

Celý rok třináctého - leden

Krátce úvodem

Milí čtenáři, na tomto místě byste se měli po celý rok 2013 setkávat každý měsíc s texty, které si kladou za cíl poskytnout trochu odlišný pohled na události kolem nás a zároveň dát náměty v duchu prastaré otázky, co s tím vším dělat. První lednová část bude obsahovat mimo jiné i poznámky ke Španělsku a jeho situaci a potom pokus o získání názoru čtenářů na určitou záležitost nebo konkrétní námět

Proč bychom se netěšili...?!?

Velice rád bych v následujícím textu vyjádřil své přesvědčení, že místo v Evropě, ve kterém žijeme, je dobrým místem pro život, a časy, které prožíváme, patří bezesporu k těm nejlepším v celé historii tohoto místa. Přesto nám tuto skutečnost cosi kazí, a cítíme se opravdu zle nedobře. Omlouvám se předem, že to nebudu dokládat na ekonomické statistice, nemluvě o její mediální interpretaci, ani na primárním stavu subjektivních pocitů obyvatelstva. Omlouvám se všem, kteří budou očekávat, že budu kritizovat vládu a chválit opozici. Nebudu vzpomínat ani na staré dobré časy minulé, ani se těšit na světlé časy budoucí. Stalo se u nás oblíbenou rétorickou figurou hovořit o tradičních hodnotách a spojovat je s jakousi neurčitou minulostí našeho státu a společnosti. Když se do té doby podíváme konkrétně, pak na historických faktech uvidíme, že celá řada tzv. tradičních hodnot jsou spíše legendami. Nebudu říkat, co by, kdyby... Toho si lze, alespoň podle mého názoru, užít dostatečně jinde. Budu se snažit hovořit o tom, co je tady a teď. Budu se snažit nesvalovat vinu za to, co se nám nedaří paušálně ani na tzv. našeptáváče, rozvraceče či traviče studní mezi námi, ani na nás na všechny, protože se jaksi málo snažíme a očekáváme od tohoto slzavého údolí více, než nám může dát. Chci se pokusit poukazovat na místa a okamžiky, které jsou podle mého v daném problému názoru klíčové, a skutky které se v nich udály.

Jedním z krásných příkladů toho, jak se v onom, co by kdyby, utápí podstata, věci je ohromná debata, která se rozvinula u příležitosti dvacátého výročí rozdělení Československa. Všeobecný názor, který je nesený mediálním a politickým prostorem, je takový, že naše vztahy nebyly nikdy tak dobré jako nyní, že se už tolik nehádáme atd. atd. Je to velká hloupost, přestože jde o výrok, který je v souladu se skutečností. Podstata celé této skutečnosti ovšem spočívá v tom, že se nemáme o čem hádat, protože máme jen velice málo společného. A to, že máme tak málo společného, přináší oběma stranám velké množství nákladů. Vzpomínám si, jak jsme někde v půlce osmdesátých let vedli debatu o dalším vývoji vědy a vysokého školství a poměrně jednoduchým výpočtem jsme dospěli k závěru, že tehdejších 15 miliónů obyvatel stačí jen tak, tak k tomu, aby se z nich statisticky mohl rekrutovat podle tehdejších pravidel dostatečný počet profesorů, kteří by mohli vést katedry vysokých škol a tak rozvíjet určitý vědní nebo technický obor a vychovávat v něm odborníky. Dnes máme dvě země s 10 a 5 milióny obyvatel z čehož je patrné, že rozdělení Československa problém nedostatku obyvatelstva pro reputaci akademických elit nevyřešilo. Tak je to v zásadě se vším ostatním. Rozdělila se řada systémů, které sloužily většímu, rozmanitějšímu i bohatšímu teritoriu a zároveň většímu počtu obyvatelstva a byly daleko odolnější a konkurenceschopnější. Při rozdělení nebo budování nových systémů se kladl veliký důraz na to, aby se je nepodařilo snadno propojit. Česko a Slovensko jako kdyby se k sobě otočily zády. Dnes se ozývají první nesmělé hlasy, že by bylo možné některé věci opět dát dohromady, ale nedaří se to. Poslední novoroční výkřik o tom, že by se měla spojit železniční

nákladní doprava, je sice skvělý nápad, ale jen těžko dojde naplnění. Před oběma státy se otevírá ohromná možnost ušetřit desítky miliard na nákladech, které si způsobily svým rozdělením a tomu bude úměrný i protitlak od těch, kteří na plýtvání těmito penězi vydělali a vydělávají. To, co dnes nazýváme dobré vztahy je víc než cokoliv jiného vzájemná lhostejnost. Paradoxně to přivedlo tradičně „nacionalistické“ Slovensko daleko dál do Evropy než „občanské“ Česko, které teď hraje kartu národních zájmů doslova všude, kde je to jen trochu možné. To jen ukazuje na to, jak byly tyto obrazy z dob rozdělení falešné. Vzpomínám si na jeden z titulků významného časopisu, který dával čtenářům v Česku sugestivně vybrat: Sami do Evropy nebo společně na Balkán?!? Je zcela zbytečné cokoliv rekriminovat, protože co se stalo, to se nedá odestát. Pokud se ovšem dnes rozhlížíme a hledáme kam napřít efektivně své úsilí, tak aby přineslo lidem práci a po práci legraci jak zpívají V+W, pak bezesporu integrační proces se Slovenskem je ideou, výzvou a zároveň programem, který může přinést oběma zemím a jejich občanům skutečně hodně. Dnes jsme svědky celé řady česko-slovenských integračních procesů, které probíhají v soukromém podnikatelském sektoru a to ještě spíše v tom, který má nadnárodní vedení. Příkladem může být například skupina UniCredit, která fúzuje českou a slovenskou Unicreditbank, nehledě na rozdílnost měny na obou teritoriích a potřebu řešit otázku národního bankovního dohledu. Je smutné, že za této situace se stále více lidí cítí jaksí nepatřičně, když se přistihne při pomýšlení na hlubší integraci Česka a Slovenska. Jako kdyby to bylo něco, co už se nedá vrátit. Nejde přece o společný stát, jde o společnou správu důležitých infrastrukturních systémů. Jde o to, neztratit potenciál toho, že jsme schopni si bez problémů rozumět. Máme velkou příležitost, která se může za několik let ztratit v nenávratnu.

Druhou klasickou ukázkou toho, jak „pěna dní“ na hladině veřejného mínění zakrývá podstatu a dravé proudy u dna, je český neutuchající boj s korupcí. Nejde zdaleka jen o to, že se tváří tohoto boje stala Karolína Peake, což důvěryhodnosti na první pohled nepřidá, jde především o to, si nedokážeme přiznat skutečný stav věcí. Jakkoliv platí, že naši politici a úředníci skutečně z veřejných peněz mohutně kradou, nelze je házet všechny do jednoho pytle. Jsou mezi nimi lidé poctiví a stateční, pak ti, kteří se vezou a posléze ti, kteří postupují skutečně se zlými úmysly a veřejné rozpočty jsou pro ně jen filiálkou jejich stranických pokladen a soukromých kapes. Stačí si připomenout poslední hlasování o platech soudců, které skončí za veřejné prostředky u Ústavního soudu, protože soudci byli pod záminkou jakési solidarity opět okradeni a naopak došlo ke zcela nemravnému zvýšení platů politiků. Nikdo s elementární slušností by nemohl pro něco takového v této době hlasovat. Přesto nám prostá sjetina z hlasování ukáže, kdo to navrhnul, kdo byl pro, kdo dělal, že tam není a snížil kvórum a tím i potřebnou většinu, a konec konců i to, kdo byl proti. Kdo má pevný žaludek, ten si může připomenout i diskusi. Tento morální úpadek se odehrál takřkajíc napříč politickým spektrem, což by mělo varovat před jakoukoliv nadějí spojovanou se změnou vládní reprezentace. Ukazuje se, že samotná osobní statečnost a morální integrita v našem politickém i společenském životě prohrává a jakákoliv dílčí protikorupční tažení postrádají smysl. Problém je v tom, že systém už samotný systém pravidel, která přijímáme, zakládá korupční prostředí, a to včetně základního zákona, tedy ústavy. Nejde zdaleka jen o to, že byla prostě napsaná či spíše opsaná narychlo a bez jakékoliv odborné nebo dokonce veřejné diskuse, protože bylo už už třeba začít trhat Československo na kusy a česká strana zaostávala v ústavodárném kutilství za slovenskou. Jde i to, že pokud se týká systému utváření zákonodárné moci, jde o systém ze starého Rakouska. Ten přinesl od roku 1868 celkem 29 vlád a rakousko-uherských a poté, co byl opsán v ústavě 1920, ještě 17 vlád československých. Nyní již dvacet let vytváří trvale nestabilní vlády české.

To nejpodstatnější je ale rozpor mezi ústavou zakotvenou ohromnou politickou mocí politických stran a stejnou ústavou deklarovanou odpovědností politiků lidu. Ve své podstatě to znamená, že politická strana, tedy cosi, co nikomu nepatří a nemá to ani žádnou odpovědnost, produkuje a utváří systém, který má být odpovědný všem a jako obvykle nikomu a ještě k tomu mají jeho členové imunitu. První muž ve státě je pro jistotu neodpovědný již přímo z textu ústavy. Pokud chce někdo nahlédnout do budoucnosti České republiky, pak musí dojít k závěru, že tyto poměry povedou k tomu, že stát skončí jako SAZKA a jen nemnozí z mocných kolem něho skončí tak báječně jako Aleš Hušák. My všichni potom dopadneme tak, jako náš sport. Půjdeme na buben.

Jedinou cestou, kterou je nutné se v současné době vydat, je cesta změny základního zákona této země.

Dovolím si proto v závěru tohoto textu oslovit čtenáře KONKURNÍCH NOVIN se dvěma jednoduchými otázkami.

- 1) Souhlasíte s hlubší integrací mezi Českou a Slovenskou republikou?**
- 2) Souhlasíte s ústavním omezením moci politických stran a zavedením práva občanů přímo navrhnout své poslance do Poslanecké sněmovny a zastupitele do krajských zastupitelstev?**

Odpovědi uvítám na adrese redakce nebo zaking@volny.cz.

Španělské útržky

Začátek roku jsem strávil ve Španělsku u svého ruského profesora. Oslavili jsme spolu pravoslavné Vánoce i Tři krále. Ve Španělsku jsem díky vzájemným konzultacím několikrát do roka. Dovolím si proto několik poznámek o zemi, kde již včera utratili to, co mohli vydělat až zítra.

Španělsko se dostalo, na rozdíl od České republiky, kde mnozí neustále lkají nad tím, že ekonomové v procesu transformace utekli právníkům, což prý mělo za důsledek údajně nekontrolovanou divokou privatizaci a bůh ví, co ještě zlého, do područí právníků od samého počátku demokratizačního transformačního procesu frankistického režimu. Tento proces začal před bezmála 40 lety v roce 1975, kdy umírající Franco předal vedení země králi Juanu Carlosovi, který vládne doposud. Ještě v roce 1981 přestála země vojenský puč, ale již od roku 1982 je členem NATO, od roku 1986 členem ES a od roku 1998 je členem eurozóny. Deset let na to se Španělsko začalo zmítat v krizi, jejíž příčiny jsou celkem pochopitelné pro každého, kdo se jen na chvíli zamyslí. I když si budete dlouho lámat hlavu, tak kromě německých aut pod značkou SEAT a olivového oleje nějakou španělskou exportní produkci nenajdete. Možná ještě víno, korkové duby a špunty všeho druhu, které z nich pocházejí. Ti, kteří sledují sdělovací prostředky, si vzpomenou, že Německo obvinilo Španělsko z toho, že to španělské okurky byly původcem jakési velké letní průjmové epidemie. Z toho by se dalo usoudit, že Španělsko bude také pěstitelem zeleniny a ovoce. V obchodech to tak opravdu nevypadá a španělská produkce zeleniny pochází především z oblasti Alméria, kde pod desítkami tisíc hektarů fóliovníků pěstují zeleninu v nelidských podmínkách desítky tisíc nelegálních přistěhovalců z Afriky. Španělé a jejich úřady z toho jenom tyjí a vesele provozují novodobé otrokářství a management bídy na území EU.

Španělsko přivedl k veselému žití a následnému pádu veliký stavební boom, který snížil ostražitost bank a ty vesele půjčovaly jak developerům tak jejich budoucím nájemníkům. Půjčovalo se nejen na nemovitost, ale i na první splátky a jsou známy i případy, že součástí balíčku byly i peníze na „kolaudační párty“. Stavebnictví rovněž opřelo svůj boom o velký objem nekvalifikované a námezdné

práce, která je vždy zdrojem nestability. Tento vysoký životní standard dosahovaný bez potřeby vysoké kvalifikace narušil vztah zejména mladých Španělů ke vzdělání. Na druhém pólu pracovního trhu stojí vynikající vynález španělských právníků řídicích stát a ekonomiku. Ve Španělsku dlouhodobě platil a snad ještě i platí zákaz propuštění pro určité, nikoliv pouze státní zaměstnance. Tak vznikla kasta tzv. buddhů, nedotknutelných bílých krav pracovního trhu, která ze všech ostatních učinila zaměstnance druhé kategorie nebo pouhé nádeníky. Počet státních a veřejných zaměstnanců - tzv. funcionarios - vzrostl za třicet let více než dvojnásobně a aktuálně činí více než 2,5 miliónu osob. Podivuhodné je rovněž to, na kolika místech můžete potkat ve Španělsku v práci cizince. Na stavbách potkáte Ukrajince stejně jako Latinoameričany. Cizinci z celého světa tu pracují ve službách i v restauracích. Evidentně oficiálně i načerno. Nejde zdaleka jen o to, že cizinci vykonávají práci za peníze, které, jak se zdá, by hrdý Španěl nikdy nevezal. Průměrná mzda ve Španělsku je dvakrát větší než u nás, ceny v obchodech jsou totožné a pohled na pracujícího Španěla je něco, na čem by si mohl trénovat nervy i buddhistický mnich. Když si chcete ve Španělsku koupit v létě, kdy je země plná bohatých lidí, kteří si tam zařizují bydlení na stáří a oddych, například nábytek, dozvíte se, že musíte čekat na říjen, až skončí celozávodní dovolené v továrnách na nábytek. Průmyslu a obchodu se nedaří, nezaměstnanost roste, ale pro Španěly je siesta pořád nezrušitelnou hodnotou, podobně jako rodina, což významně snižuje mobilitu pracovní síly v čase i prostoru. Dokonce i mnozí afričtí otroci z almérských fóliovníků dokazují, že je možné se ve Španělsku prací uživit a stát se postupně evropským občanem, o lidech ze zemí Latinské Ameriky a bývalého sovětského bloku ani nemluvě. S trochou místní znalosti se tak dá našťěstí vždycky najít obchod nebo služba, které pro svou potěchu i obživu vedou cizinci. Přesto všechno je skutečností, že nezaměstnaní představují zhruba desetinu všeho španělského obyvatelstva. Podpora činí necelých 450 euro měsíčně, práci lze nalézt bez problémů za její dvoj až trojnásobek.

Proto je k zamyšlení pohled na mládež, která okupuje madridská náměstí, a čeká, co jí kdo přinese pod nos. Tedy jenom v létě, v zimě tam nepotkáte ani myš, protože na sezení je zima a tak se musí vzít za vděk „mamahotelem.“ Tito mladí nejdou za prací do ciziny a už vůbec je nenapadne, že by mohli něco začít dělat sami od sebe a pro sebe. Touží zejména po příjmu a zákonem chráněném zaměstnaneckém místě odpovídající pozice, nikoliv po práci. Takové aktivity, jako je tradiční španělské družstevní hnutí Mondragon, nejsou dost atraktivní a nemohou řešit vše. Přitom zejména čínorodé zahraniční komunity vytvářejí dostatek pracovních míst, ale pokud to není nutné z hlediska udržení dobrých vztahů s majoritou a veřejnou správou, tak se španělským zaměstnancům vyhýbají. Španělsko nabízí pracovitým cizincům, kteří se pohybují ve vlastní komunitě, celou řadu dobrých příležitostí k životu. Pokud nedojde díky neustálým nesmyslným stávkám ke zhroucení infrastruktury, tak bude zejména jižní Španělsko ještě dlouho zemí zaslíbenou nejen pro lidi pocházející ze zemí s nedostatkem slunce, ale i pro ty, kteří mají deficit pocitu svobody a demokracie. Tendence Španělů k tomu, raději nedělat nic a čekat, co přijde, než se pokoušet postavit se doma na vlastní nohy, může bohužel, tuto krásnou zemi a dobré místo pro život nadlouho zničit.

Španělsko v poslední době vykročilo proklamativně směrem k reformám. Je to velká hra na to, jak vyrazit ze silnějších zemí EU přes EFSF, ESM a ECB peníze, ale přitom postupovat tak, že si nechá peníze doslova vnútit, aby bylo patrné, že jde spíše o dar, který se nemusí vracet. Dochází ke koncentraci místních problémových bank, takže z mnoha malých problémů se stane několik skutečně vážných. K tomu si Španělsko pořídilo takovou svoji Konsolidační banku, do které postupně vkládá špatná, zejména realitní aktiva. Její existence je více než problematická, ale to celé je jenom součástí oné velké hry. V každém případě Španělsko touto hrou už dosáhlo toho, že bylo u evropského koryta

s penězi jako první a nedá se odstrčit. Jedno z nejznámějších šachových zahájení se jmenuje španělská hra a rok 2012 byl krásnou ukázkou takového otevření velké hry. Evropské peníze se ovšem nikdy tam, kde jich je skutečně třeba, nedostanou. Nakonec to zase odnese všichni, protože představa, že lze vrátit dluhy bez tvrdé práce, je falešná.

Španělsko se naučilo používat slovo krize a vládne s ním skutečně brilantně. Ke škodě druhých, ale především ke škodě vlastní.

Celý rok třináctého – únor

O sebraných hračkách...

Všichni to známe a řada z nás to i zažila. Někdo nám sebral nebo něco nám sebralo hračky. Tím „něco“ mám na mysli zejména vlastní nešikovnost spočívající používání hraček v místě a čase, kde dojde k jejich ztrátě nebo zničení, což je glosováno okřídleným výrokem, že nám „spadly hračky do kanálu.“ Jinak si asi většina z nás vzpomene na okamžiky, kdy nám hračky sebrali rodiče doma nebo učitelé ve škole a vydali je až po čase, což většinou způsobilo to, že už jsme hračku používali jiným způsobem, popřípadě vůbec, protože jsme už z té hračky jaksi vyrostli, popřípadě vyšla z módy. V každém případě je absence hračky, jakožto instrumentária hry, příčinou toho, že se taková hra nedá dále hrát. Kdo namítne, že když někomu seberu šachovnici, tak to klidně zvládne bez ní, je řídkou výjimkou potvrzující pravidlo, které představuje zabavená mičuda popř. nějaký zdroj hluku. Je nepochybné, že tohle všechno je nám všeobecně známo, ale když hledáme cestu z potíží ve společnosti, které nám způsobují hry zájmových skupin, tak vymýšlíme celou řadu víceméně nejen neúčinných, ale i hloupých opatření místo toho, abychom prostě udeřili tam, kde je to nejúčinnější. Mimo sebrání hračky je to už jen to, že učiníme hru nevinnou, tedy, že jaksi není o co hrát. Jsou i hry, které velmi utrpí, když je nehrajeme ve správném místě a čase. V neposlední řadě máme i hry, které ztratí kouzlo bez zájmu svého prostředí. Je tedy patrné, že máme k dispozici dostatek nástrojů k tomu, jak nežádoucí hry a jejich hráče v našem prostředí umravnit. Namísto toho si necháváme namluvit, že stačí kosmetické úpravy pravidel nebo to, že se můžeme všichni na hru koukat nebo naopak, že budeme od takové hry izolováni. Necháme si prostě neustále nalhávat, že to, co cítíme svým zdravým rozumem, je prostě příliš nekvalifikované a nesofistikované, že věci jsou složitější, než se nám zdá, že tomu vlastně nerozumíme a ani rozumět nemůžeme. Naše následná rezignace na vlastní názor je potom klíčem k tomu, čeho jsme kolem sebe svědky. Přitom nejde tak úplně o to, jestli náš názor je stoprocentně správný, jde o to, že netvoří s ostatními mlčící nebo jinak jednohlasné stádo. Nejhorší je mlčení jako obava z toho, že řekneme nějakou nekvalifikovanou nebo nekompetentní „údajnou“ hloupost. Pravda je taková, že pokud platí naše ústava, pak žádný názor jednotlivce, občana nemůže být hloupý, nekvalifikovaný nebo nekompetentní, protože tvoří nutnou základnu budoucí agregace názorů a teprve tyto agregáty mají v demokratické společnosti nějakou váhu, která je tím větší, čím je jejich názorová základna větší a pestřejší. Každý občan je v tomto smyslu suverénem a žádný názor by neměl být pokládán za méně bonitní než jiný, ať již proto, že je ojedinelý nebo málo početný. V základě demokracie leží vzájemný respekt a úcta k vysloveným názorům a porážka názoru by nikdy neměla být porážkou člověka a jeho důstojnosti...

Naše společnost je hluboce nemocná právě tím, že spor o názor je základem, často jenom záminkou sporu do hrdel a statků. Poslední prezidentská kampaň však ukázala ještě jeden rozměr této tragédie. Značná část voličů jednoho kandidáta se stylizovala do role slušných a vůbec lepších lidí než jsou voliči protistrany. Ti druzí jsou pro ně skutečným póvlkem nehodným další komunikace. Dlužno podotknout, že značná část druhé strany tuto hloupou rukavici zvedla a vyhlásila nepřátelství „lepším lidem.“ Hrozí otevřený střet mezi bohatými a chudými, jako pokračování latentního sporu mezi těmi, kteří si myslí, že žijí nějaké druhé, a libovolnými druhými, kteří jsou označeni jako darmožrouti. Dnes se může stát, že dojde k opačnému gardu. V každém případě jde o zjevnou vzpouru deprivantů bez ohledu na to z jaké sociální skupiny tito sociopati pocházejí. Rozdělení společnosti a jakýkoliv společenský konflikt, včetně válek umožňuje sociopatům vyniknout, stát se hrdiny a na konci konfliktu se spojit a společnost spolehlivě ovládnout. Strašné dějiny XX. století přinášejí nespočet

příkladů toho, co dokážou napáchat se společností vítězní sociopati. Často jsou následky jejich vlády neméně strašné než přímé následky konfliktu, který je vynesl do sedla.

Za současného stavu věcí tedy před všemi občany, kteří ještě nerezignovali na to, co se kolem nich odehrává a co to znamená pro ně samotné, stojí jeden základní úkol. Učinit vše pro to, aby se snížil vliv jednotlivých zájmových skupin, úzkých elit, deprivantů a sociopatů na celkové směřování společnosti. Slova německé kancléřky Merkelové na téma, že Hitler by se nemohl nikdy dostat k moci, kdyby tolik německých občanů nebylo pasivních, pronesená u příležitosti 80. výročí konce Výmarské republiky a ovládnutí politického systému Německa nacisty, nejsou jen prostým konstatováním minulosti. Jsou varováním pro současnost a budoucnost Evropy. Tenkrát lidé unavení mnohonásobnými volbami v roce 1932 se spokojili s mocenskou mesaliancí zmanipulovanou úzkou skupinou mocenských a ekonomických elit. Spokojili se s falešným tvrzením, že oficiální vrcholná státní funkce Hitlera zpacifikuje a tím de facto zničí. Svou roli sehrála i neschopnost ostatních se domluvit, v čemž svou roli hrály instrukce Internacionály pro německé komunisty. Ať již byly tenkrát důvody pasivity jakékoliv, cena za „chvilkovou nepozornost,“ kterou Němci zaplatili a stále platí, je strašlivá. Ještě po osmi desetiletích jsou pravnucci těch, kteří pochybili, v roli euroskeptů, kterými lze děsit dospělé a často vzdělané občany ve volebních kampaních. Evropu obchází strašidlo pangermanismu a lze jej vytáhnout jako politickou kartu kdekoliv a kdykoliv a skoro vždy se zaručeným úspěchem. Podobně jsou na tom Rusové, těmi lze také děsit a dokonce i za oceánem. O tom, jak se této pozici Rusové propracovali, pojednává druhý text.

Pokud nechceme platit svou ctí, svobodou, životy svých bližních a opovržením druhých pak prostě se prostě nemůžeme spolehnout na jiné a pokud už jsme nuceni tak učinit, pak jejich činnost musí být pod naší kontrolou. Volbou prezidenta jsme sebrali korupční hračku poslancům, senátorům a smečce jejich náhončích, ale to je málo. Možná nám ne úplně došlo, že podobnými korupčními hračkami byly ve své podstatě i trestní kauzy, jejichž průběh a zejména korupční hrátky kolem nich zarazila prezidentská amnestie. Mnohé z nich se v průběhu oněch nekonečných let staly důvodem transferu většího objemu korupčních peněz, než byly částky, kvůli kterým byly kauzy kdysi původně spuštěny. Spor o amnestii bude ještě dlouhý a bude zase jenom sloužit k vyvolávání vášní a rozdělování společnosti tak, aby ji bylo možné lépe ovládat. Mezitím nám uteklo, že naši politici napříč politickým spektrem zamezili tomu, aby byly rozšířeny pravomoci NKÚ a mohlo tak dojít k tomu, že by jim někdo nejen viděl pod jejich hrabivé prsty, ale mohl je přes ně také pořádně klepnout. Hysterie kolem volby prezidenta a prezidentská amnestie ukazují, kolik nám toho ještě schází k tomu, abychom nebyli objektem manipulace politiků a médií, která jsou placena z těchž míst jako politici. Tato aliance, která se navenek tváří tak, že média politiky hlídají, má jediný úkol. Dosáhnout rezignace občanů na obranu svých práv a svého vlivu na správu věcí veřejných. Je velmi složité popsat veškeré metody a způsoby jejich manipulace veřejností, ale jejich podstata je společná. Je to lež a selekce informací v prospěch těch, které mají okamžitý efekt. Obrana je obdobně prostá. Nedůvěřovat ani politikům, ani médiím a vytvářet si vlastní dlouhodobě stabilní názor na své prostředí sebe sama nevyjímaje.

To by však bylo málo. Musíme kolem sebe vytvářet atmosféru důvěry a neustále ji rozšiřovat. Klíčem k důvěryhodné společnosti je důvěryhodné jednání každého občana a trestání těch, kteří podvádějí. To vyžaduje zavedení jasných pravidel na každé úrovni správy veřejných záležitostí. Tato pravidla musí opět stát na principu nastolování a obnovování důvěry ve společnosti nejen v horizontálních, ale i ve vertikálních vazbách. Hodit současným loutkářům hračky do kanálu bude pěkná dřina, jsou si jisti

svou mocí a umějí počítat dopředu. Na druhé straně to máme v rukách, protože nám stačí „jenom“ přestat být loutkami...

Rusko širokých plání a duší...

V následujících řádcích se chci zabývat Ruskem. Možná to ani nebude Rusko jako takové, protože jsem nejen hluboce přesvědčen o tom, že „Rusko rozumem nepochopíš, loktem nezměříš...“, ale zejména i proto, že těch, kteří si myslí, že to dokážou, je v naší politice a médiích tolik, že je marné jim konkurovat. Rusko se i díky těmto obrazům stalo v našich myslích něčím, k čemu nelze mít vyrovnaný vztah, ale něčím, co lze buď nenávidět, nebo milovat. Aby to nebylo tak jednoduché, tak se nám do toho plete ještě velmi ambivalentní vztah k obyvatelstvu Ruska, které často zahrnujeme pod pejorativní, leč ustálený pojem „rusáci.“

Rus se rusky řekne Rúskij, což je ruštině ve vztahu k pojmenování příslušníků jednotlivých národu výjimka, protože jde o přídavné jméno a nikoliv o jméno podstatné jako v zásadě u příslušníků všech ostatních národů. Američan, Francouz, Němec, Vjéng, Slavak, Čech atd. atd. Dokonce i ruské odborné autority se přou, proč je tomu právě tak. Skutečností je, že se v určitém období ze starých ruských letopisů vytrácejí pojmenování celé řady národů a objevují se tam „Rúskije.“ Existuje mimo jiné názor, že letopisy typu Slova o pluku Igorově, byly zfalšovány, resp. napsány daleko později, aby zdůvodnily aktuální status quo. Čestné místo plagiátora náleží v těchto pramenech zlatým českým ručičkám Josefa Jungmanna. Nicméně toto jednoduché mediálně lákavé vysvětlení nezahrnuje onen gramatický problém s přídavným jménem. To, co je podstatné, je to, že nehledě na ostatní národy, které se nacházejí na území dnešní Ruské federace, nelze s určitostí říci, zda umíme jakkoliv určit, kdo a proč je Rus či Rusové. Starší z nás si vzpomenou na to, jak se to v období SSSR snažili sovětské etnologové vyřešit koncepcí tzv. sovětského národa, jako výsledku přirozeného i v důsledku nucených migrací tak trochu násilného míšení krve sovětských občanů. Neusmívejme se nad tím příliš, protože předválečné Československo stálo na neméně přitroublé ideji národa československého a otci této myšlenky - TGM pořád stavíme pomníky a pojmenováváme po něm kde co. Ostatně současný český národ je určitě více určen tezí, že „kdo neskáče, není Čech...“, než nějakými charakteristikami genetickými, fyziologickými nebo kulturními nebo dokonce politickými. Je velmi důležité, abychom si uvědomili, že celá koncepce národa, jako státotvorného elementu a hegemonu dějin, je velmi nešťastná, nepravdivá, zavádějící a v posledku i tragická. Nacionální nenávisti začaly v Evropě nahrazovat v osvícenství nenávisti náboženské prostě proto, že se začalo nenávisti, jako předpokladu a klíčového zdroje pro velkou politiku, jaksí nedostávat. Přesto je u nás doma, v Evropě i ve světě stále dost těch, kteří stále před sebou tlačí hesla jako „Nic než národ“ nebo „Čechy Čechům“, a to ve všech možných lokálních a jazykových mutacích. A tahle hesla v méně nebo více otevřené podobě stále táhnou a rozhodují politické zápasy. Kdo by nevěřil, nechť si připomene vítěznou argumentaci našich prezidentských voleb.

Moderní genetika nám ukazuje, že obyvatelstvo naprosté většiny současných států nevykazuje společný původ a během několika set let se jeho předci pohybovali po ohromném teritoriu, často přesahující kontinentální měřítko. Těch opravdu usedlých je asi jenom desetina. Pokud existuje něco jako charakteristický rys nebo povaha místního obyvatelstva na určitém teritoriu, pak jsou tyto charakteristiky asi ze všeho nejvíce ovlivněny krajinou, ve které obyvatelstvo žije, a potom tím, co se nazývá kulturní tradice. To podle mého názoru platí měrou vrchovatou i o Rusku. Ohromné prostory širých ruských plání bez záchytných bodů prostě preferují a utvářejí jiný typ mezilidských vztahů než

členité prostory ve srovnání s Ruskem kapesních evropských zemiček. Jednoduše řečeno malý prostor generuje při rozdělování preferenci toho, koho známe, zatímco velký prostor preferenci toho, kdo dá více. Je důležité připodotknout, že velké prostory nejsou jen ruskou doménou, ale že stejně působí i americké Velké pláne a samozřejmě rozměry, které byly dány koloniálním panstvím, anebo obecně tím, čemu dnes říkáme globalizace. Nicméně v Rusku má paradigma „kdo dá víc“ velice zvláštní podobu, která je dána zvláštním druhem ruské sentimentality a pocitu výlučnosti a hlavně naprostému nedostatku legitimních pravidel mimo práva silnějšího. Ohromná dimenze ruského prostoru otevírá možnosti megalomanie všeho druhu, ohromného plýtvání, ale i ohromných úspěchů, ohromného padoušství, ale i ohromného hrdinství a sebeobětování, ohromné zvuče stejně jako ohromného milosrdenství a velkomyslnosti. Je to dáno nejen samotným prostorem, ale i byzantskou tradicí, která je v Rusku cítit na každém kroku. Moskva jako třetí Řím navazuje na Byzanc s celým jejím pocitem vyvolenosti, spasitelstvím a pýchy. Zatímco pletichy pražské nebo vídeňské směřují většinou k znepríjemnění života, ty moskevské život přímo ohrožují. To, co spojuje a zároveň rozděluje například Rusy a Američany je vztah k pravidlům a k určitým hodnotám. Obojí vyznávají sílu, obojí preferují ono „kdo dá víc“, ale Američané k tomu mají propracovaný systém pravidel, zatímco Rusové mají pouze tradici, protože pravidla, které v Rusku fungují, nejsou v žádném ohledu jejich pravidla. Jsou to pravidla ruského státu, tedy ruské byrokracie, neomezeného faktického vládce země, který je jen občas ze svého piedestalu dočasně svržen mimořádně silným a bezohledným vladařem typu Ivana Hrozného, Petra I. nebo Stalina. Tedy pravidla jsou poražena opět silou, která si potom získává obdiv nejširších lidových mas, a proto je v zásadě nemožné zbavit ruský společenský diskurs zejména Stalinova fenoménu a zakladatelské tradice Petra I. Oba jsou velkými budovateli, zakladateli a osvoboditeli Ruska bez ohledu na to, kolik lidských životů to stálo a jaké škody při tom byly napáchány. Vztah k síle bez pravidel spolu s byzantskými manýry také udělal z Ruska místo pro bolševismus zaslíbené, což ostatně předpokládala už Rosa Luxemburgová a rituálně provozovaný marxismus-leninismus, včetně masových obětí a „sabiránija zemljej ruskich“ jí dal za pravdu. Nikoliv bez příčiny se většina dnešní prokremelské mládeže hlásí k ambici být ruským byrokratem. Jen zdánlivě je totiž Rusko na ústupu ze slávy. Svou energetickou politikou již dávno překonalo celou řadu bariér omezujících Sovětský svaz, včetně železné opony. Dnešní největší hrozbou je pro Rusko mimo tradičních hlupáků a nekvalitních cest jeho vlastní demografický vývoj. Jde už tedy o 3D - duraki, darógi a děmografiju.

Vraťme se na začátek. Doplňme, že Rusko může být mimo lásky a nenávisti také objektem citu, který jejich koktejlem a pro který má němčina tak kouzelný výraz Hassliebe. Pokud nám však Rusko není zcela lhostejné, což je skoro nemožné, může nám posloužit k tomu, abychom lépe pochopili střeoevropský prostor a zejména samotnou českou kotlinu a moravský úval. Abychom pochopili naši střeoevropskou tradici, uvědomili si její hodnotu a chránili ji se vši rozhodností nikoliv před jinými lidmi nebo národy, ale před jinými tradicemi, protože tradice ruských rovin, amerických plání nebo pouští Středního Východu nebo Maghrebu se tu může uchytit jen násilím. Stejně tak je ovšem neuvěřitelně hloupé neustále Rusům nebo Rusku něco radit, a to hlavně v otázkách svobody a demokracie. Mechanismy správy veřejných věcí na velkých, řídcích osídlených územích jsou prostě jiné než tam, kde zná každý každého do třetího kolena. Rusko je pro nás nejen energetickou studnou, ale i studnou poznání a poučení. Je opravdu škoda, že to druhé si u nás a bohužel i v Evropě uvědomuje jen málo lidí. Jde především o to, že se v EU začínáme podléháním bruselské eurokracii svým rezignovaným přístupem tak trochu podobat Rusku. Bruselská byrokracie nám chce vládnout pravidly, která jsou dobrá jen a jen pro ni samotnou. Evropa se v jejích očích má změnit na velkou

pláň, kde platí jen to, kdo dá více. Snad k sobě máme jako lidé dost blízko na to, aby se jí to nepovedlo.

Celý rok třináctého - březen

O dvojím až trojím lidu u nás a v nás...

Je to už nepočítaných, skoro šest set let, co Petr Chelčický napsal svůj traktát „O trojím lidu“ a zapsal se do paměti lidí i do učebnic. Chelčického myšlenky překročily hranice české kotliny, předběhly o celé století práce Erasma Rotterdamského a dalších špičkových renesančních myslitelů. Uvádí se, že byl jedním z prvních pacifistických spisovatelů renesance, komunikoval se vzdělanci napříč Evropou a jeho myšlenky měly výrazný vliv především na Lva Tolstého, ale odvolávali se na něj i Gándhí, Martin Luther King nebo Nelson Mandela. Jeho myšlenky převzala později Jednota bratrská, baptisté nebo kvakeři. Byly často tak radikální a byly takovou obranou neprivilegovaných, že ho někteří pokládají za prvního anarchistu. Jméno Chelčický, pod kterým je všeobecně znám, byl pseudonym, ve skutečnosti se jmenoval Petr Záhorka ze Záhorčí. Traktát o trojím lidu byl kritikou jedné z vůdčích teorií o uspořádání středověké společnosti, která spočívala na myšlence, že společnost potřebuje lidi, kteří se modlí (oratores), lidi kteří bojují (bellatores) a lidi, kteří pracují (laboratores). Pokud by někomu scházeli ti, kteří to celé řídí, pak ti se ukrývají především mezi bellatores, ale částečně i mezi oratores. Tato teorie trojího lidu byla vůdčím hitem sociologie vrcholného středověku a byla schopna obsáhnout a vstřebat celou řadu dílčích společenských posunů a změn. Je možné říci, že fakticky ji vystavila do ofsajdu až středověká revoluce měst a s ní prudký vzestup městských lidí práce, řemeslníků a obchodníků. Ty se do modelu trojího lidu už opravdu nepodařilo vměstnat, a tak převládla sociální teorie postavená na stavech. Ani ta však do lidu nepočítala například ženy.

To, co činilo Chelčického traktát významným, nebyla tedy určitě skutečnost, že by teorii trojího lidu nějak podroboval testu její kompatibility se společenskou realitou. Udeřil na ni zbraní tehdy jasně nejmocnější, samotnou Biblií svatou. Tvrdil, že jakákoliv sociální nerovnost a třídění lidí na rovné a rovnější nemá v bibli žádnou oporu a tudíž, že je to celé zavrženíhodné, a to i s tehdy skoro všemocnou katolickou církví, která pro sebe nejen vyhradila „jeden lid“ a později samozřejmě i jeden ze stavů, ale dělení lidí z principu podporovala pod heslem „divide et impera.“ Jeden z mála velkých mužů, kteří dokázali v dějinách lidstva přiznat, že už na to prostě nemají, odstoupivší papež Benedikt XVI., je znám svou nespokojeností se stavem katolické církve, která je podle jeho slov „tak vzdálená od bible, tak neduchovní, tak omezená a tak bázlivá.“ Jak vidno, od dob Chelčického přibyla církvi bázlivost, protože tenkrát se církev nebála ani čerta ani anděla a své protivníky z tohoto světa prostě odstraňovala ohněm a mečem, stejně jako jedem a dýkou nebo dokonce pouhým slovem. Chelčický měl kliku, protože v první polovině 15. stol. měla katolická církev v Čechách jiné starosti a navíc se s upalováním českých kněží docela se zlou potázala a k tomu všemu Chelčický nebyl duchovní. Dnes se katolické církve a jejího vlivu bojí v Evropě snad už jenom český Parlament, ale to není určitě zadarmo, strach z božího hněvu s tím nebude mít co dělat, spíše němé ty tučné malé domů pro politický lid, který v Parlamentu bojuje, z těch peněz, které bude muset lid, který pracuje, odevzdat lidu, co se modlí. Modlící se lid umí být vděčný. Nihil novum sub sole.

Často si říkám, jestli trojí lid není mnoho, podobně jako si Cimrman myslel, že dvě sester je málo. Vycházím ze známé Occamovy břitvy, která říká, že by „jednotlivosti neměly býti zmnožovány“. Napadá mne hned hezký příměr pro dvojí lid, který jsem nedávno slyšel, a velice mne zaujal. Jde prý o „stravenkový“ lid a jeho doplněk tedy lid „nestravenkový.“ Lid stravenkový, to jsou jednotlivci, kteří jsou připraveni preferovat cokoli, co je zdarma, nebo to, co je nezdaněno. V případě souběhu obojího je to čistá schizofrenie, protože čím méně daní platím, tím méně věcí může být zdánlivě zadarmo. Lid nestravenkový naopak chce znát plnou cenu toho, co se mu nabízí, a také zná dobře

cenu toho, co nabízí druhým. Pokud se rozhodne, je připraven zaplatit, protože dobře ví, že jenom tak může dostat zapláceno on sám. Vztahy tohoto dvojího lidu jsou problematické a mnohovrstevnaté. Nedávno jsme sice byli svědky střetu zástupců stravenkářů a nestravenkářů v prezidentských volbách, ale za normálního stavu věcí jsou čistí nestravenkáři v hluboké defenzivě a pohlíží se na ně jako na magory, chtějí nejen za všechno platit dobrou cenu, ale k tomu ještě vyžadují, aby se platilo poctivě i jim. To je v zemi, kde nejčastější lží je sentence „...tu fakturu už jsme vám uhradili...“ na tisíce a jeden způsob a pokaždé jinak, samozřejmě chování z kategorie „blouznivců našich hor.“ V naší zemi je v zásadě nemožné lidem vysvětlit, že zadarmo nebo bezplatně prostě není nic, nikoliv proto, že tu máme jakousi parodii na zlý kapitalismus, ale protože to prostě není možné. Lidé tomu nevěří, nechápou to, a svojí neustálou snahou urvat něco nezdaněného nebo bezplatného otevírají cestu k úspěchu jednotlivcům, kteří to dělají ve velkém a nad kterými se potom morálně pohoršují jako nad tuneláři, korupčníky a vylepšují si tak vlastní svědomí. Lidé z principu podporují bezplatné nestandardy typu stravenek, aniž by si uvědomovali, že právě tyhle věci otevírají Pandořinu skříňku společenské zvrátlosti a chaosu, ze kterého vycházejí jako poražení a platí mnohonásobně více, než kdyby nedostávali bonusy a benefity typu stravenky. Je to uzavřený kruh, skutečný Uraboros, had požírající se od ocasu.

Moje představa společnosti však nakonec asi opravdu obsahuje spíše trojici lidí. Jsem přesvědčen, že každá společnost stojí na třech základních hodnotách. Jsou to předvídatelné rámce chování členů společnosti i jejích institucí, struktura cílů, které si její příslušníci kladou, a v neposlední řadě je to kvalita komunikace jednotlivců, korporací i institucí uvnitř společnosti i mimo ni. Jakkoliv musí být tyto hodnoty součástí chování každého jednotlivce, korporace i instituce, měly by existovat specializace, které by se více nebo méně orientovaly na jednu z těchto hodnot, na její udržitelnost a permanenci. Spíše tedy cítím, než vidím lidi pravidel, lidi cílů a lidi komunikace. Stačí se jenom podívat na tři základní skutečnosti, které pronásledují českou společnost jako Erínije Oidipa. Je to pravidlo volby menšího zla a naprostá absence jakéhokoliv cíle, kterého bychom chtěli společně dosáhnout. K tomu se připojuje zásada, že s nositeli jiného názoru se nemluví. Výsledek tomu odpovídá. Nedosáhli jsme ničeho a necháme se ovládat takovým malým českým, tedy naším, zlem. Pobouřeně štekáme, když nám to někdo řekne, zatratíme ho, označíme se za nejlepší a jdeme se hádat o stravenky nebo Benešovy dekrety, o Havla nebo o Palacha. Úroveň společenské debaty beznadějně ustrnula v šedesátých letech, kdy jsme se krátce radovali z toho, že se za odlišný názor nejen neupaluje nebo se nevyपालují vesnice, ale už ani nesekají hlavy a nevěší a snad už se prý jen úplně málo zavírá. Po srpnu 1968 jsme se ovšem rychle vrátili k osvědčené praxi, že než diskutovat a prosazovat svůj názor nebo dokonce hledat společný, je lépe „protivníka“ prostě udat a nechat ho sociálně zmizet. Názorové střety pro nás nejsou hry s „nenulovým součtem“, tedy hledáním lepšího názoru nebo produktivní shody, ale vnímáme je výhradně jako hry s „nulovým součtem“, tedy podle vzorce „buď my, nebo oni“ a poražený by se měl zastřelit, vystěhovat nebo se alespoň stydět, kát a navěky mlčet. Kdo nejde s námi, jde proti nám...

Máme ještě jeden lid, který stojí za zmínku. Je to část lidu intelektuálního a mediálního, stojící jaksi objektivně stranou a údajně vyváženě a nezáživně hodnotící hemžení těch méně vyvolených. Jsou to takoví producenti názorových stravenek, protože objektivní realita a historická pravda neexistuje stejně jako bezplatnost nebo dokonce beznákladovost. „Vše vzniká a zaniká, platit si pokutu podle pořadí času“, napsal Anaximandros z Milétu před více než pětadvaceti stoletími. Prý je to první a základní věta filosofie. My máme mantru vyváženosti a objektivity ve veřejnoprávních médiích, a ta je činí často zcela nesledovatelnými. Je z nich na hony cítit tu marnou snahu předložit lidu pohled, o

kterém už by nebylo třeba mluvit. Lid to celkem ochotně přijímá, podobně jako stravenky, protože má pocit, že má „svůj názor“ tak nějak bez vlastní intelektuální námahy.

Přiznejme si, jak hluboko v nás každém sedí „stravenkář“, a dávejme si na to pozor...

Pohrobci staříckého mocnářství I.

Rakousko je zemí, která stojí za pár slov. Strávím v ní asi nejvíce svého času v zahraničí a je pro mne opravdovým a milým útočištěm. Hodně mých textů vzniklo v malém domku pod Dachsteinem a dokonce, jak tvrdí mí blízcí, sem tam obydlím proběhne i nějaká ta myšlenka. Napsal jsem tu i základ disertační práce. Je tu skutečný, „nehusákovský“ klid na práci a přemýšlení. Tolik k mému vztahu k zemi, která je po tisíciletí souputníkem mé vlasti. Nechci však Rakousko chválit podle mustru, že „i ta tráva je tu zelenější...“, jak tvrdila jedna dáma v zájezdovém autobusu nedaleko obce s názvem Vierzehn už pár kilometrů za právě padlou železnou oponou, a to bylo šero a sníh. Chtěl bych se pokusit o popis něčeho, co spíše cítím, než vidím, něčeho, co tu pokládám za důležité a co má vliv na to, jak Rakousko vypadá navenek. Vráťím se k minulému textu a připomenu jen úvahu o vlivu krajiny na mezilidské vztahy, které kolísají mezi tím, „kdo koho zná“ a tím „kdo dá víc“. Rakousko je jednou z mála zemí zaslíbené známostem, která si však zároveň na řadě úrovní udržuje obdivuhodný potenciál preferovat ty, kdož dají více.

Možná je to tím, že Rakousko zde těží nejen z ohromné všestranné rozmanitosti Rakousko-Uherského mocnářství, která se přirozeně koncentrovala v jeho srdci, ale i ze značné geografické, biologické i sociální rozmanitosti dnešní Rakouské republiky. Pokud bych měl pojmenovat hodnotu, kterou za touto rozmanitostí cítím jako spojující, pak bych řekl, že je to snaha po všeobecné permanenci, řekněme stálosti, trvání věcí, dějů i tradic. Zní to divně a připomíná to obraz jakého konzervativismu, což je u nás slovo obecně špatně přijímané, ale musíme si uvědomit, že často nám určitá doba nebo v ní převládající názor vytvoří mezi některými pojmy a jejich obsahem takovou citovou zkratku, že se mu vyhýbáme, aniž vlastně víme proč. Dnes třeba nemáme politickou ekonomii, nýbrž anglosaský pojem „economics“. Může za to reálný socialismus, který učinil z politické ekonomie mocný nástroj třídního boje a nenávisti a tím ji odsoudil do propadliště dějin, stejně jako kdysi nacismus zcela znemožnil rasovou antropologii. Podobně vše, co zavání konzervativizmem, je proti pokroku a tudíž je to vlastně zpátečnictví. Připomenu dva výroky, jeden pochází od Alžběty I. a říká, že „když nevíš, co máš dělat, nedělej nic“, a druhý od Michaila Gorbačova, který naopak tvrdil, že „nejhorší je nedělat nic.“ Myslím, že pokrokářství je stejně jako zpátečnictví pojmem, který je spíše relativizujícím negativním známkováním odlišného názoru, než nějakou hodnotou na které lze něco stavět. To, co pokládám za významnou společenskou hodnotu, je vědomí odpovědnosti nejen vůči svým následovníkům, ale i vůči svým předkům. U nás doma jen stěží najdeme ve dvou posledním více než sto letech generaci, která by nebyla přesvědčována, že trpí za hříchy otců a je povolána budovat nový lepší svět a společnost. U nás v Čechách se to bere neobyčejně vážně a generační koheze se blíží limitně nule.

Rakousko je tedy pro mne určitou oázou oné permanence, stálosti, která se ovšem projevuje nejen v udržování starých tradic. Možná se mýlím, ale cítím tu snahu po tom, aby byli lidé, věci a děje pojmenovávány tak, jaké jsou samy o sobě a nikoliv pouze tak, jak se jeví ve vztahu k jiným věcem a dějům. V rakouských úvahách, kde se lidé, věci a děje dnes nacházejí, se promítá i to, kde byli včera a dokonce i odpovědnost k tomu, kde budou zítra. Není tedy jen ono tady a teď, je tu i něco podstatného navíc. Mám pocit, že v Rakousku má legitimita chování a jednání významnou přednost před pouhou legalitou. Tato legitimita se rodí v dlouhých diskusích v nejrůznějších společenstvích,

keré tvoří občanskou společnost, která je legitimitě potom oporou ve střetu s určitým typem z vnějšku vnesené legality, jejímž zdrojem jsou podobně jako u nás nejen politické strany, ale i Brusel. V Rakousku si jsou lidé však lidé více vědomi i základní hodnoty legality a práva. Od počátků lidské civilizace právo bránilo kvůli silnějšího a Rakousku to vědí a váží si toho. U nás naopak vnímáme právo jako něco, co našim mocným brání v rozletu. České elity chtějí odebrat plat a mandát odsouzenému poslanci nikoliv z morálních pohnutek, ale proto, že z kriminálu jim a jejich politickým stranám prostě nemůže sloužit. Odebrání mandátu na základě soudního rozhodnutí je pak přesně to, oč skutečné elity usilují. Tedy, že státní moc bude nadřazena svému zdroji, kterým je vůle lidu. Lid tomu samozřejmě tleská, protože „náš“ poslanec je prostě lump „a priori“, a dláždí si tím cestu o otroctví. Znovu se tu projevuje ona česká nevěle ke stálosti, která nás zřejmě nejvíce odlišuje od rakouské společnosti a v širším smyslu i od společnosti německé. Je to zřejmě dáno tím, že v nestabilním prostředí se prostě lépe krade. Snad proto jsou ti, kteří přejí stálosti, elitami i médií označováni jako konzervy a nepřátelé pokroku a lidu vůbec. Existuje tu druhý zásadní rozdíl mezi českou a rakouskou společností, který můžeme vystopovat až do dob rané renesance, a tím je poměr ke státu a vrchnosti všeobecně. Zatímco v Rakousku je možné ho označit za všeobecně dobrý a stát je důvěryhodným partnerem a dokonce nadějí a kotvou spásy v dobách nestálých, v Čechách je tomu právě naopak a od státu nelze nikdy čekat nic dobrého a pokud je to možné, je s ním třeba jednat nepoctivě a pokud nikoliv, tak rovnou utéct. Dlužno podotknout, že oba názory jsou zcela oprávněné a je po těch staletích zbytečné zkoumat, kdo se o daný stav v obou zemích zasloužil více. Stejně tak je podivuhodné, kde jsou zdroje tohoto fatálního rozdílu při společných dějinách na územích vzdálených doslova pár desítek nebo maximálně stovek kilometrů.

Přirozeně tak vyvstává otázka, jestli existuje i nějaký svorník, který překonává tyto rozdíly a zasahuje na území obou zemí. Existuje a je to podivuhodné teritorium, které se nazývá Doudlebskem a zasahuje jak do Jihozápadních Čech, tak i do Horního Rakouska a Bavorska. Doudlebsko je krajinou vlhkých a mlhavých náhorních rovin, mírně vypouklých nebo naopak mírně propadlých, a lidé si tam jsou vzhledově i povahově velmi podobní, ať již mluví česky nebo německy. Je to fenomén, který stojí za pozornost, ale zavedl by nás příliš daleko od tématu. Snad jen dokonale podtrhuje okolnost, že když se už více než dvacet let usilovně vracíme do Evropy, tak v ní prostě nemůžeme společnou minulost především s Rakouskem, ale i s Bavorskem, Saskem a Pruskem nikterak obejít. Náš halasný návrat do Evropy tak není ničím jiným než trnitým návratem do lůna podunajské monarchie, protože paradoxně nikdy jsme nebyli více Evropany, než jako příslušníci Rakousko-Uherska. Paradoxně je to právě poslední mírový rok 1913, kdy byla také ekonomika českých zemí, pokud to lze vůbec nějak srovnat, nejúspěšnější ve své historii.

Rakousko má své samozřejmě své problémy jako každá jiná země a určitě je sami Rakušané cítí a vidí daleko ostřeji než ten nejbedlivější pozorovatel zvenčí. Sám pojem Rakušan se více váže s rakouským občanstvím než s nějakým nacionálním cítěním. I to nás spojuje více, než si myslíme, protože nehledě na národní obrození je Čechem ve smyslu Böhmisch především ten, kdo se nachází v české kotlině a teprve potom ten, kdo mluví česky, a je tedy Čechem ve smyslu Tschechisch. Rakušané nemají svůj jazyk, a pokud se prohlašují národem, pak národem kulturně-politickým. Přesto i oni mají potíže s propletením dvou politických stran, který spolu se zmíněnými známostmi tvoří propletenec nikoliv nepodobný plsti, a proto se mu také říká „verfilzung“. Rakušané velice dbají na to, aby v jejich společnosti bylo co nejméně černých pasažérů, někdy to má až podobu šmírování, v dialektu tomu říkají „petrachtovat“, ale daleko důležitější je bohatost, pestrost a početnost celé řady společenských institucí, které bdí nad stavem země a společnosti. V jejich erbech najdeme vždy stabilitu, stálost a věrnost zásadám. Stejně tak skoro všudypřítomná „Gemütlichkeit“ je často zástěrkou někdy snad až

příliš pevného rozdělení společenských pozic a rolí. Nevím, kolika velikánům tento systém nedal vyrůst, ale soudě podle počtu významných Rakušanů to asi nebude tak zlé. Důležitější je, že to brání degradaci společnosti a jejímu rozpadu. To podstatné je ovšem to, že Rakušanům na jejich obcích (Ort), společenstvích (Gemeinde) i celé společnosti (Gesellschaft) opravdu záleží a jsou pro ně připraveni něco dělat. Úcta k pravidlům, cíle orientované na stálost a vzájemná úcta a respekt v komunikaci jsou tím, čemu bychom se měli od Rakušanů při správě veřejných věcí učit.

Celý rok třináctého - duben.

Habemus papam...

Ohromný mediální humbuk kolem volby papeže, který poprvé v moderní historii nebyl volen po pohřbu svého předchůdce, ukázal v celé nahotě to, jak vzdálený je virtuální svět stvořený médii od světa reálného. Byli jsme zasypáni všemožnými úvahami na téma, kdo bude příštím papežem, ale jméno zvoleného nepadlo. Jako obvykle byly úspěšnější sázkaři než experti, a to včetně brněnské dámy v nejlepších letech, která na argentinském jezuitovi za vsazených 777 káčé vydělala majlant. Kromě obvyklé neschopnosti dotknout se podstaty věci prokázala média v podstatě jen podivuhodnou směsici vlezlosti a nevkusu, věrná svému přesvědčení, že více obrázků znamená více pravdy. V médiích se spekulovalo se o všem možném a bylo to celé o to více bulvární, že se to celé odehrávalo bez přítomnosti majestátu smrti.

Celé to pokračuje a vrcholí tradičně velkou debatou a spekulacemi novinářů s experty, kteří jsou často také pouhými mediálními milci, protože odpovídají přesně to, co chtějí novináři slyšet. Dochází tak k sebezpotvrzujícímu rituálu, kdy stoupá prestiž novináře, kterému dává expert za pravdu, a zároveň experta, který se stává mediální celebritou. Debata je vedena v tom smyslu, zda nový papež změní církev, dokonce, zda ji doslova spasí. Ve všeobecném mediálním povědomí krize a nevyhnutelné katastrofy je každá nová figura vnímána jako očekávaný spasitel, je na ni navleno v mediálním prostoru příliš mnoho očekávání a později je tato mediálně zbožštěná figura stejnými médii zneuctěna a zatracena, protože nenaplnila očekávání, které nejen nikdy naplnit nemohla, ale dokonce o většině z nich ani nevěděla. Je to prazvláštní, že lidé očekávají v těžkých dobách příchod spasitele, protože dojdou k přesvědčení, že to, co je ničí, nemohou sami zvládnout, a očekávají totéž od jiného lidského jedince, nadaného ovšem schopnostmi nadlidskými. Jedním z mála spasitelských kolektivů jsou naši blaničtí rytíři, ovšem jejich spasitelská mise má jasného šéfa, a tím je svatý Václav. Pokud se týká samotné osoby papeže, ta je jenom nosičem celého komplexu papežského majestátu. Církev nemůže bez papeže fungovat a jeho role má podstatně větší význam než její fyzické obsazení. Vzpomínám si na časy totality, kdy se mnozí soudruzi rozplývali nad mazaností strategie neudělování státního souhlasu se jmenováním biskupů, protože byli přesvědčeni, že tím budou církev paralyzovat. Pravda je jednoduchá, katolická církev nemůže bez biskupa ani existovat, ani fungovat, biskup má nezastupitelnou roli v církevní hierarchii. To platí mnohonásobně o biskupovi na Petrově stolci. Skvělý nápad tehdejších mocipánů vedl jenom a pouze k tomu, že potřební biskupové, ale i další kněží byli vysvěceni tajně a stát o nich neměl žádný standardní přehled, samozřejmě mimo tradiční šmírování. Takzvaný státní souhlas by zřejmě vedl k možným personálním kompromisům, tajné svěcení však umožnilo církvi vybírat svobodně a navíc mezi těmi statečnějšími lidmi, kteří se nebáli obtíží. A tak odmítnutí státního souhlasu katolickou církev paradoxně jen a jen posilovalo. Papež je především hlavou katolické církve, je náměstkem Kristovým na zemi, je přímým pokračovatelem apoštola Petra. Hierarchická organizace katolické církve v zásadě vylučuje možnost jejího fungování bez této hlavy. Několikrát se stalo, že došlo k tomu, že těch hlav bylo při papežských schizmatech povícero, ale stav bez papeže není ani známý, ani možný. Z toho plyne poučení, že důležité je to, aby papež existoval, ale v zásadě nezáleží na tom, kdo bude ve Vatikánu oblečen do bílého hábitu. Toto konstatování není pro katolickou církev nikterak urážlivé, naopak je jejím vysokým oceněním jako funkční struktury a instituce, která nestojí a nepadá se svým personálním obsazením. Církev je tu dva tisíce let a její historie je nejlepším důkazem toho, že se v tomto smyslu osvědčila. Hledat v novém papeži jejího

spasitele je stejně hloupé, jako hledat jinou nebo dokonce lepší církev v papežově prohlášení že církev má být „chudá a pro chudé“.

Ještě předtím, než se objevil údajný spasitel katolické církve, odebral se na věčnost jiný velký muž, venezuelský prezident Hugo Chávez. Byl ikonou jihoamerického revolučního hnutí, nikoliv nepodobnou obrazům Fidela Castra, Ernesta Che Guevary nebo Salvátora Allendeho. Je nesporné, že jeho vláda přinesla celou řadu změn. Bude zajímavé sledovat, kam potáhnou dál káru venezuelské revoluce jeho následovníci. Je však nesporné, že budou muset v první řadě znovu spojit hluboce rozdělenou venezuelskou společnost, kterou Chávezova politika značně až neúnosně polarizovala, ať již byly jeho pohnutky jakkoliv ušlechtilé nebo naopak zvrhlé. Polarizace a štěpení společnosti je tím nejlepším důkazem toho, že má zcela neschopné, často hloupé a svému osudu nebezpečné vedení.

U nás doma jsme prožili polarizaci společnosti v rámci přímých prezidentských voleb a dlužno podotknout, že se tak stalo vinou toho, že do kampaně byl vnesen nacionalismus, sociální nesnášenlivost a spousta lží a vulgarit. Nyní mnozí očekávají od vítěze zlepšení společenské situace, ale v jeho silách není ani to, aby napravil škody, které ve společnosti napáchala nejen jeho kampaň, ale i kampaně jeho konkurentů. Vláda ani Parlament si jasně nebudou chtít vzít své pravomoci a senátní žaloba na prezidenta pro velezradu je tak více výstrahou nové hlavě státu, než snahou o potrestání té staré. Změnu starých pořádků by si museli vymoci lidé v ulicích a zdá se, že s tím mnozí poměrně nepokrytě kalkulují. V naší zemi si dvě pětiny voličů včetně prezidenta myslí, že naši společnost spasí vítězství jedné strany a jednobarevná vláda. Přitom se zapomíná na základní skutečnost, že předpokladem je to, že nám nebudou vládnout hlupáci. Lidé, kteří nám aktuálně vládnou, tuto podmínku nesplňují, ale ti, kteří se už dnes cítí vyvolenými, ji splňují ještě daleko méně. Jediné, co se dá od nich čekat, je vláda odvety a pomsty za příkoří, kterých se jim dostalo v opozici. Ještě předtím, než se do ní dostali, tak zatížili tuto zemi neuvěřitelně hloupou politikou obnovitelných zdrojů a nastavením super korupčního prostředí v rámci zcela nepřehledného systému čerpání evropských dotací s více než dvaceti dotačními tituly. Platíme za to všichni vlastními penězi i rozkladem morálních hodnot společnosti. Ti samí lidé se dnes snaží lživě štvát lidi proti živnostníkům a důchodcům. Veřejně lžou, když říkají, že zaměstnanci přispívají do veřejných rozpočtů více než živnostníci. Naznačují, že důchodci žijí příliš dlouho. Přitom požívají rétoriku, která je za hranicemi jakéhokoliv vkusu a koneckonců i zákona. Překonávají tak i slovník z nepokojů ze Šluknovského výběžku a celé je to o to horší, že tato slova zaznívají z úst skvěle oblečených a rádoby uhlazených lidí, kteří se pokládají za současnou elitu a budoucí vládcé země. Je dlužno podotknout, že navazují na současné vládcé, kteří stejnou rétoriku nenávisti rozpoutali proti nepřizpůsobivým, nezaměstnaným a příjemcům sociálních dávek.

Jediné, co lze uznat, je přitom skutečnost, že vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem má vyšší předpis odvodů do veřejných rozpočtů než autonomní vztah mezi živnostníkem jako zaměstnavatelem a živnostníkem jako zaměstnancem. Další skutečností je, že z živnostníka podnikajícího pod osobní odpovědností dostane stát každou korunu, zatímco korporátní dluhy do veřejných rozpočtů jsou díky institutům omezené odpovědnosti, insolvenčních řízení a nízké vymahatelnosti práva za těch dvacet let v řádu stovek miliard, možná už překročily bilion korun. Všechno ostatní je mediálně-politický folklór a trocha toho eurounijního legislativního zmatku. To, co zcela absentuje, společenská debata zakládající současnou legitimitu přístupu k jednotlivým typům vztahu jednotlivec-společnost. Jeden typ vztahu představuje dítě, jiný senior a další zaměstnanec a jiný zase živnostník. Co mají společné a co je odlišuje...?!? To je to, oč tu běží...

Je stále více patrné, že se do osudů naší společnosti vloží v blízké budoucnosti ulice a to ve všech konotacích tohoto slova. Spravedlivý hněv lidu požívá v naší zemi tradiční respekt a nakonec i legislativní retroaktivní ochranu. Ti, kteří vládou, a zejména ti, kteří si myslí, že vládnout budou, stále nepokrytěji sázejí na to, že se příští rok karty nerozdají znova u uren, ale na ulici. Záleží jen a jen na lidech, jestli na ulici prokážou větší moudrost než politici ve vládních a parlamentních křeslech. Neměl by to být při jejich úrovni velký problém. Navíc stávající politici nevědí o životě občanů vůbec nic a už se to nikdy nenaučí. Ostatně, nejlépe to vystihuje pohled dnešních teenagerů na demokracii, kterou charakterizují slovy: „Všechno bude..., jen mě musíš volit...!!!“

Já si dovoluji u příležitosti oslav výročí velikonočního týdne, zahrnujícího příchod Mesiáše do Jeruzaléma, jeho neslavný konec i nový slavný počátek, jen tradiční připomenutí skutečnosti, že spasení můžeme očekávat jen sami od sebe a že to jsme tedy my sami, na které tak marně čekáme...

Pohrobci staříckého mocnářství... II.

Je to známá skutečnost, že když se cestou po dálnici D1 na Brno vynoříte za Devíti kříži z lesa, teplota poskočí o stupínek až dva vzhůru, ať je jinak počasí v celku jakékoliv. Pohled z mnohých jihomoravských návrší směrem k jihovýchodu do Panonské nížiny dává tušit ohromnou prostoru. Podobně jako my se na ni dívali po tisíce let naši předkové, aniž by tušili, že tenhle prostor končí až kdesi za Velkou centrální stepí někde na březích jihovýchodní Asie. Je prostě na světě jen málo tak obdivuhodných geomorfologických zlomů, jakým je Boskovická brázda, která je součástí pomyslné čáry, která se táhne a klikatí od Terstu někam k Sankt-Petěrburgu a dělí Evropu na individualistický západ a sociálně-korporativistický východ s jeho byzantinsko-osmanskými tradicemi. Všechno za řekou Moravou už je Asie, říká stará průpovídka a jiná hovoří o podivném časoprostorovém zlomu mezi Hodonínem a Skalicí, za kterým jsou z čista jasna párky studené a pivo teplé, a to platí až do Vladivostoku..., dál prý pak už nejsou ani párky ani pivo. Panonská nížina bývá také zvana Uherskou a centrem Uher je odpradáвна město, nyní zvané Budapešť, dnes hlavní město Maďarska, ještě nedávno Maďarské republiky, dříve Maďarské lidové republiky a Maďarského státu, ještě dříve Maďarského království, které povstalo z království Uherského.

Už podivuhodná evoluce názvu a jazykové hříčky se slovy maďarský, který zdůrazňuje jednoznačnou dominanci Maďarů na daném území, a uherský, který poukazuje na mnohonárodnostní charakter teritoria, které také nese název Translajtánie, neboli Zalitavsko nebo také Země koruny svatého Štěpána, ukazují na to, oč tu běží. V Panonské nížině se na přelomu 9. a 10. století usadil kočovný národ Maďarů, kterému nikdo příliš nerozuměl a tento stav trvá již více než tisíc let, bez ohledu na to, že jinak je Maďarsko dlouhodobě integrováno do všech možných světových, evropských i lokálních organizací. Dokázal vtisknout Panonské nížině jméno Velká uherská, popřípadě dokonce pro své nacionální cítění bližší jméno Velká maďarská nížina. Zachování vlastní identity je vykoupeno neustálým potlačováním společenských i kulturních kontaktů, které skutečně nebo domněle hrozí jejím narušením. Na druhé straně jde o absorpci všeho, co by mohlo skutečně nebo domněle pozici Maďarů posílit. Děje se tak v duchu velkomaďarského šovinismu bez jakéhokoliv pocitu vzájemnosti, sounáležitosti nebo dokonce solidarity. Podstatou takového způsobu existence je permanentní latentní i otevřená agrese vůči okolnímu světu i jakýmkoliv renegátům uvnitř maďarské společnosti. Cikáni, Slováci, Rumuni, Srbové, Chorvati, Slovinci a dlouhá řada dalších národů mají smutné zkušenosti s péčí vyvoleného státotvorného maďarského národa o jejich blaho ve společném státě, stejně jako s jeho neustálým mesiášským vměšováním do jejich vnitřních záležitostí. Historicky

ambivalentní je vztah k Židům, kteří přes svou jinakost patří tradičně k nejsilnějším maďarským nacionalistům. Na straně druhé horliví vykonavatelé maďarského holocaustu zahubili více než 564 000 svých židovských spoluobčanů. Československo má ve svých dějinách minimálně tři smutné zkušenosti s maďarskou politikou ochraňující výhradně své vlastní zájmy. Tou první je nepřátelský postoj maďarského horthyovského režimu proti Československé republice, který označoval ČSR za nefunkční slátaninu a útočil na ni prostřednictvím masové špionáže a spoluprací s Třetí říší na její demontáži, která byla posléze Hitlerem odměněna anexí jižního Slovenska na základě Vídeňské arbitráže, druhou aktivní účast Maďarů v okupaci ČSSR a likvidaci Pražského jara a třetí je pak odstoupení Maďarska z výstavby vodního díla Gabčíkovo – Nagymaros. V této souvislosti nelze nepřipomenout některé teze z Dobrého vojáka Švejka, zejména tu, že „každý Maďar může za to, že je Maďar...“, což svědčí o tom, že určité animozity nemají své zdroje jen v politických aktech, ale že jsou pevnou součástí lidového povědomí, a to zdaleka nikoliv jen českého nebo slovenského. To jistě v konečném důsledku přispívá k prohlubování maďarského národního i individuálního stresu a z něj plynoucí sebezsilující se potřeby kruhové obrany maďarské identity.

Dnes je Maďarsko proslulé svými tlakem na autonomii maďarských menšin a zvláštní statut občanů maďarské národnosti v sousedních zemích, seznamy nežádoucích maďarských Židů ve veřejných funkcích, vražděním Romů a omezováním vlivu Ústavního soudu, stejně jako masmédií, tedy opět útokem na vše, co by mohlo nějakým způsobem ohrozit maďarskou identitu tentokrát ve prospěch té evropské. Pozoruhodné je nejen neustálé překrucování vlastních i cizích dějin a permanentní revizionismus ve vztahu ke všemu, co kdy v dějinách omezilo velkomadžarské velmocenské ambice, ale i otevřené přihlašování se k tradicím, které jsou minimálně sporné. Předvojem maďarské společnosti jsou v tomto tažení dnes gardy parlamentní strany Jobbik, které se netají sympatiemi k tradicím nejen fašistických a antisemitských Šíповých křížů, ale i tzv. „druhé armády“, která proslula svými esesáckými praktikami při vypálení tisíce ukrajinských a ruských vesnic a masovým vyvražďováním desetitisíců civilistů a samozřejmě pogromy na Židy. Porážka této „druhé armády“ na Donu před 70 lety je rovněž pokládána za národní tragédii. Mimochodem Jobbik by dnes volil každý třetí maďarský student. Členství v EU je pro maďarskou identitu skutečně hluboce stresující a přináší, jak se zdá, nové trauma, nikoliv nepodobné tzv. traumatu trianonskému, které znamenalo konec Velkých Uher. Tam, kde vzniklo samostatné Československo, Rumunsko a další státy, tam přišlo Maďarsko o Horní Uhry, Sedmihradsko, Vojvodinu a bůh ví, oč ještě. Trianonské trauma si dnešní maďarští představitelé dovoluují před českým publikem srovnávat s traumatem, které česká společnost utrpěla v Mnichově, a je zajímavé, že se přitom nejen vůbec nestydí, ale ještě očekávají porozumění podobně, jako požadují porozumění pro mapy Velkých Uher na aktuálně zřizovaných kamenných pomnicích v maďarských obcích a školních učebnicích. Je to z jejich strany opravdové chucpe, protože se především admirál Horthy na mnichovském diktátu a událostem k němu vedoucím významně podílel. Je až s podivem, jak se moderními maďarskými dějinami prolíná slovo stres. Ten leží v základu nejen ve vysoké sebevražednosti jednotlivců, ale i v tak intenzivním sebezáchovném jednání maďarské společnosti, které ovšem mnohdy hraničí s chováním sebezničujícím.

Přitom se dá říci, že pokud se Maďaři nacházeli ve své historii jako součást nějakého vyššího celku a byli donuceni myslet také na něco přesahujícího jejich vlastní identitu, bylo jim to vždy ku prospěchu. Nejde jen o dominanci Habsburské říše na jejich území, ale stejně tak o období, kdy Maďaři existovali v rámci říše Osmanské. Budapešť nebo spíše město, které se rozkládalo na jejím dnešním území, se nazývalo turecky Ofen a náhradním centrem Uher byla tenkrát Bratislava, zvaná tehdy ovšem

maďarsky Pozsony a německy Pressburg, známý z písně „U Prešpurku kraj Dunaja...“ Osmanská říše tenkrát dvakrát v rozmezí půldruhého století stála před Vídní a Rakousko bylo skoro na kolenou. Součástí Osmanské říše byly tenkrát i košický a novozámecký pašalík. Dědictví Osmanské říše nespočívá samozřejmě jenom v několika stavebních památkách nebo v jazykovém vlivu. Zanechala za sebou i půvab mocenské centralizace a korporativistického státu v podobě velké pečující rodiny, kterého Rakousko dosáhlo až v dobách tereziánských a Maďaři ho rozvinuli k dokonalosti v období rakousko-uherského dualismu, ovšem s tím rozdílem, že rodina měla výhradně maďarskou národnost, zatímco ostatní byli bráni v tom nejlepším případě jako rodinný servis, někteří pak spíše jako zdroje rodinného blaha. Diametrální odlišnost území dominovaného Budapeští od zbytku mocnářství lze nahlédnout i skrze uspořádání politického života, státní správy a v neposlední řadě i některých prvků občanského zákoníku, např. právo dědické. Tradiční vicišpáni a magnáti, kteří tvořili nezpochybnitelné autority na určitém území, župní uspořádání a pseudodemokratické rituály pro aristokracii v uherském sněmu, to vše jako kdyby predestinovalo dnešní likvidaci zbytků maďarské demokracie prostřednictvím demokraticky zvoleného parlamentu a ničím a nikým neomezovaného vůdce národa. Je to figura v Evropě nechvalně známá a přesto se neustále opakující. V konečném důsledku to samozřejmě dopadá nejhůře na Maďary samotné, kteří hledají o to intenzivněji nepřátele své identity a přitom se po kolena brodí ve skutečném bauxitovém i virtuálním politickém bahně, kterým Maďarsko zaplavují jeho mocní.

Tento text nemá být jakoukoliv obžalobou Maďarska nebo dokonce Maďarů. Existují tu vedle nás už více než tisíciletí a dá se očekávat, že jim to ještě nějakou dobu vydrží. Čím intenzivněji se budeme snažit, aby tu žili doopravdy s námi, tím méně se nám to bude dařit, protože tím více se budou uzavírat sami do sebe. Budiž nám proto vše, co nám zdánlivě nebo skutečně vadí na Maďarsku, především zdrojem vlastního poučení a nenechme se sami zahnat do stavu vlastního stresu z toho, že nám někdo blíže neurčený bere naši blíže neurčenou identitu. Stres nám brání suverénně komunikovat s druhými. Skutečná identita se komunikací s jinými identitami posiluje a nikoliv ztrácí. Buďme ostražití, protože i nás se snaží mnozí utvrzovat v tom, že bychom se měli stresovat z toho, co k nám přichází zvenčí, lhostejno zda z Bruselu, Berlína, Moskvy či odkudkoliv odjinud. Prapor EU na Hradě vzbuzuje směšné a doslovně fangličkářské vášně. Připomeňme si elementární pravdu na téma kvality polských potravin, která by měla být předmětem našeho národního odporu proti polské produkci a v posledku ke všemu polskému. Jenom mentálně méně zdatný jedinec si nechce uvědomit, že do našich obchodů je dovážejí naši čeští obchodníci a tudíž za nekvalitu v našich obchodech mohou především ti, kteří nás proti Polákům štvou a pak také trochu my sami. A tak je to skoro se vším. Stačí, když pochopíme, že přes palubu nás může hodit jen ten, kdo je s námi na jedné lodi a největším zlem je to, které nám stojí nejbliže. Až příliš často je to zlo v nás...

Celý rok třináctého – květen

Problém svrchovanosti.

Svrchovanost nebo též suverenita je právo vykonávat neomezeně moc. Tato právo náleží tzv. suverénovi. Tímto suverénem může být osoba nebo skupina osob a tato suverenita jim náleží v časově omezeném nebo neomezeném intervalu. V reprezentativních společenských systémech propůjčují lidé toto své právo k vykonávání moci svým reprezentantům na dobu jejich mandátu a jejich suverénem je potom jejich sbor obecně nazývaný parlament. Suverén je zároveň zákonodárcem. Slovo nebo spíše příkaz suveréna je zákon.

Je zajímavé, kolik současných otázek, které před nás staví současný svět, souvisí s pojmem svrchovanosti. Svrchovanost si můžeme představit jako tenkou slupku, možná spíše pevnou blánu, která ochraňuje vše, co se uvnitř ní nachází. Zároveň ovšem suverenita vše, co se v její bláně nachází, svým způsobem váže, spojuje a omezuje. A tady začíná velký, ale opravdu velký problém. A klíčová otázka zní, zda je vůbec skutečná svrchovanost skutečně možná a kdo je jejím nositelem a kdo je jejím strážcem...?!?

Slovo strážce není v textu náhodné. Jde o to, že se budeme pohybovat v prostředí prastarého problému, který je luvenalisových Satirách popsán otázkou: „Quis custodiet ipsos custodes?!?“ Tedy jednoduše česky „Kdo hlídá hlídače?!?“ Problém suverenity spočívá v tom, že suverén a hlídač musí být jedno tělo a jedna duše nebo, obecně řečeno, musí být identičtí. Suverén není suverénem, když ho někdo hlídá, ale suverén bez hlídače je příliš velké riziko. Na straně druhé hlídač nemůže být suverénem, protože hlídač psi všeho druhu jsou povětšinou tupci. A hlídač bez suveréna, kterého má hlídat, už je úplný nonsens nebo ohromné riziko, protože někteří hlídači by se mohli pokusit o to být svrchovanými. Je to tak trochu zakleté, a aby to nebylo tak jednoduché, platí dnes více než kdykoliv jindy, že se suveréni všeho druhu netěší velké oblibě, přitom po nich stále voláme, a když se objeví, tak je všemi způsoby likvidujeme.

Suverenita je výraz, který je nejčastěji spojován se státem. Někteří dokonce tvrdí, že stát musí být suverénní nebo není státem. Pokud bychom však spojovali suverenitu se soběstačností nebo nevydíratelností, pak by těch suverénních států bylo asi velmi pomálu. Dnes je suverenita nad určitým státním územím spojována s jednotnou jurisdikcí, pravidly platnými na tomto území, které jsou výsledkem zákonodárné činnosti místního suveréna, lhostejno zda kolektivního, ať již přímého nebo zastupitelského ražení, nebo individuálního. Zde se objevuje význam spojení vláda práva, které vyjadřuje, že nejde o osoby, ale o pravidla. Vláda práva ovšem také znamená, že se pravidla nesmí měnit, tak jak se to momentálnímu zákonodárci hodí, ale že právě úcta k pravidlům musí být jeho první ctností. Frázi, že král musí dodržet své slovo, i když jde o princeznu a půlku království, které má padnout do rukou hloupého Honzy, sice známe z pohádek, ale v praxi se jí můžeme nadít jen zcela výjimečně. Klasickým příkladem krále, kterému nebylo nic svaté, včetně vlastního slova, byl mediálně tolik populární Jindřich VIII. Takové pojetí suverenity má nutně za důsledek velkou samotu, spočívající v tom, že takový člověk si nemůže dovolit sdílet své pocity a svěřovat se komukoliv, protože jeho pozice a budoucnost jsou dány především nepředvídatelností jeho chování a jednání. Když se nad tím zamyslíme, pak zjistíme, že většina velkých suverénů lidských dějin byla velmi osamělá a neměla ani rodinu ani přátele. Ani kolektivní suverén druhu římského Senátu na tom nebyl v tomto ohledu nikterak lépe, což vyjadřuje úsloví „senatores boni viri, senatus mala bestia“, volně přeloženo,

„senátoři jsou dobří muži, ale senát je zlé zvíře“, což vyjadřuje nepředvídatelnost kolektivních rozhodnutí, která se často vyznačují tím, že takové rozhodnutí by nejen nikdo z občanů, ale dokonce ani žádný ze senátorů sám o sobě nepředvídal a samozřejmě nepřijal. Anglické úsloví k tomu podotýká, že „když zasedá Parlament, nikdo si nemůže být jistý ani majetkem ani životem“. Odtud zřejmě zvýšená nervozita soudruhů v souvislosti s partajními sjezdy KSČ o KSSS nemluvě. Připomeňme na tomto místě, že si úspěšné civilizace byly vědomy možnosti zdivočení kolektivního suveréna a vhodně ho doplňovaly, zejména pro období krizí, systémem individuálních vůdců, popřípadě jejich dvojic či trojic. Principáty, konzuláty, triumviráty přenášely různé říše přes nejhorší období a někde se usadily natrvalo. Ale ani císaři římsí to neměli se senátem římským úplně lehké. Spory individualit s kolektivními orgány o moc pak byly zdrojem mnoha potíží, ale zároveň tvořily základ a zdroj obnovy společenského a politického života. Můžeme se zájmem očekávat, co přinese do našeho společenského a politického života nová kapitola sporů o suverenitu mezi přímo voleným prezidentem a Parlamentem, s významným třetím vzadu, kterým je Ústavní soud.

Nedávno se v České republice otevřelo téma kontroly hospodaření politických stran zvláštním úřadem a už byl oheň na střeše. Je to celkem pochopitelné, protože politické strany se u nás pokládají za základ státu, protože podle některých výkladů patří k nezrušitelným podstatným náležitostem demokratického právního státu podle článku 9 Ústavy „volná soutěž politických stran“. Kdo by nevěděl, co to v praxi znamená, pak toliko to, že „totalitní“ monopol jedné strany je nahrazen „demokratickým“ oligopolem a řeči o moci náležející lidu jsou opět toliko v roli legislativního folklóru. Politické strany jinými slovy tvrdí, že jejich dohody přetavené do zákonů a vládních nařízení jsou skutečným suverénem nad našimi osudy a my, občané nemáme možnost volit jiné poslance, než ty, které nám ony samy „demokraticky“ navrhnou. Je to smutná parodie na Fordův výrok, že každý Američan může mít Ford T, jakékoliv barvy si přeje, pokud je to ovšem černá. Dokud to tak bude, pak si všichni musíme uvědomit stav, ve kterém se nacházíme, a buď ho respektovat, nebo se ho pokusit změnit, protože Ústava jako taková o takovém suverénním postavení politických stran neříká ničehož nic. Na druhé straně stojí otázka, jak a čím svrchovanost partajního oligopolu nahradit nebo doplnit. Nabízí se narušení oligopolu tím, že si budou moci své poslance na kandidátky navrhnout nejen samotní občané, ale i jiné organizace. Odstranění politických stran by bylo jenom krokem ode zdi ke zdi nebo z deště pod okap, protože žádná politika se neobejde bez určité agregace zájmů a politické strany jsou jejím osvědčeným nástrojem. Suverenita lidu bez této agregace by nevedla k dobrým výsledkům a přímá demokracie by měla zůstat důležitou výjimkou potvrzující pravidlo.

V zemi Járy Cimrmana nelze opominout variantu virtuálního suveréna, který tady všude byl, ale nikdy ho nikdo neviděl. Nemusí však jít zdaleka jen o fiktivní postavu. Nabízí se rovněž možnost suverenity určitého systému pravidel. Vláda práva se tomu říká. Problém je v tom, odkud ta pravidla pocházejí. Abychom mohli hovořit o suverenitě pravidel, pak by ta pravidla měla být taková, že by upravovala nejen jednání osob, kterých se dotýkají, ale především tvorbu a podobu sebe samotných. Potíž je v tom, že například naše pravidla mají svůj většinový původ v Bruselu a nemáme vůbec žádnou jistotu, že když je začneme opravdu respektovat, že je bez našeho vlivu někdo zásadně nezmění a my se budeme muset podřizovat novému suverénovi. Otázka suverenity v měřítku EU je málo diskutovaný problém. Skutečností je to, že EU nemá ani instituce ani infrastrukturu k tomu, aby se mohla stát skutečné suverénní. Na druhou stranu není v rámci členských států, které jsou už jen pouhou parodií na suverenitu, dostatek vůle k jakékoliv diskusi o novém rámci svrchovanosti. Snad i proto se mnozí lidé tak rádi sdružují v nejrůznějších samosprávných formálních i neformálních malých societách, klubech, družstvech, oddílech, kroužcích, kde se cítí dobře i proto, že mimo jiné mají vliv na

pravidla, kterými se spolu s ostatními příslušníky society řídí. Cítí se tak být součástí celku i jeho suverény a je jim dobře. Suverenita pravidel je významně omezena počtem osob, na které má působit, protože je zároveň nutné, aby tito lidé měli oprávněný pocit, že se na této tvorbě podílí. V opačném případě jde o pravidla vnesená do společnosti odjinud a nejde o vládu práva v pravém slova smyslu, ale o diktát, za kterým musí stát nutně cizí suverén.

Problém suverenity tedy lze shrnout do paradoxu, že při tom, jak má být všemocná, má zároveň ovládat i sebe sama. Měla by tedy být samosprávná a hlavně svéprávná. Je to jeden z největších filosofických problémů historie. Na jedné straně jde o velký spor mezi evolucí a kreacionismem. Jde o to, zda je možné, aby evoluce fungovala bez prvotního nastavení, a skutečně si vytváří všechna pravidla, kterými se řídí, nebo zda existuje nějaký Velký plán, Inteligentní design, demiurg nebo rovnou Bůh?!? Osobně jsem ochoten uvěřit, že evoluce funguje sama, ale přitom udělá v rámci metody pokus-omyl tolik chyb, že by se nám pod ní žilo možná ještě hůř než pod současným partajním oligopolem. K této velké otázce tak nějak přirozeně patří ta zdánlivě malá, jak je to se svrchovaností každého z nás nad sebou samým, tedy s naší svéprávností. Rozhodně se suverény více cítíme, než že jimi skutečně jsme. Svéprávnost odvozujeme spíše od lékařské anamnézy než od pečlivé analýzy svého jednání. Když posloucháme suverénní rady mnohých z nás, jak by se mělo dělat to, či ono, nebo jak by se měli chovat ostatní, tak by se chtělo říci, že jsme zachráněni, protože většina z nás ví, jak na to. Bohužel, pokud jde o nás samotné, tak jsme povětšinou poněkud bezradní. Nedávno jsem mluvil s jedním přímo voleným slovenským starostou a on mi určitým smutkem sděloval, že když ho volili, tak měl pocit, že po něm po volbách budou lidé chtít to, co jim sliboval ve volební kampani. Jinými slovy, že si myslel, že ví, proč ho lidé volí. Záhy zjistil, že ho lidé možná zvolili jen proto, aby mu mohli nedůvěřovat a neustále v jeho jednání hledat další důkazy pro svou nedůvěru. Je tedy oprávněná otázka po samotné suverenitě nebo, chcete-li, svéprávnosti naší volby. Do jaké míry je racionální a do jaké iracionální?!? Na kolik procent jsou v ní obsaženy emoce a na kolik procent rozum?!? Kolik procent v této volbě hraje náš vztah k tomu, co ten člověk říká, a z kolika procent jde o náš vztah k onomu člověku?!? Volební právo je jednou z nejvyšších odpovědností a kdo se jí zpronevěří, měl by to významně pocítit. Náš vztah k naší vlastní volbě je možná klíčem ke stavu věcí veřejných.

V neposlední řadě si musíme odpovědět na otázku, nakolik nás takové poněkud zmatené jednání vůči nám samotným předurčuje k tomu, abychom se starali o vlastní záležitosti. Je patrné, že suverenita a svrchovanost lidu v čisté podobě od určitých počtů nutně povede ke katastrofě. Stačí si uvědomit, jaké tresty požadují lidé pro své bližní, kteří se ničím zvláštním neprovinili. To, co platilo pro senát římský a obecně zákonodárné sbory, platilo a platí v mnohonásobné míře pro lid. Lidové soudy jsou vždy ty nejméně slitovné a jsou výrazem potřeby mimořádně hrůzných represí, ke kterým by justiční profesionálové nemohli nikdy s klidným svědomím přistoupit. Daleko účinnější je ovšem systém lidové kontroly fungující ovšem na základě schválených pravidel. Nejde přímo o suverenitu lidu, ale o vyjádření péče lidí o to, aby ve společnosti fungovalo především to, co potřebují bezprostředně ke svému životu a fungování v dané societě. Jde o kvalitu základních služeb, podobně jako se o to snaží v televizi NOVA potravinový inspektor. Lidová kontrola je ze všech kontrol ta nejúčinnější, pokud se ovšem soustředí na to, čemu lidé skutečně rozumějí. Lidová kontrola ve spojení s NKÚ by mohla přispět k tomu, že bychom získali přehled o tom, kudy skutečně tečou veřejné prostředky.

Odpověď na výše uvedenou otázku zní, že suverenita rozhodování je v tomto světě zřejmě již pouhou většinou iluzí. Možná tomu tak bylo vždy, jen ta iluze byla méně patrná. V čem bychom ovšem

suverénní být mohli v daleko větší míře, je přijímání nebo odmítání důsledků takového nesvéprávného rozhodování a zejména v kontrole řádného chování těch, kteří toto rozhodnutí, ať již je jakékoliv, provádějí. Naše vlastní nedostatečnost až nesvéprávnost by nám v tom neměla úplně vadit, protože jsme takoví víceméně všichni a jiné lidi na tomto světě prostě nemáme. Nezbude nám tedy než naši nesvéprávnost respektovat. Ať chceme nebo nechceme, ona vždy bude významným zdrojem suverenity, která nás právě ovládá. Buďme si toho vědomi a hledejme a volme odpovědně a uvážlivě své představitele a nedejme si brát právo je vybírat ze skutečných elit a nikoliv z pouhých partajních prefabrikátů.

Druhý Řím...

V rozporu s možnými očekáváními, a to dokonce i mými vlastními, nebudeme v květnu pokračovat v cyklu o pohrobích staříckého mocnářství. Měl jsem možnost navštívit Istanbul, nádhernou metropoli na Bosporu, město ležící na dvou světadílech, a to mě přimělo ke několika zamyšlením, z nichž s některými se chci se čtenáři KONKURSNÍCH NOVIN podělit. Můžeme to také brát jako pokus o zahájení cyklu o sousedech staříckého mocnářství. Vzájemný vliv sousedů obecně nelze popřít, ale vliv Osmanské říše na říši Habsburků i na život jejích pohrobků je natolik zjevný a patrný, že určitě stojí za pár řádků. Navíc se text o suverenitě poněkud protáhnul a na dalšího pohrobka by nebylo dost místa.

Istanbul, to ovšem není ani zdaleka jenom Turecko nebo Osmanská říše. Toto místo bylo významným střediskem civilizace po celé kulturní dějiny lidstva. Lidé tam žili ještě dříve, než došlo k biblické potopě světa, která, jak se podle posledních výzkumů zdá, nebyla ničím jiným než propadem bosporského hřbetu a následným zaplavením sladkovodního jezera uprostřed propadliny, kterou dnes vyplňuje Černé moře. Žili tam dávno před tím, než vzniklo město Byzantion, které dalo jméno říši i byzantskému politickému a životnímu stylu. Následovala Konstantinopol, která se slovansky jmenovala Cařihrad, druhý Řím, spory mezi západním a východním křesťanstvím, které vyvrcholily čtyřmi křížovými výpravami, a následovalo dobytí Cařihradu, který se stal Istanbulem.

Ten klíčový dojem, který z Istanbulu přímo dýchá, je pocit starých dobrých časů, něčeho, čemu ještě rozumíme, dělá nám to v podstatě dobře, ale už bychom v tom žít nechtěli. Město jako by bylo velkým chladicím boxem historie, která probíhá pomalu bez velkých změn. Byzantské chrámy zůstaly nezbořeny a doplněny minarety vytvořily svérázný stavební styl mešit, který přetrval staletí. Město uchovává okázalost, pestrost, sklon k přepychu a určitou předimenzovanost. Pro ty z nás, kteří znají Moskvu, je hned patrné, že Moskva je nejen třetím Římem, ale především druhým Cařihradem. Některé obrazy obou metropolí jsou doslova identické.

Z nemnohých kontaktů s tureckým obyvatelstvem je neméně zřetelně patrné, proč existují tak dobré vztahy mezi Tureckem a Německem. I při povrchní znalosti Blízkého Východu, islámského a arabského světa je možné Turky s jejich sklonem k pořádku, disciplíně a pracovitosti označit za Němce Orientu. Obě země jsou dnes propojeny milióny lidských osudů a to stírá další rozdíly, i když se samozřejmě nové objevují. Ty jsou spojeny především s islámskou tradicí, která však, bohužel, postupně ztrácí onu toleranci, která tak silně patřila k Osmanské říši. Turecké dějiny 20. století jsou dějinami násilné sekularizace, která se musela nutně v čase vyčerpat a otevřít cestu pro návrat islámu, o to silnější a chaotičtější, oč rychleji a zmateněji se ho Atatürkovi a následné vojenské diktatury snažily ze společnosti vytlačit. Jestli se něco společnosti omrzí, pak to jsou nekonečné vojenské chunty, vláda tupého násilí v uniformách, a to i v zemích, kde má armáda tradici a respekt.

Ukázalo se, že na násilné vytlačování jakékoliv víry ze života lidí se více než na cokoliv jiného hodí podobenství o vyhánění čerta ďáblem.

To, co však pokládám za klíčové poznání z mého krátkého pobytu, je okolnost, že odmítání vstupu Turecka do EU, jako údajně cizorodého prvku, se mi jeví v kontextu toho, co jsem viděl a zažil, jako opravdu velká hloupost a neschopnost jakéhokoliv nadhledu. Nejde zdaleka jen o to, že jde o dlouholetého souseda tradičních evropských států, ale i to, že ve své podstatě jde o stát, který historicky pomáhal formovat Evropu, je členem NATO a všech významných mezinárodních organizací. To nejdůležitější ovšem spočívá v tom, že každému, kdo někdy navštívil například Indii, Čínu, jihovýchodní Asii, ale i arabský svět, ten se musí v Turecku cítit jako doma v Evropě a rozdíly budou pro něj skutečně marginální. Z globálního pohledu stačí jen docela malý odstup a vidíme, že veškeré odlišnosti mezi Tureckem a EU jsou víceméně směšné, o různých v EU ani nemluvě. Totéž platí i pro řadu ostatních sousedů EU. EU je může tím, že bude další integraci arogantně odmítat, jenom ztratit. Ztratit nejen dobré sousedy, ale i sebe sama.

Celý rok třináctého-červen

Důvěřuj, ale prověřuj...

Jde sice o známá slova Felixe Edmundoviče Dzeržinského, zakladatele revoluční Čeky, jako pohrobka tajné carské policie a ochranky, zvané dříve za Romanovců Opričina. Pokračovatelkami této linie byly před druhou světovou válkou sovětské GPU a NKVD, poválečná KGB a nově ruská FSB. To by mohlo mnohým dnešním mudrlantům zamotat hlavu a ti by zase mohli odsoudit vzhledem k této okolnosti i samotný obsah úsloví. Říká se tomu „vylít s vaničkou i dítě.“ Postoj mnoha lidí k nejrůznějším věcem, jevům a činnostem kvůli tomu, že je konali lidé se špatnou pověstí všeho druhu nebo dokonce i obyčejní lidé v dobách se špatnou pověstí, vede ke kouzelné představě vyhynutí lidí kvůli odmítání sexu z důvodu, že jej provozovali například Hitler se Stalinem (každý zvlášť), o Goebbelsovi s Baarovou a Klementu Gottwaldovi ani nemluvě. Pokud můžeme soudit, pak vyhyneme spíše proto, že nám jsou děti prezentovány jako nejisté investiční projekty a nikoliv proto, že by se nám z výše uvedených morálních důvodů ošklivila přípravná fáze investičního procesu. Myšlenka o důležitosti souběhu důvěry a kontroly je prastará, najdeme ji v Eposu o Gilgamešovi, Chamurapiho zákoníku, Bibli, antických klasicích i Shakespeareovi.

„Prověřování“ je výraz sice trochu ošklivý, ale má stejný slovní základ jako „důvěra“ nebo „důvěřování.“ Stejně na tom je třeba i „ověřování“, a tím společným základem je víra. Z určitého pohledu lze říci, že „důvěřuj, ale prověřuj“ ve své podstatě neříká nic jiného než, že slepá důvěra páchne blbostí, podobně jako optimismus v Kunderově Žertu. Jde o dvě kvality důvěry, z nichž ta druhá je opřena o více konkrétního poznání nejen objektu, ale i subjektu důvěry. Je to zvednutý prst upozorňující na potřebu sledovat reciprocitu a určitou spravedlnost v mezilidských vztazích. Pocit spravedlnosti se opírá o výsledek bilancování v rámci hry „tit for tat“ čili „půjčka za oplátku“ a zejména pozorně je lidmi sledováno závěrečné vyúčtování, splacení dluhů. Tato péče o vlastní zájmy a splácení dluhů je jedním z důležitých hnacích mechanismů kulturní evoluce, v jejímž základu je možnost směny. Jinak jednoduše řečeno, ruka ruku myje a jedna ruka netleská. V jednoduchých a málo početných společnostech existuje možnost, že si lidé dokážou svoje bilance ohlídat každý sám. Od určitého počtu vazeb to není možné a do kontroly bilancí nastupují společenské instituce. Čím jsou společnosti početnější a složitější, tím větší důležitost v nich kontrolní mechanismy nabývají. Často je s tímto trendem spojen i tlak institucí na částečnou nebo úplnou rezignaci občanů na vlastní kontrolu základních vazeb. To, že lidé nejsou schopni zvládnout kontrolu veškerých vazeb, neznamená, že nemají nebo dokonce nesmí kontrolovat vůbec nic a čekat na zprávu shora, od institucí, aby se dozvěděli, jaký je stav a úroveň společenské spravedlnosti v prostředí, kde se každodenně pohybují. O takovém stavu věcí hovoří totalitní bonmot v podobě odpovědi na otázku, jak se nám daří, která zněla: „... tak, jak ukazují v televizi a píšou v novinách...“

Pokud tedy platí, že úsloví „důvěřuj, ale prověřuj...“, patří do klasického žargonu politiků i úředníků všech dob, pak je především důležité, aby zcela nezmizelo z povědomí obecného lidu nebo aby nebylo používáno jenom výhradně v soukromých osobních vztazích. Je až neuvěřitelné, jak se podařilo pečovatelskému státu v lidech postupně takřka úplně potlačit přirozenou plachost a ostražitost vůči svému prostředí. Lidem není dlouhodobě divné nejen to, že je jim upíráno přirozené právo nosit zbraň, ale i právo na sebeobranu života a majetku a dokonce donedávna bylo daleko více „in“ nechat se zabít, protože potíže, které jste měli poté, co jste útočnicka eliminovali (ať již dočasně nebo navždy), vám udělaly spolehlivě ze života peklo. Právo nosit zbraň dnes v sobě zdaleka

neobsahuje jen právo pohybovat se ve společnosti jako pochodující nebo pojízdný arzenál. Právo nosit zbraň je jenom přirozenou součástí práva a povinnosti aktivně individuálně bránit celý systém občanských a lidských práv. Takové právo na individuální obranu jejich lidských i občanských práv obecně je lidem upíráno především. Právo nosit zbraň je, a to si málokdo uvědomuje, spojeno nejen se schopností, ale především s povinností ji použít všude tam, kde to obrana lidských svobod vyžaduje. Jinak je nošení zbraní bez takového potenciálu jen výzvou k ostatním použít svých zbraní vůči nám bez výčitek přiměřenosti. V dnešní společnosti jsou zbraněmi spíše sociální dovednosti a znalosti v oblasti právní, finanční, sociální i politické, než kus železa. Opět platí podmínka schopnosti ba i povinnosti je použít. Nesmíme zapomenout, že mít lidská a občanská práva znamená především aktivní obranu práv druhých. Taková aktivita však není v dnešní především evropské společnosti příliš žádoucí.

Jde to ještě dál, lidem je upíráno právo kontrolovat alokaci daní, které jsou nuceni pod tvrdými sankcemi platit. „No taxation without representation“ neboli „žádné daně bez zastoupení“ by také mohl znít přepis úsloví z titulku. Jde však o podobu tohoto úsloví velmi ctihodného původu, vždyť stálo u zrodu amerického hnutí za nezávislost, které vyvrcholilo Deklarací nezávislosti a vyhlášením Spojených států amerických. Kam se takový skvělý rodokmen amerického osadnického moudra hrabe Felix Edmundovič se svým čekistickým bonmotem, ale podstata věci je pořád stejná.

Žádná společnost nemůže pomýšlet na to, že by si mohla říkat svobodná, pokud její svobodu negarantují svobodní občané. Představa, že svobodnou společnost mohou garantovat policisté, žalobci a soudci na straně jedné a udavači na straně druhé, je tragicky mylná. Rovnice je přitom jednoduchá, pokud jsem dost dobrý na to, abych platil daně, pak musím být také dost dobrý na to, abych kontroloval, co se s nimi děje. Představa, že to za nás budou dělat úředníci nebo poslanci a senátoři je dětinsky naivní už jenom proto, že tito lidé žádné daně neplatí. A ani nemohou, protože jsou z daní placeni. Jejich odvody do veřejných rozpočtů jsou z hlediska podstaty myšlenky daní jen komedie, protože se podobně jako všichni ostatní státní a veřejní zaměstnanci nevzdávají žádné části svého výdělku ve prospěch veřejných rozpočtů, protože z nich jsou placeni. To v žádném případě neznamená, že by se tímto způsobem měla dovozovat jakákoliv neužitečnost nebo dokonce tolik oblíbený parazitismus osob placených ze státního nebo veřejných rozpočtů. Jsou to přece oni, kteří svou prací pomáhají významně utvářet veřejný prostor a zajišťují veřejné služby, ale to neznamená, že by se lidské kapacity ke kontrole veřejných rozpočtů měly rekrutovat takřka výhradně z těch, kteří jsou na nich závislí.

Nelze se na závěr tohoto textu o úsloví „důvěřuj, ale prověřuj“ nevrátit k poznámce, že ono prověřování se netýká pouze objektu důvěry, ale rovněž druhé strany, té, která důvěřuje, důvěru dává, tedy i nás samotných. Nelze dostatečně kvalifikovaně soudit o jiných, když nemáme uspořádaný pohled na sebe sama. Jistě lze namítnout, že je výhradně věcí každého z nás, komu nebo čemu budeme důvěřovat a že to musí jako zdroj sociálního kapitálu každému jinému a tedy v posledku i společnosti jako takové stačit. Prostě „důvěřuji a basta“, tak trochu pod heslem „miluji Tě a co je Ti po tom.“ Určitě s tím nelze příliš polemizovat, neboť tento postoj upozorňuje na podstatnou roli třetího do party, tedy samotného vztahu mezi subjektem a objektem důvěry, ale je zároveň nutné se zabývat tím, že před námi leží celá paleta variant vztahu důvěry a jeho aktérů. Paleta od varianty, že důvěryhodný důvěřuje nedůvěryhodnému, směřuje až po variantu, že nedůvěryhodný nedůvěřuje nedůvěryhodnému. Mezi nimi však leží na paletě šest dalších barev, o kterých můžeme přemýšlet. Třeba o té, kdy nedůvěryhodný důvěřuje nedůvěryhodnému. Je dobré si

uvědomit, jak pestré jsou možnosti, které nám nabízejí ty nejobyčejnější věci a jevy kolem nás, a jak je jimi bohatý svět nás obyčejných lidí.

Buďme si vědomi toho, že bez nás by „ti nahoře“, kteří o nás chtějí neustále rozhodovat a ještě nás tvrdě nutí, abychom jim za jejich rozhodování „o nás bez nás“ bohatě platili, prostě nemohli existovat. Začněme se podle toho konečně chovat a přehodnoťme důkladně pole naší důvěry a důvěryhodnost našeho okolí, ale nezapomeňme přitom ani na nás samotné. Nejsme tak bezmocní, jak se nám snaží nalhat, a nemusíme si nechat všechno líbit, protože situace, ve které se nacházíme, není výsledkem nějaké hluboké zákonitosti společenského vývoje, ale výsledkem jednoduché dohody, vyjednání které jsme se z mnoha dobrých i špatných důvodů prostě neúčastnili. Zákonitě tedy neseme náklady, zatímco ti, kteří seděli u jednacího stolu, konzumují příjmy a maximálně nechávají padat pod stůl shnilé drobky, které nám interpretují jako manu nebeskou. Přestaňme je živit a požadujme nikoliv přesné účty, ty jsou samozřejmostí, ale především kontrolujme alokaci našich daní. Nedovolme, aby nám byly odebírány kvantita i kvalita veřejných statků a daně a bruselské dotace byly směřovány do trestuhodných nesmyslů, kterých každý umíme vyjmenovat několik, minimálně v řádu miliard. Ptejme se například, kolik peněz se vynaložilo na protipovodňové pozemkové úpravy a kolik bylo vyhozeno za nesmysly typu nefunkčních zbraňových systémů CASA a Pandur, nemluvě o tom, kolik bylo prostě ukradeno. Povodňová causa Zálezlice II je esenciálním příkladem toho, jak si necháme vládnout. Nenechme se vydírat politickými loutkami pochybné pověsti, kterým na nás dávno nezáleží a jenom plní kapsy svých loutkářů a pasáků... Létají nad námi ve vrtulnicích, aby lépe viděli, jak se dole topíme jako kořata.

Zkrátka a dobře, kontrola našich záležitostí je především jen a jen naše věc. A nezapomeňme, že kdo kontroluje, ten by měl i řídit.

Pohrobci staříckého mocnářství III.

Po Rakousku a Maďarsku pokračujeme v putování po státech, které vyšly z lůna Habsburské říše, v posledku zvané Rakousko-Uhersko. Rád bych pohovořil o Slovensku, dříve Horních Uhrách, které se dnes jmenuje Slovenská republika, a především o našich vzájemných vztazích. Jakkoliv je to země nám blízká, je zároveň trochu vzdálená, ale nezbývá než konstatovat, že je nám mnoha ohledech aktuálně nejbližší. Nesmíme při tomto hodnocení zapomínat, že my, lidé v České kotlině a kupodivu i Moravském úvalu, máme celou řadu daleko silnějších a tradičnějších vazeb, než k lidem zpod západní části Karpatského oblouku. Ať už chceme nebo nechceme, nespojuje nás s nimi nic podobného, co nás propojuje s Německem a němectvím v jeho tisíci a jedné podobě. Jemné předivo staletých vztahů, které existuje mezi námi a Němci v široké škále od lásky přes „hassliebe“ až po čistou nenávisť, nenarušila příliš ani existence násilí a železné opony, ani politické tuposti na obou stranách. Na straně druhé bylo tři čtvrtě století ve společném státě příliš málo na to, aby se podobné předivo podařilo utkat i ve vztahu mezi Čechy a Slováky. Na třetí straně je ovšem pravda i to, že existuje vysoce kompatibilní a relativně moderní infrastrukturní síť, kterou jsme s velkými náklady při rozdělení společného státu rozervali, ale která v současné době přímo nabízí oběma stranám možnost svého znovuoobnovení a minimálně zacelení ztrát, které přineslo její roztržení. Podobnou síť budujeme s ohromnými náklady směrem na sever, jih a západ do německého prostoru (samozřejmě včetně rakouského) a bylo by velkou chybou propásnout její obnovení směrem na východ. Jen pro pořádek zmíním ještě sever a Polsko, kde zřejmě zůstane vzhledem k tradičně problematickým česko-polským vztahům maximem možného propojení dálniční sítě v Trojzemí a u Bohumína. Pokud

nevyužijeme šanci k obnovení rozdělených česko-slovenských infrastruktur, může se nám stát, že nás za pár let bude formálně spojovat už jen členství v EU a pár smíšených rodin a folklórně nostalgických skupin. A to ještě může EU nebýt a my budeme ještě intenzivněji vtahováni do prostoru německého.

Je to varování před tím, že bychom mohli o něco velmi podstatného přijít, protože se to nedokázalo během několika málo generací často problematického soužití ve společném státě dostatečně zafixovat a uložit do našeho podvědomí. Podívejme se jen kolem sebe, jak žalostně málo k nám proniká slovenská kultura, kdo ví, kde koupit slovenské knihy a časopisy, pokud ne na internetu?!? Kolik toho víme o slovenské politice a o jejím skutečném ohrožení velkomadžarskými ambicemi vlády FIDESZU a Viktora Orbána?!? Víme, kolik Slováků dnes opouští Slovensko a žijí ve světě, kde jim už dávno propadlo vízum?!? Nemohu nebo se ani nechtějí vrátit. Prostě nemáme ze Slovenska dost informací, aby pronikly do světa našich vlastních problémů a to je škoda. Možná je ani nechceme mít, což je škoda ještě větší...

Nemohu si ve vztahu ke Slovensku odpustit tradiční poznámku na margo vlivu krajiny na povahu člověka. Snad i zde najdeme část odpovědi na to, proč máme třeba k Bavorákům a Hornorakušanům, se kterými sdílíme doudlebské moldanubické krystalinikum, blíže, než právě ke Slovákům. Česká kotlina je unikátní útvar a snad v ničem se nedá srovnat s nepřehlednou změť slovenských dolin. Proto Slováci vnímají daleko více svůj kraj než celou zemi. Gemer, Spiš, Liptov, Turiec říká Slovákům více než Slovensko. Když myslíme na svou vlast, vidíme spíše Hradčany a Karlův most, čímž netvrdím, že myslíme na totalitní stokorunu, zatímco Slováci vidí spíše Spišský či Trenčinský hrad, Kriváň nebo Sitno, ale rozhodně nemyslí na Bratislavský hrad nebo most SNP. Bratislavu vnímají Slováci spíše jako místo nutné k nudnému úřednímu jednání, nikoliv k rozechvění pocitu nějaké sounáležitosti. Bratislava je určitě jedním z nejméně slovenských měst, kosmopolitním duchem připomíná spíše něco mezi Budapeští a Vídní a to zdaleka nejen ve vztahu k dunajské cestě. Slovenské vlastenectví je více okázalé než české, ale je otázkou, zda také podobně hluboké a jak je skutečně slovenské. Už v totalitě jsme si ze Slováků utahovali, že to jsou spíše Sjedenocené slovenské emiráty (SSE) než SSR, protože především Východoslovenský a Středoslovenský kraj připomínaly spíše nezávislé republiky. Princip subsidiarity byl na Slovensku plně funkční dávno před tím, než s ním přišla EU v Maastrichtské smlouvě. Vztahy „Východňárov“ k Praze byly tak silné a tradiční, že například jednoznačně preferovali studia v Praze a měli tu i mimo tzv. „federálních Slováků“ silné zastoupení. Pokud jsem psal o české skepsi k úřednictvu a státu ve srovnání s Rakušany, pak míra skepse Slováků je skutečně hluboká a tradiční. Tato skepse ovšem nikterak nebrání tomu, aby se Slováci hromadně spoléhali na zázrak, že jim stát pomůže. Ani získání samostatnosti ze Slováků tuto skepsi nedokázalo překonat, to částečně dokázal až Mikuláš Dzurinda, který dokázal mimo mnohé jiné změnit i tradiční skeptické myšlení směrem k veřejnému prostoru. Dnes už je opět, bohužel, vše při starém a obraz srovnání Čechů a Slováků vypadá s řadou výjimek zhruba následovně. My sice rádi očekáváme pomoc od státu, ale pokud je jasné, že nepřijde, pak se začínáme velice aktivně starat a dokážeme přitom trochu změnit i veřejný prostor, zatímco Slováci propadají apatii a chudobě a následně buď odchází ze země, nebo do šedé zóny mimo pozornost nebo rozlišovací schopnost státu. Slovensko přitom pomalu, ale jistě chudne, protože už nemá vedle sebe partnera, který by ho podpořil. Propojení našich infrastruktur by mohlo takovou možnost vzájemně výhodné podpory znovu otevřít, a asi i proto se této možnosti mnozí u nás tak úporně brání. Neuvědomujeme si, že někomu něco dát, nelze interpretovat v kontextu pouhého „má dáti-dal“.

Dnešní stav česko-slovenských vztahů představuje vzájemnou unikátní, ale zároveň jednu z posledních šancí změnit jejich kvalitu a využít naplno propojení a spojení infrastruktury i zkušeností, které jsme za posledních dvacet let každý zvlášť „svým jménem a na svůj účet“ v Evropě i ve světě nabyli. Oba dva samostatné státy, jakkoliv jsou členy EU, NATO i Visegrádu o dalších organizacích nemluvě se ocitly v jeden okamžik opět na křižovatce, kde ovšem jen jedna cesta pro každého z nich vede ke vzájemně výhodné integraci. Oba státy ji potřebují, protože si stále více uvědomují, že jejich dosavadní kurz se vyčerpал a EU ani Eurozóna neposkytnou v dohledné době dost impulsů k pozitivním změnám. Daleko více variant cest ovšem vede k jiným řešením. Bylo by naší velkou chybou nenajít ke Slovensku cestu a situovat se do pozice jakýchsi strážců, Chodů východního germánského hvozdu. Jak to s Chody dopadlo, víme všichni. Zůstal po nich Kozinův pomník a koláče...

Celý rok třináctého- červenec

Kdo řídí, kontroluje...

Titulek dnešního textu přímo souvisí se závěrem textu předchozího, který se týkal účasti občanů na kontrole. V něm bylo naznačeno, že kdo kontroluje, ten by měl i řídit. Jakkoliv to není v každodenní praxi správy věcí veřejných zcela možné, jde o to, aby se tato účast na kontrole nestala pouhým procesem negace všeho, co se kolem nás děje, bez toho, abychom měli jasnou představu o tom, co se dít má, patřičným způsobem jsme to dávali najevo a usilovali o to.

Hned na úvod bych se také chtěl zmínit o kabinetní praktické ukázce toho, kam vede neúčast občanů na kontrole nejen konkrétních záležitostí každodenního života, ale i věcí obecně veřejných a politických. Způsob, kterým tzv. orgány činné v trestním řízení přepadly politické instituce, dává tušit, že v této zemi není klíčový vztah mezi občany a jimi volenými zástupci, ale že se prosadila gottwaldovská teze o tom, že „jako oko v hlavě musíme chránit sepětí lidu a bezpečnostních orgánů.“ Je nepochybné, že způsob, kterým naši volení i nevolení zástupci prováděli politiku, byl a je nepřijatelný, ale podíl na tom, kam to až došlo, máme my všichni. Zásah institucí trestního práva byl možná poslední záchrannou brzdou, ale může na dlouhou dobu ovlivnit politickou kulturu. Na druhé straně, opakuji, jsme to byli my, kdo jsme nechali moc válet na ulici, kde si ji mohly přivlastnit i ruce velmi špinavé, a pokud právě tyto ruce dostaly přes prsty, nelze než říci, zaplaťpánbůh. Uvidíme, jak se nám bude ve společnosti, kde budou pravidla určovat a vykládat státní zástupci s policií za zády, skutečně svobodně žít. Došlo nepochybně k narušení rovnováhy sil v demokratickém právním státě, když ozbrojená výkonná moc napadla moc politickou, a to jak výkonnou, tak zákonodárnou. Ochromila i část zpravodajských služeb. Následky své pasivity poneseme především opět my sami a dovolím si podtrhnout, že bychom si měli do budoucna své představitele trochu lépe hlídat anebo rezignovat na ústavní tezi, že z nás pochází veškerá moc a popřípadě nahradit písmeno „c“ písmenem „č“. Teď jde o to, jestli takovou šanci ještě vůbec dostaneme nebo kvůli ní budeme muset jít do podobných sociálních a politických střetů jako naši předkové. Musíme být připraveni i na to, že tentokrát budou ti, kteří usilují o podíl lidí na správě společnosti, poraženi a demokratické principy se odeberou postupně do učebnic dějepisu. V posledních dnech je patrné, že celá tzv. politická krize je redukována na boj o udržení mocenského monopolu ústavně vytvořeným a chráněným partajním oligopolem. Partaje napříč politickým spektrem bojují o to, aby občan mohl své představitele i nadále „svobodně“ volit jen a pouze z jejich návrhů. Nepřítelem jim je v první řadě samozřejmě občan a v neposlední řadě prezident. Politické strany svým monopolem na kandidátní listiny prakticky znemožnily občanům zvolit si jako svého zástupce člověka, který by měl jinou kvalitu než přitroublou loajalitu ke straně, přičemž úplně lhostejno k jaké.

Úsloví, „kdo řídí, kontroluje“ v sobě zahrnuje obě implikativní vazby a jde tedy o vyjádření ekvivalence. Ztráta kontroly v sobě obsahuje i ztrátu jakéhokoliv vlivu včetně řídicí role. Na straně druhé ten, kdo má ambici právo nebo povinnost řídit, ten musí kontrolovat, protože právě kontrola je nedílnou součástí řízení. Je zvláštní, jak se v poslední době vytváří obraz toho, že někdo jiný má řídit a někdo jiný kontrolovat. Navíc se hovoří o nezávislé kontrole a do obrazu se nenápadně posouvá zajímavý tón, který ukazuje kontrolu jako něco apriori dobrého a vše ostatní jako něco apriori minimálně podezřelého. Je to hned dvojí faleš. Žádná kontrola není nezávislá a kontrola není ani lepší ani horší než tvorba toho, co má kontrolovat, ať již se jedná o věci nebo o procesy. Pokud chceme příklad, pak snad nejlépe poslouží využívání dotací všeho druhu a ty evropské samozřejmě

nevyjímaje. Dnes už má tolik lidí, obcí i ostatních veřejných i soukromých právnických osob tolik negativních zkušeností s kontrolou využívání dotací, že zaznívá stále silněji, že už nikdy na nic žádnou dotaci nechťejí. Nejde jenom o to, že dotace sama o sobě je z hlediska hospodářského spíše škodlivá než prospěšná mimo opravdu důležité infrastrukturní projekty, jde i o to, že sebou přináší v zásadě permanentní nejistotu a stres, protože porušit labyrint předpisů je tak snadné a spousta lidí se těší na to, že to někomu zavaří. Příkladem toho, že například použití jiného typu vodních baterií oproti projektu může mít za následek rozhodnutí o navrácení dotace na celou školní budovu včetně tučné pokuty, je hodně a jsou pro dané subjekty, nejčastěji obce, zcela likvidační. Nejhorší je to, že rozkládají elementární důvěru v obci a nenávratnou páchají škodu tam, kde se nedá odvrátit žádnými penězi ani omluvou. Neustálé podezřívání a kontroly od lidí, kteří nic netvoří a také nikdy nic neutvoří, jsou hlavním důvodem toho, proč lidé schopní ztrácejí zájem o to, cokoli dělat. Je celkem podivuhodné, že dokážeme, celkem vzato, soustavně stát na straně umělců, zatímco umělecké kritiky pokládáme za ty, kteří kritizují zejména proto, že sami nic nedokážou vytvořit, a na straně druhé jsme ochotni při sebemenším negativním kontrolním závěru v hospodářské oblasti velice snadno naskočit na vlnu názoru, že není kouře bez ohně, že na každém šprochu je pravdy trochu, že se určitě někde něco ukradlo nebo pokazilo a zejména, že my jsme to vždycky říkali. Je podivuhodné, že nám nedochází, že všechny ty nesmyslné kontroly a ochránce spotřebitelů musíme platit, včetně takových kampaní, které mají pro naše dobro odstranit z potravinářských výrobků slovo „babička“, aby nás nemátlo.

Současná kvalita řízení, a to zejména ve veřejné sféře, je skutečně nevalná. Je to dáno tím, že stále více míst je obsazováno politicky. Má to často i tragické důsledky, jak jsme to mohli zakusit při posledních povodních, kdy jsme kromě ohromných a zcela zbytečných škod zjistili, že u nás je i funkce ředitele povodí funkcí politickou. Vystoupení pana ředitele Povodí Labe pak bylo kabinetní ukázkou toho, jak to vypadá a dopadá, když má za naše životy a majetek odpovědnost někdo z rozhodnutí stranického oligopolu, který je u nás u moci. Tento pseudodemokratický oligopol se chová stejně, ba v tomto ohledu hůře než totalitní komunistický monopol. Lidé, kteří nám dnes mají zabezpečit veřejné záležitosti, připomínají ze všeho nejvíce dělnické ředitele a pak dělnické prokurátory a soudce z raných padesátých let. Je celkem nabíledni, že podobnou kvalitu mají personální rozhodnutí ve státní a veřejné sféře obecně, a proto to kolem nás vypadá tak, jak to vypadá. Je také jasné, proč u nás nefunguje zákon o úřednících, hrůza partajního oligopolu z toho, že by kdykoliv nemohl vyměnit kohokoliv a nahradit ho kýmkoliv, to prostě nedovolí.

Řízení věcí veřejných, které je obecně nazýváno politikou, má tradičně dvě složky, které můžeme nazvat pragmatickou a participativní. V obou dvou jde o moc, jakkoliv se to mnozí snaží skrývat, což působí, zejména od hráčů v oné pragmatické složce velmi směšně a hlavně nedůvěryhodně. Základní rozdíl mezi těmito dvěma složkami spočívá v tom, že zatímco ta pragmatická je profesionalizovaná a je provozována z našich daní a spousty dalších čtených fondů, tu participativní si musíme prostě sami odpracovat. Základní shoda mezi nimi pak spočívá v tom, že obojí se prostě musí umět. Je smutnou realitou, že u nás neumíme ani jedno ani druhé. Současný pokřik na politické scéně, válcované prezidentem Zemanem, připomíná slova Mirka Dušína o tom, že „...to je nečestné a nesportovní...“ Je to dětinské, protože pragmatická politika právě taková prostě je. Kam až její aktéři zajdou, je do značné míry dáno tím, odkud pocházejí a jaké jsou jejich kořeny. Přitom platí, že dobrá pragmatická politika může vyrůstat a obnovovat se jen z té participativní. Jinými slovy řečeno, právě pevné kořeny vrcholových politiků vedoucí až k základům občanské společnosti jsou určitým předpokladem toho, že politická scéna nepropadne zcela zákonům džungle. Snad i proto si dnešní pasáci politiků tak

zakládají na tom, aby co nejdříve do politiky dosadily pokud možno dobře vypadajícího asociála nebo rovnou deprivanta. Když se podíváme kolem sebe, je jich v politice stále více.

Možná by se hodilo dnešní úvahu o kontrole a řízení, participaci a pragmatismu a v neposlední řadě legalitě a legitimitě zakončit olympijským heslem „není důležité zvítězit, ale zúčastnit se“. Možná tím chtěl baron Pierre de Coubertin říci také to, že „kdo se nezúčastní, nemůže ani vyhrát“. Měli bychom se tvářit v tvář stále silnějšímu tlaku černých pasažérů na řízení společnosti, této parafráze opravdu držet a z nebe či z cizího města spadlé odborníky hnát od koryta klackem.

Pohrobci staříckého mocnářství IV...

Čechy krásné, Čechy mé, duše má se touhou pne... Dříve nebo později jsme na pouti po pohrobcích Rakouska - Uherska museli dorazit do Čech, na Moravu a do malinké části Slezska, které jsou aktuálně spojeny do státního útvaru se jménem Česká republika. Pro pořádek bychom mohli uvést i Chebsko a Lužici, abychom si nelhali do kapes, že tradičními zeměmi koruny české jsou jen Království české, Markrabství moravské a knížectví slezská. Hodí se připomenout i takové územní součásti, jakou je třeba Vitorazsko, získané v roce 1920 Saint-Germainskou smlouvou, ale všechny územní zisky bychom uváděli příliš dlouho.

Své místo v této úvaze bude mít tradičně i krajina a její vliv na lidskou povahu. Česká kotlina i Moravský úval jsou nepochybně krajinné fenomény, které přitahovaly a formovaly lidi od úsvitu civilizace a kultury. Dovolím si zůstat v České kotlině, která je jedním z nejlépe přirozeně určených území v Evropě. Věnc pohraničních hor je v zásadě úplný, ale jakkoliv byl v historii několikrát použit pro zastavení cizí invaze, nikdy netvořil žádnou významnou kulturní nebo civilizační hranici. Čechy tedy vystupují spíše ve smyslu teritoriálním jako Bohemia nebo chceme-li Böhmen, než ve smyslu kulturním, tedy jako území českého jazyka. Odtud také podivuhodný výraz „bémák“, pro člověka spjatého s územím české kotliny ovšem nikoliv vlastence ve smyslu jazykovém. Na druhé straně takový věnc hor se někdy projevuje v tom, že máme tendenci pokládat ten „náš sádek, hrádek do pohádek“ pokládat za pupek světa a přeceňovat význam toho, co se v něm děje. Pocit, že kostnický koncil proběhl jen a jen proto, aby nám cizácci upálili našeho Mistra Jana, je stejně pošetilý jako pocit, že druhá světová válka byla pouhou epizodou v rámci SNP.

Nemohu se ubránit poznámce na téma českého myšlení, které je tak často v Evropě vystavováno posměchu a kritice. Prý jsme takoví a makoví, prostě podivní a jiní. Ničeho si nevážíme a nejméně dojemné péče těch, kteří z nás chtějí udělat nesvéprávné domestikanty vděčně olizující pečující ruku. V zoologických zahradách se takovým „nezvířatům a nelidem zároveň“ říká „flaškáč“. Nejde jen konkrétně o to, že jsme se svou pověstí smějících se bestii v tradičně „trnem v oku“ nadlidem všeho druhu, lhostejno zda vídeňským, berlínským, moskevským nebo bruselským... Jde o jev trochu obecnější, který souvisí s celkovým stylem evropského myšlení, které je zasaženo dlouhodobě, určitě však už od osvícenství tím, že když má něco popsat, pak se zabývá přednostně hraničními jevy. Zkrátka a dobře, „něco“ je to, co je „odsud až posud“. V popisu polarit „odsud“ a „posud“ se samotná věc nebo jev, o které původně šlo, začíná vytrácet a zůstávají polarity. Místo barevných ploch jen obrysy, místo malby a plastiky kresba obrysů. Není tomu dost. Následně dochází k tomu, že začínáme hledat tu polaritu nebo hraniční vlastnost, která je ta základní a konstitutivní a snažíme se ty ostatní od ní odvodit. To vede k neuvěřitelnému spektru velkých sporů o „malé pivo“, které často nemají s původním popisem už docela nic společného. Dochází totiž k další nutné fázi evropského myšlení, totiž k pokusu označit některou z polarit za správnou a ještě lépe za jedinou správnou. Kdo by tomu

nevěřil, nechť si vyposlechne výlevy na téma třetí cesty v politice. Ta prostě není a jediné existující cesty jsou cesty kanály vpravo a vlevo, přičemž ten pravý kanál je ten jediný správný. Představa, že daná věc nebo jev jsou jakýmsi dočasnými sjednoceními nebo jednotou dvou nebo více vzájemně nezávislých vlastností, vycházející z jejich vzájemné korespondence a komunikace, je nám v odborném i obecném veřejném diskurzu naprosto cizí. Zdá se mi, že českému obecnému myšlení je dáno myslet nikoliv v extrémech, ale v oblasti kolem pomyslného, obyčejného středu, chcete-li průměru. Proto se vyhýbáme všemu, co budí nějaké všeobecné nadšení, neradi se připojujeme k davovým šílenstvím všeho druhu a obrazně řečeno setrváváme tvrdošíjně na třetí cestě, byť by nás do kanálu vlevo nebo vpravo lákaly nejkrásnější billboardy, závěry mezinárodních konferencí nebo masmédií. I ta nejhorší cesta je totiž lepší než ten nejlepší kanál, podobně, jako je ten nejhorší den na golfu pořád lepší než ten nejlepší den v práci. Celkem s přehledem odmítáme ty novinky, které potřebují pro svůj vstup popření všeho, co předcházelo. Tak tomu bylo s křesťanstvím, komunismem i současným neoliberálním konzervatismem, který přišel na vysoké odborné úrovni s koncem dějin a střetem civilizací a výzvou k negaci všeho, co vzniklo před rokem 1990, včetně smyslu života lidí.

Současnou EU a především jeho bruselskou reprezentaci a administrativu vnímá myšlení českých lidí často podobně, jako vnímali v Gulliverových cestách obyvatelé upadajícího území ostrova Balnibarbi létající ostrov Laputu, ze kterého pocházela celá řada málokdy smysluplných nařízení, a když nebyla plněna, tak ostrov přiletěl a sebral danému území Balnibarbi slunce a déšť. Přitom je v tradici českého myšlení utváření více společného prostoru Evropy. Přirozené prostory České kotliny i Moravského úvalu bereme, jak již bylo zmíněno výše, tradičně jako útočiště a nikoliv jako nějakou pevnost, kam nechceme nikoho pustit. Myšlenku pohraničních opevnění jsme si nechali vnutit západními spojenci, kterým se podařilo recyklovat, upgradovat a znovu prodat neobyčejně hloupou myšlenku Maginotovy linie, o které si někteří myslí, že byla postavena s ohledem na podmínky Velké války, ale i méně bystří vědí, že už tehdy se každá zeď dávno přežila a Maginotova linie byla prostě jen nástrojem na zbohatnutí lidí kolem této gigantické veřejné zakázky. Spojenci na tomto nesmyslném, ale evropském „know-how“ také společně s několika českými i německými čachráři, kteří dodali půjčky, železo, cement a lidi, vydělali majlant a uvrhli tak společně Československo na hranu státního bankrotu. Myšlenka železné opony následně rovněž nepřišla z české kotliny, a jestli někdy něco bylo našim lidem proti srsti, pak to byly dráty na západních hranicích a celý systém blokování cestování a kulturní a obchodní výměny obecně. Nicméně, kdo by se chtěl zamyslet nad obrazem EU, který vychází ze zrcadla třetího dílu Gulliverových cest, nemohu, než vřele doporučit. Především zamýšlení nad rolí současných bruselských pleskáčů, kteří ve Swiftově příběhu plácáním pytlíkem na tyčce po hlavě probouzí na Laputě své pány k tomu, aby cosi řekli, slyšeli nebo na cosi pohlédli či dokonce cosi učinili, nutně vede k obrazům nejen kouzelným, ale i strach nahánějícím. Ostatně byl to právě Jonathan Swift, který již na přelomu 17. a 18. Století napsal, že „politické strany jsou šílenstvím mnoha pro blaho několika...“ Kdo by o podobnosti Swiftova obrazu Laputy a EU pochyboval, ten nechť se vrátí k reakci europolitiků na americkou protievropejskou špionáž a zejména ke způsobu, kterým řešili nezaměstnanost mládeže, která se blíží v některých zemích dvěma třetinám...

Podobné prosté pravdy leží někde hluboko a dlouhodobě v základu českého diskurzu. Patří k nim i taková moudra jako „všeho do času“, „to přejde“, „nějak to dopadne“, chleba kvůli tomu levnější (dražší) nebude“ ..., atd., atd. Je třeba konstatovat, že se nám s tímhle přístupem dlouhodobě nedaří spravovat naše veřejné věci a nemáme příliš tendencí k tomu, abychom nějak budovali náš současný stát nebo vytvářeli nějakou vzornou „europskou společnost“. Budování státu nám sice tak nějak nejde, zato udržování přiměřeného tvůrčího chaosu se nám daří znamenitě. Máme silnou tendenci být více

komunitou než společností. Spor o to, zda je nedostatek nebo naopak přednost, neutichá. Je cítit, že velká skupina lidí vnímá národní stát s jeho teritoriem, státem a národem jako továrnu na exkomunikaci, jako zdroj lidského odpadu. Ve spojení s tlakem na ekonomickou efektivnost, společenský pokrok a politickou korektnost se tyto tendence nebezpečně posilují. Snad i proto dává většina lidí v České kotlině i Moravském úvalu přednost tomu, aby to byla dobrá místa k obyčejnému životu, před tím, aby zaujímala popřední místa v evropských žebříčcích statistik poslušnosti. Je rozhodně dobře, že zaujímáme čelné postavení v žebříčku nejneřestnějších států světa. Protože neřestem se daří obvykle jenom tam, kde se daří i přirozeným ctnostem, nikoliv pouze deklarovaným nebo prefabrikovaným, politicky korektním a gender „euroctnostem“. Myslím, že velcí Čechové, Josefové Švejk a K., stejně jako Jára Cimrman čekají na svého pokračovatele, který by ukázal na vztah obyčejného člověka a absurdity počátku třetího tisíciletí.

Celý rok třináctého- srpen

Střet civilizací...

Nelze si nepovšimnout celé řady podobných událostí, jakými byli na přelomu června a července střety mezi takzvanými „pravcovými radikály“, takzvaným „romským etnikem“ a policejními pořádkovými silami na sídlišti Máj v Českých Budějovicích. V poslední době má tato trojice na ulici se střetajících se stran i velice aktivní publikum složené z přihlížejících příslušníků místní takzvané „většinové společnosti“. Dovolím si zaznamenat údiv některých komentátorů nad tím, že to vypadá, že se místní obyvatelstvo přidávalo na stranu pravcových radikálů. Vzpomínám si na dětská léta, když jsme při hře na zloděje a policajty museli vždycky policajty losovat, protože je nechtěl nikdo představovat. Naštěstí jsme díky filmům o Vinetouovi přešli rychle na hru na bandity a Indiány, kde už nebyla žádná z rolí tolik potupná. Představa, že se u nás najde komentátor, který by se podívoval nad tím, že dav českých čumilů bude v pouliční bitce fandit policii a navíc z toho dovozoval sociologické konsekvence, je pro mne skutečně úsměvná. Navíc je pravdou, že řada lidí ze sídliště uvedla, že jsou rádi, jakým způsobem policie ochránila jejich majetek a snad i zdraví a životy. Na respondentech bylo patrné, že měli evidentně jiný program, než chodit v sobotní podvečery fandit na střetnutí policie s pravcovými radikály. Snad je to tím, že se prvoligový hokej odebral z Budějovic do Hradce a prvoligový fotbal do ligy druhé, navíc jsou ligové prázdniny a tak se chodí, a nejen v Budějovicích, na pouliční boje. Pravdou je, že je to zdarma, ale zase si musí člověk přinést vlastní pivo. Lahev pak může hodit na některou z bojujících stran a vyjádřit tak svůj občanský postoj.

V tomto příspěvku nepůjde vůbec o takzvanou romskou otázku, která je v naší zemi neustále kladena zejména proto, že tu existuje několik set organizací, které ji za veřejné peníze údajně řeší nebo alespoň hledají odpovědi. Jejich mluvčí se shodnou jenom v jednom. Každé jednoduché řešení je špatné. Říkají to hlavně proto, že kdyby se ona jednoduchá řešení realizovala, tak by přišli o možnost zbytečně utrácet naše peníze. Romskou otázku tu máme i proto, že naše země je natolik chudá, že nestojí za větší intervencí a tlak ze strany gastarbeiterů, a tudíž se naše většinová frustrace musí kanalizovat na ty, kteří jsou odlišní nikoliv schopností pracovat, ale toliko barvou pleti. Z romské otázky se dělá ohromné a podivuhodné tabu, které je zdrojem útoků na jednotlivce i celé skupiny v naší i evropské společnosti, že to jsou rasisti, nejsou dost gender a multi-kulti, prostě nejsou na úrovni doby a jaksi momentálně i mentálně zaostalí. Takzvaná romská otázka je ve skutečnosti velkým podobenstvím a hlavně obrazem budoucnosti podstatné části celé naší společnosti. Je totiž výsledkem velice dlouhodobého a systematického procesu, který mění lidi kolem nás na něco, co se dá s trochou nadsázky a někdy i bez ní nazvat lidský odpad. To podstatné je třeba říci hned na začátku. Nikdo z nás neví, kdy ho něco takového může potkat, protože stát se nepotřebným je dnes snadnější než kdykoliv předtím. Přesto nás podobenství a obrazy kolem nás nejsou sto poučit a my je pozorujeme jako nezúčastnění diváci, místo toho, abychom si uvědomili, že už dávno se kácí v našem lese, že více než kdy jindy bychom si měli při pohledu na Romy a jejich problémy říkat ono okřídlené memento z kostnic a záhrobních míst všeho druhu. Byli jsme to, co jste byli vy, budete to, co jsme byli my...

Národní státy, děti německého romantismu konce 18. století a jejich atributy, tedy národ, státní stroj a teritorium, od samého počátku vytvářely velké skupiny lidí, které se do tohoto systému nemohly jaksi z různých objektivních i subjektivních důvodů zapojit. Toho si mimo jiné v jiných souvislostech povšimnul již v roce 1784 Imanuel Kant, když psal o nutnosti budoucí „dokonalé občanské jednoty

lidského druhu“. K tomu došel poměrně jednoduchou úvahou, která spočívala v tom, že Země má tvar koule, není kam jít, a tudíž jsme nuceni žít ve vzájemné blízkosti a společnosti. Pokud se rozhodneme na jedné straně zvětšit svůj odstup od kohokoliv nebo čehokoliv, na druhé straně se nám odstup od jiného kohokoliv a čehokoliv nutně zkrátí. O dvě stě let později napsal Milan Kundera svou geniální větu, že globalizace znamená, že není kam utéct. A to je podstata celého problému. Čím více národních států bylo, tím více přibývalo takových vyloučených skupin. Existoval však stále ještě prostor ke kolonizaci a velké skupiny lidí opouštěly národní státy, aby si tito lidé našli své místo a existenci na zemi jinde. V Americe, Austrálii i v Africe a Asii. Na Kanta se díky tomuto procesu kolonizace planety tak trochu zapomnělo. K posílení intenzity této tvorby lidského odpadu se aktivně zapojily ještě dva velké univerzální procesy a těmi jsou ekonomický růst a neustálé obnovování a zdokonalování státních a politických systémů. Ty nabývají v rámci globalizace stále významnější roli a dokonce selektivně potlačují vliv některých atributů národního státu. Volného místa na planetě dramaticky ubylo, a to nejen proto, že obyvatel dramaticky přibylo. Přibylo hlavně kritérií, která ve svém komplexu a často i některá samostatně určují, kdo je a kdo není hoden národního pasu, tedy dokladu, který je základním kritériem toho, jestli vás vůbec někdo někde bere v úvahu. Možná bychom pro názornost mohli říci, že kromě těch viditelných teritoriálních hranic přibylo i těch ostatních, které rozdělují lidi na různé kategorie. Sklon k třídění je vůbec jednou z největších tragédií evropské civilizace, která už jednou vedla k tomu, že jedni vytrídění lepší lidé strkali druhé vytríděné horší po miliónech do pecí nebo je stříleli nad masovými hroby a říkali tomu konečné řešení nebo zvláštní zacházení. Představa přirozenosti sporů těch z horního konce a těch z dolního konce je opravdu idiotská a vede potom k podivuhodným dílkům, jako jsou Mein Kampf, Střet civilizací, Konec dějin anebo nenápadnému dílu německých profesorů práva a medicíny Karla Bindinga a Alberta Hocheho z roku 1920 s názvem „Der Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Leben“, volně přeloženo „Povolení učinit nicotným život, který není hoden žití“, jak říká zkráceně James Bond - „povolení zabíjet.“ Jde o revitalizaci starověkého pojmu Homo sacer, člověka, kterého lze beztrápně zabít, ale nelze ho obětovat bohům. Je tedy ze společnosti vyňat natolik, že jí jeho život nemůže posloužit ani jako oběť. Povšimněme si, prosím, že dva vážení profesori napsali dílko, které ospravedlňovalo následná zverstvá na lidech, jejichž životy byly označeny jako nehodné žití. Mentálně postižení, Cikáni, Židé, Slované, komunisté, sociální demokrati, antifašisté, prostě kdokoliv. Politická moc si s oporou vědy opět významně přivoněla k suverenitě spočívající v tom, že rozhoduje o tom, čím život je a čím život není hodnotný a může být tedy odstraněn. Tohoto opojného oparu se mnozí nemohou dodnes zbavit, jakkoliv to usilovně popírají. Život, který byl společně s přiznáním lidských a občanských práv obdařen i principem svrchovanosti, se dnes podobně jako už mnohokrát předtím stává předmětem mocenské selekce. Problém je mimo jiné v tom, že došlo k zavedení pojmů lidská a občanská práva. Lidská práva nejsou v současném světě vykonatelná, pokud nejsou nějak spojena s občanstvím. Samotná lidská práva v tomto světě vlastně nikoho nezajímají. Objevuje se termín biomoc, jako výraz pro takové mocenské postavení, které určuje hodnotu lidského života a rozhoduje o jeho bytí a nebytí. Taková osvětimská rampa v rukavičkách a ve fraku nebo alespoň v bílém límečku.

Je skutečně strašné, jak se nám biomoc líbí, jak bez nejmenších skrupulí jsme schopni sebe označit za jaksi kvalitnější a předurčenější, než oni druzí. Neuvědomujeme si, že už jenom to, že takové rozhodování o bytí a nebytí jsme ochotni připustit, nás samotné bytostně ohrožuje, protože selekce se nezastaví, dokud někdy selekční mechanismus, například Třetí říše, nezničí silou nebo ho nepoloží nepřátelství velkého počtu vyselektovaných, ale nepovražděných lidí nižší kategorie, jak se tomu stalo

v případě SSSR a ostatních zemí, kde vedoucí síly pracovaly s tezí zostřujícího se třídního boje. Postupně tyto komunistické a dělnické strany zjistily, že třídily a selektovaly občany tak usilovně, že podobně jako se Cimrmanovi začali dole v dole hromadit horníci, tak se jim hromadí třídní nepřátelé, až nakonec mají nad pozůstalou vytríděnou elitou a jejími nohsledy jasnou, nejen početní ale i morální převahu. V ten moment zapomenou dřívější stoupenci demokratického centralismu na svou výchovu a spustí proces demokratizace, ve kterém jsou nekrvavě politicky poraženi a záleží jen a jen na jejich šikovnosti, kolik skutečné zákulisní moc si ponechají. V každém případě je třídění selektování odporové, jakkoliv víme, že jde o hlavní motor evoluce. Snad i proto píší neználcí Darwinových prací tak často o sociálním darwinismu, kterým se snaží ospravedlnit vnitrodruhovou selekci z vůle silnějšího, zatímco evoluce je takto nastaven jako systém především mezidruhově. Vnitrodruhová selekce je skoro vždy znakem vymírajícího druhu. Je třeba připomenout, že se biomoc vždy opírala o frázi, že ona představuje přirozený řád věcí v souladu božími záměry nebo přírodními zákony, prostě že tak, jak to je, je to jediné správné a každý, kdo se staví proti, je nejen nepřítel, ale přímo zvrhlík, nehodný existence. Vzpomeňme norimberské zákony, teze o zostřujícím se třídním boji, traktáty zdůvodňující otroctví, pojednání o tom, zda jsou nebo nejsou Indiáni lidé. Připomeňme si koncentrační tábory a gulagy, koloniální zvěrstva a genocidu Indiánů v USA. To vše mělo vědeckou oporu nebo požehnání boží. Dnes nám stejně zdůvodňují nevyhnutelnost ba zákonitost boje proti terorismu, fízlování miliónů lidí, nálety bezpilotních letadel proti komukoliv (drony „nezabíjejí“ ženy a děti, drony „eliminují“ nepřátele) a zástupy vyloučených lidí bez budoucnosti v utečeneckých táborech po celém světě. Přitom je patrné, že tzv. bílý muž dělá vše proto, aby vnášel neklid tam, kde pak může dělat pořádek. Příkladem mohou být změny situace v Maghrebu, Egyptě a Sýrii. Nabízí se jednoduchý scénář, že tam USA dělají budoucí existenční problém EU, ale věc je daleko složitější.

V posledním půlstoletí jsme měli možnost vidět další velké podobenství a zničující roli národních států na příkladu osudu Afriky. Léta šedesátá jsou poznamenána nadšením z dekolonizace černého kontinentu a vzniku celé řady samostatných států. Následně byl tento systém držen v klidu bipolárním světem, který dovolil jen drobné konflikty. Po pádu bipolární koncepce se začalo v Africe hledat místo pro milióny lidí, kteří se z toho nebo onoho důvodu nehodili do koncepce národního státu. Výsledkem byly četné války, genocidy a hladomory, tedy likvidace lidského odpadu tím nejbrutálnějším způsobem. Přes všechny tyto tragédie jsou další a další milióny Afričanů v pohybu, především směrem do Evropy, která je pro ně něčím jako rájem na zemi. Pásmem určité stability, které oddělovalo postkoloniální africké zmatky od Evropy, bylo právě pásmo pohoří Atlasu a pouští s relativně stabilními státy. Podobně bezprostředně od Evropských bran držely konflikty v Iráku a celém regionu státy jako Turecko, Sýrie, Izrael a Egypt. Proč právě v tomto věci zemí nyní probíhá takový ohromný pohyb s negativními dopady na bezpečnost Evropy, se můžeme jenom dohadovat. Zdá se však v perspektivě nevyhnutelné, že Evropa bude muset začít efektivně bránit a nenechat se všude zastupovat vojenskou a zpravodajskou mocí USA, která pochopitelně sleduje své vlastní zájmy. Možná to přinese pro evropskou integraci více, než neplodné debaty o nesmyslných jednotných normách na cokoli nebo o ochraně spotřebitele ad absurdum. Ostatně je patrné, že USA už dávno nechtějí vnímat Evropu jako svou kolébku a pravlast, kterou mají morální povinnost ochraňovat. Stále více se k ní chovají jako ke svému dobytému území, které mají profízlované skrz naskrz a jehož elity jim zobou poslušně z ruky. Je patrné, že pokud nebude africký kontinent stabilizován, tak dojde k takovému pohybu obyvatelstva z jihu na severovýchod, že stěhování národů byl proti tomu jen malý třídní výlet. Budoucnost řady Evropanů se pak bude nacházet spíše na ruských a sibiřských pláních než na území dnešní EU. Mimochodem, to plánoval už Hitler. Paradoxně jediný, kdo dnes

investuje do budoucnosti Afriky je Čína a tradičně dobře ví proč. Jistě to není proto, aby se ulehčilo Evropě.

Konflikty na sídlišti Máj by nás měly vyzývat nikoliv k tomu, abychom tvořili jejich řvoucí kulisu, ale abychom se zasadili o co nejlepší návrat vyloučených lidí, dnešního lidského odpadu, do společnosti. Nejen v rámci jednoho sídliště, ale i v rámci České republiky, Evropy a celého světa. Čas, kdy nomádi opět ovládnou svět, se jinak neodvratně blíží. Osud Romů v malém a osud Afriky ve velkém jsou obrazy budoucnosti vyloučených většinových bílých a posléze Evropy jako celku. Tento čas smete vše, co jsme kolem sebe vybudovali a změni naše prostředí definitivně na jakýsi podivný tekutý svět, v němž přestaneme mít svůj prostor, ale jenom čas k životu. A bude to krátký čas, protože si nebude kdy odpočinout. To ovšem bude ta lepší varianta, tou horší bude věčný pobyt v očištění utečeneckého tábora bez identity s nálepkou „návrat nežádoucí“. A nakonec, konečně sprchování před odchodem do nové identity...

Tak nám zabili Ferdinanda...

Před jedním stoletím Evropa tančila valčík a zbýval jí necelý rok do počátku ozbrojeného konfliktu, války, která získala posléze název Velká válka, až později se vedle své zato větší a strašnější mladší sestry stala první světovou válkou. Zmiňuji se o tom proto, že dnes nejsme připraveni na kardinální změny našeho prostředí o nic lépe než před sto lety i když na tuto dobu pohlížíme tak trochu jako na pravěk.

To, co obě doby podivuhodně spojuje, jsou mladí lidé bez budoucnosti. Před sto lety mladí lidé přestávali vidět ve stabilním a vumělkovaném „fin du siècle“ své uplatnění a perspektivu. Byl to svět jejich prarodičů obsazený jejich rodiči. Nebylo v něm nic, co by otevíralo možnost zásadní změny. Mladí lidé dílem propadali beznaději, dílem odcházeli do Ameriky nebo do jiných částí světa, aby se tam uplatnili a prosadili podle svého. Dnes máme podobnou situaci s tím rozdílem, že mladí lidé již nemají tolik možností kam jít, a je spravedlivé říci, že se jim ani tolik nechce. Pravdou je i to, že zatímco se neustále píše o nedostatku práce pro mladé lidi a hovoří se o situaci na trhu práce, problém je spíše na trhu zaměstnaneckých pozic a s nimi spojených výplat a dalších výhod. Práce rozhodně neubývá, ubývá placených zaměstnaneckých míst. Aby bylo neštěstí úplné, do celé záležitosti se vložila EU a její politická elita. Je příznačné, že se rozhodla řešit celou záležitost pomocí peněz. Přesvědčení našich evropských potentátů, že stačí někam dát peníze a problém je vyřešen, svědčí o tom, že jim nejde o nic jiného, než jak si z vydaných peněz přihrát co nejvíce do vlastní kapsy. Když někomu řeknete, že když má potíže s dětmi, že jim má dát peníze, tak si pošuká na hlavu. Když řeknete zemědělci, aby pohnojil tam, kde nemá zaseto, že se mu zlepší úroda, vezme na vás vidle. Když ovšem řeknete, že pomůžete zaměstnanosti tak, že dáte zaměstnavatelům peníze na nová místa, tak se tomu říká politika EU. Dotaci zaměstnavatel vyčerpá, zisk si ponechá a následně provede organizační změnu. Pokud musí dotovaná místa udržovat, zruší jiná a ušetří dvojnásobek. Namísto toho, aby EU začala vést diskusi o tom, že zaměstnanecké jistoty již nejsou páteří sociálního systému třetího tisíciletí, řeší krizi čehokoliv tím, že daný proces zintenzivňuje. Odpovědí na krizi Evropy je více Evropy, podobně jako na krizi socialismu bylo odpovědí více socialismu a na krizi zaměstnaneckých pozic více zaměstnaneckých pozic, ať to stojí, co to stojí...

To však nic nemění na tom, že v Evropě se po sto letech opět podstatná část mladých lidí dostává do pozice vyloučených, nebo chcete-li drsněji, lidského odpadu. Nejsou prostě potřeba. Před sto lety to byla mládež, která nadšeně vítala válku, jako naději na možnost změny. Milióny mladých lidí zahynuly

v zákopech a to vše byla jen předehra ke století velkých i malých válečných konfliktů. Daň za to, že jsem ochoten podpořit cokoliv, hlavně když zmizí to, co je, bývá obvykle strašná a platím ji nakonec opět já sám, i když zdánlivě již nemám nic, než své okovy. Vyloučení mladých lidí ze společnosti je ohromné riziko, které mohou rovnodušně řešit evropskou dotací jen opravdoví hlupáci. Nebo Ti, kteří potřebují „kanónenfutr“ pro nový velký konflikt... Pro nového sekáče, který se nezakecá...

Celý rok třináctého- září

Něco víc než my a oni...

Za dlouhá léta trvání této rubriky se stalo tradicí, že několik řádků napsaných po prázdninách věnuji Řecku. Letos to bude jen okrajově o té strašné krizi, zmíním to, že Řekové našli konečně způsob, jak s ní zatočit. Mimo tradiční sport spočívající v likvidaci dopravních značek v horských oblastech střelbou s brokovnic se rozšířila i jeho odnož, která tkví v zamalovávání, sprejování a přelepování těch nápisů, které jsou na dopravních značkách uvedeny latinkou. Je to jediná viditelná aktivita, kterou Řekové vyvíjejí, a je evidentně motivována myšlenkou, že vinni jsou cizinci, kteří jsou u nich na dovolené a utrácejí své peníze. Pokud se je podaří tyto cizáky za volanty v Řecku a od Řeků opět za nemalé peníze vypůjčených aut, do kterých kupují za nekřesťanské ceny pohonné hmoty, zmást a vůbec odradit od návštěv, pak zavládne v Řecku všeobecné blaho. Když jsem viděl ten výbuch lidové tvořivosti, blížil jsem se ke hřbitovu německých vojáků v Maleme na Krétě s velkou zvědavostí, jak se projeví na tomto místě. Musím říci, že jsem byl překvapen. Nejen na hřbitově, ale ani v jeho okolí, ba ani na bezmála kilometrové příjezdové cestě lemované nabílenou zídkou z kamenů jsem nenašel jediný projev sprejerství, natož jakékoliv symboliky připomínající hákové kříže. Když si vzpomenu, jak před nedávnem Řekové obdařili Angelu Merkelovou atributy Třetí říše, je to skoro zázrak. Je historickou skutečností, že německá výsadková akce na Krétě byla nejen největší operací svého druhu až do Dne D, ale byla provázena i velkými krutostmi a chování německých okupantů na Krétě bylo až do konce války prostě hanebné a vedlo k takovému hnutí odporu, které si našinec umí jen těžko představit. Přesto již patnáct let po válce vzniká tento německý hřbitov v Maleme, doslova na hranici letiště, které se stalo terčem prvního masivního výsadku, a jsou na něj postupně stěhovány ostatky německých vojáků z dalších mnoha desítek krétských lokalit. Hřbitov je na nádherném důstojném místě a je velice velkoryse pojat. Každá deska představuje dva mrtvé a těch desek je více než dva tisíce. Celé místo dýchalo úctou a respektem k něčemu, co přesahuje staré spory.

Vrátil jsem se v paměti o tři měsíce zpět, kdy jsem v alsaském vinařském městečku Riquevihar na levé, francouzské straně Rýna stál před pomníkem občanů městečka padlých v obou světových válkách. Bylo na něm patrné, že vznikl z původního pomníku obětem Velké války, byly na něm dva seznamy jmen, ale to, co mne zaujalo, byla deska připojená teprve před několika lety, na které se stručně praví, že tento pomník patří i těm občanům městečka Riquevihar, kteří padli v uniformách patřících k pravé, tedy německé straně Rýna. Byl to důkaz toho, že lidé tohoto městečka si jsou vědomi toho, že konec konců existují důležitější věci, než kdo, kdy a kde stál proti komu v jaké uniformě, zejména když na to osobně měl často jen minimální vliv. Pár týdnů poté jsem stál se dvěma starými kamarády na lesním hřbitově u Nového Boru, kde jsme navštívili místo poprav y vůdců rumburské vzpoury a o několik metrů dál i jejich hroby. Tato místa vyzařovala a připomínala leccos, ale pieta nebo dokonce úcta to nebyly. Spíše takovou tu otravnou povinnost, plněnou pod heslem „aby se neřeklo...“

Na německém hřbitově v Maleme jsem si uvědomil, v jak malé úctě chováme u nás doma lidi, kteří se zasloužili o náš stát a přinesli mu oběti nejvyšší. Nelze se potom divit, že hroby našich vojáků v zahraničí nejsou zrovna ozdobou místa a sem tam je někdo zneuctí, jako se tomu stalo nedávno v Nových Zámčích, když náš stát nedává dostatečně najevo, že nám na nich stále záleží. Snad i proto jsme tak nevrlí, když chce u nás někdo pohřbit důstojně ostatky Němců, které naši předci v rámci poválečného šilenství utloukli po válce. Je nesmyslné jejich činy i je samotné odsuzovat a s odstupem sedmdesáti let moralizovat a soudit, jak to činí mnozí naši „spravedliví“ spoluobčané. Smysl má

udělat to správné dnes a dnes je prostě správné je to, aby každý mrtvý měl hrob a na něm své jméno, pokud ho známe. Nikdo není jen dobrý nebo naopak zlý. Proto mě docela mrazilo, když mi novoborský kamarád vykládal, co si prožil, když s několika kolegy zřídili hrob pár mrtvým Němcům. Ne, nebyl jsem překvapen nějakou skutečností, ale v televizi a v novinách je to jiné, takové zprostředkované. V životě je to syrové, surové a přímé a živé vyprávění nenahradí žádná kamera, herec nebo filmový trik. Navíc před vámi stojí živý člověk, který se stal objektem zloby, protože chtěl vykonat něco, co překonává ono prastaré prokletí lidského rodu, ono dělení na „my a oni“. Jen důstojně pohřbil několik z „nich“ a skoro přestal být po několika stech letech stálého pobytu jeho rodiny v místě „našincem“.

My a oni. My jsme ti správní, dokonalí, bohumilí, civilizovaní a oni jsou pomýlení, kazisvěti, bezbožní a barbaři. Usilovně hledáme rozdíly, které by nás opravňovaly k agresii. Nehledáme souvislosti a podobnosti, bez kterých by nebylo rozdílů, protože bychom je neměli na čem pozorovat. Platí jednoduchá poučka, že souvislost, podoba je vždy starší než rozdíl a zároveň je i jiného logického typu, je komplexnější, protože vzniká jakousi kalibrací nad širokou třídou úkonů a teprve v rámci ní probíhají zpětnovazebné cykly komunikace. Proto je hledání podob, podobností a souvislostí mezi námi lidmi a našimi skupinami pro hledání praktických a lidem a světu potřebných řešení daleko významnější než laické i vědecké hledání rozdílů a popírání těch druhých. Možná by takový trochu pootočený přístup k rozdílnostem a odlišnostem byl prospěšnější než už nejen politicky a mediálně, ale dokonce i legislativně ordinované multi-kulti a politická korektnost. Pokud se budeme muset povinně tvářit, že máme stejnou kůži, tvar očí a stejné vidění světa, pak nás bude každá projevená odlišnost stále více dráždit. Pokud dokážeme přijmout skutečné souvislosti našeho lidství, pak nás dnes nekorektní a snad mnohdy trestné vtipy na téma našich odlišností budou moci nejen nadále bavit, ale i sbližovat. K překročení bariery mezi „my“ a „oni“ se nabízí bezpočet dobrých příležitostí a lze s úspěchem tvrdit, že když se k takovému kroku odhodláme, tak se jedná většinou o krok správným směrem. Chce to ovšem určitou dávku především morální odvahy a schopnost přežít na takové hranici. Platí tedy, že poměr mezi my a oni v našich myslích je problémem morálních vzorců, které získáváme především výchovou. Z hlediska biologického jde o problém koevoluce na straně jedné vnitrodruhové konkurence, která je přirozeně tou nejostřejší, protože příslušníci jednoho druhu spotřebovávají stejné zdroje, a na straně druhé vnitrodruhové spolupráce, která má zcela přirozeně díky podobnostem a podobám všeho druhu ten největší potenciál. Cesta čisté konkurence, stejně jako čisté kooperace je cestou do pekel nebo minimálně slepou uličkou. Jedna vede k modelu já oni a druhá k modelu my všichni a obojí je zcela nefunkční...

Stál jsem uprostřed hřbitova na vršku u letiště v Maleme a uvědomil jsem si, kolik morální síly bylo třeba k tomu, aby takové místo vzniklo, a jak je důležité, aby takových míst bylo na světě co nejvíce. Snad se nezpronevěřím celkem nepoetickému rázu této rubriky, když napíšu, že je možná ještě důležitější, abychom takové místo měli ve svých srdcích, aby v nich bylo co nejvíce místa i pro ty druhé, nejen pro ty naše.

Kde vzít a nekrást...

Jeden ze symbolů určitého druhu duševní omezenosti našeho mládí býval Šimkův a Grossmannův profesor Zelí z povídky Exkurze do ZOO, který proslul svou větou u pokladny zoologické zahrady, která zněla: nechci slevu zadarmo. Celá věta z povídky pak zněla: Nechci slevu zadarmo, pravil vychytrale Zelí a položil na stůl stokorunu. Návštěvě ZOO pak už nic nestálo v cestě. Dnešní doba má

jiné hrdiny a tak po více než čtyřech desítkách let můžeme slyšet následující sentenci: „Myslím, že konečně došlo k zásadnímu průlomů v této věci. A solárníci by se měli také podílet na splácení vysoké podpory 10 procentní srážkovou solární daní od roku 2014 až do roku 2020,“ uvedl podle ČRo 1 Milan Urban z ČSSD. Podoba literárního výroku s tím skutečným je zřejmá, ten skutečný je však o to kouzelnější, že jeho autor se intenzivně podílel na procesu, který k inkriminované vysoké podpoře vedl. Přesto je myšlenka, že když má někdo vysokou podporu, tak je správné, aby se na ní přímo podílel, skutečně absurdní a vypovídá o úrovni lidí, kteří mají odpovědnost za tuto zemi více, než je zdrávo.

Náš veřejný prostor je plný slov o korupci na straně jedné a konkurenceschopnosti na straně druhé. Jedno se má odstranit a druhé se má dosáhnout. Obojí je jaksi všudypřítomné a přitom tak trochu neuchopitelné. Když dojde na konkrétní případy, tak zčista jasná to, co jinak všichni vědí, vlastně neví nikdo. To, co lze i s menší dávkou bystrosti při sledování veřejného prostoru pozorovat, je za prvé to, že se v něm ztrácí peníze, za druhé to, neprobíhají v něm žádné změny, které by mu byly ku prospěchu, tedy takové, které by byly ku prospěchu rozvoji infrastruktury, veřejným službám, sociální soudržnosti, rozvoji občanské společnosti, tedy obecně veřejnému zájmu a do třetice to, že v něm neustále probíhají za účasti soukromého sektoru drahé a neustále se opakující procesy, které jsou údajně předpokladem veřejností požadovaných výsledků za vybírané daně a jejichž správné nastavení je alfou a omegou pohybu ve veřejném prostoru. Pokud se podíváme na to, kolik peněz spolyká naše zdravotnictví, školství, spravedlnost a bezpečnost, zjistíme, že jde o ohromné částky. Jejich distribuce je však naprosto nepřehledná a většinu z nich spolykají činnosti, které nemají na konečný výsledek žádný nebo jen marginální vliv. Školství a zdravotnictví jsou plně reforem, jde o rejdiště soukromých firem, které se perou o veřejné zakázky na činnosti, které by měly vykonávat nekonečné zástupy úředníků. Ke koncovému rozhraní tam, kde se učitelé setkávají s žáky a lékaři s pacienty mnoho peněz nedoputuje. Podobné je to tam, kde by se měl občan potkat se svým policistou nebo soudcem, ale co je vůbec nejhorší i tam, kde by se měl potkat se svým úředníkem veřejné nebo státní správy. Snad nejtragičtější ukázkou toho, co dokáže náš stát spáchat, je jeho zakladatelská role v oblasti soukromého byznysu s chudobou. Stát například platí soukromým vlastníkům za bídné ubytování sociálně slabých tolik, že by si za to mohli i na pokřiveném trhu pronajmout standardní byty. Takhle mají postel a záchod na chodbě bez dekretu a trvalého bydliště, podnikatelé s chudobou vysoké zisky a stát pocit dobře vykonané práce a údiv na tváři, že se lidé na ulicích bouří, když se dozvědí, kolik peněz se vyhazuje do vzduchu, zatímco na straně druhé jsou jim neustále omezovány veřejné služby, odebírají se prostředky invalidům a likvidují se služby pro seniory.

Veřejný prostor není v současné době schopen v zásadě ničeho. Neumí stavět ani opravovat infrastrukturu, neumí připravit fungující softwarové registry, takzvané veřejnoprávní média provozují zpravodajství, ze kterého jasně vyplývá, že jediný všeználek v naší zemi jsou ony samy a jejich redaktoři a ti jsou vyvolenější než parta z vily. Veřejný sektor dokáže jenom zadávat do soukromého sektoru takzvané veřejné zakázky, které nereprezentují žádný veřejný zájem, ale pouze zájem politiků, kteří se těší na tučnou vratku. Většinu věcí, za které se vydávají veřejné prostředky, nikdo z nás nepotřebuje a dokonce ani nechce a když už to chceme, tak určitě nikoliv za nesmyslné ceny. Příkladem může být nesmyslně drahá oprava dálnice D1, která byla nazvaná honosně modernizací a má, jak jinak veřejnoprávního mediálního partnera, protože na pouhou „opravu“ nebo „rekonstrukci“ bychom nedostali evropské peníze. Veřejný sektor neumí ani naplánovat opravy tak, aby se neslévaly s modernizací. „Modernizace“ 160 kilometrů dálnice má trvat sedm let a není ničím jiným než tunelem na evropské peníze. Stát na druhé straně není schopen donutit soukromou firmu k nápravě

naprosto zpackané výstavby dálnice u Ostravy. Místo toho zadává jeden drahý znalecký posudek za druhým, aby si potvrdil to, co každý vidí a co každého, kdo po ní jezdí, ohrožuje. Vymýšlejí se další a další zbytečné kontroly, které my všichni platíme. Úspěchy našeho veřejného sektoru nejsou jenom ty, které jsou aktuální, jako jsou dálnice, Opencard, S-karta, registr vozidel, DoNez, tunel Blanka nebo čerpání evropských fondů. Připomeňme si i fotovoltaiku a politiku OZE vůbec, prodej měnového zlata, prodej MUS, Škody a OKD. V této zemi nejde politikům o to, aby se nekradlo, jde výhradně o to, kdo bude krást. Ve rvačkách o koryta používají politické strany i jednotliví politici naivitu těch lidí, kteří si myslí, že by se krást nemělo vůbec. Politika je tak u nás víc než kdekoliv jinde oním šílenstvím mnoha pro blaho několika, jak říkal Jonathan Swift. Další výčet by byl jen nošením sov do Atén, vožením dříví do lesa nebo samovarů do Tuly, jak kdo chcete...

Tento neblahý stav má společného jmenovatele a tím je neschopnost lidí zodpovědných za fungování veřejného sektoru. Je úplně jedno, jestli je to neschopnost autentická nebo předstíraná, jakkoliv jde stále více o tu skutečnou, protože nikdo skutečně schopný a s minimálním morálním kreditem se nemůže do vyšších pater politiky nebo veřejné správy vůbec dostat a také se tam nikdo takový, až na občasné šílence se spasitelským syndromem, ani necpe. Ani lukrativní funkce ve veřejné správě nepřitahují schopné lidi, protože taková existence je zcela závislá na rozmarech politiků a koncepční práce je v zásadě vyloučena. Kandidátky zdaleka nejen ČSSD, údajného budoucího vůdce země, jsou plné šedých loajálních myší a v jejich čele stojí napravo i nalevo většinově lidé, kteří již v praxi ukázali, že jim nelze svěřit k řízení ani kolo. Učinit z odborového bosse lídra kandidátky v Praze je, vzhledem k pražskému voličstvu, jemně řečeno neprozíravé. Nelze se divit, že se někteří členové ČSSD obracejí na soudy, jakkoliv to více vypovídá o atmosféře doby než o ČSSD. Problém je v tom, že politické partaje se cítí neomezenými vládci země a jsou agresivní vůči každému, kdo by je chtěl jakkoliv omezit. Jestli je to vzpurný člen nebo přímo volený prezident je jim úplně jedno. Politické strany samozřejmě nepřipustí, aby v zemi fungovala na jejich vůli nezávislá veřejná správa, a jsou ochotny udělat cokoli proti tomu, aby byla ustavena. Tažení proti současnému prezidentovi je jen ukázkou toho, jak politici smýšlí o existenci státní správy.

Neschopnost má neuvěřitelnou schopnost spojovat své nositele, má nejvyšší koaliční potenciál, jaký si lze představit. Stojíme proti koalici neschopných, která je ze zadu ovládána několika schopnými, na které se přes bariéru neschopných nemůžeme dostat. Vidíme to všude kolem sebe, potýkají se s tím všichni, kdo chtějí cokoli pozitivního vykonat i ti, kteří by chtěli vystoupit proti negativním nebo i kriminálním jevům a jejich nositelům. Je naprosto lhostejné, koho budeme volit, protože, to, co je nám předkládáno je jen mixem osvědčených i nových protagonistů koalice neschopných, kteří mají jediný úkol, tvořit líbivý závěs mámení, buddhisté by řekli „máju“ zakrývající skutečný stav věcí, který spočívá v tom, že to, co ve skutečnosti ze svých daní platíme, není kvalita našeho veřejného prostoru, ale sladký život několika desítek lidí, které mája neschopných spolehlivě kryje. Neschopnost však není jen zdrojem pasivního odporu, dokáže být neuvěřitelně agresivní a jako mrak nervově paralytického plynu proniká i do těch nejjemnějších skulinek mezi schopnými a rozkládá jejich vůli se dohodnout na společném postupu a následně i jejich osobní potenciál.

Zvláště tragické jsou důsledky činnosti koalice neschopných v legislativní oblasti. Příkladem nejsou jen legislativní smrště a džungle, ale i neschopnost věnovat elementární pozornost takové základní normě, jakou je občanský zákoník. Při jeho bližším studiu se zdá, že něco takového snad vůbec nemohl mít zákonodárce na mysli. Je zřejmé, že jediným možným záměrem je uvést společnost do zmatku, znejistit ji a kdykoliv přijít s výkladem, že to, co pokládá za své právo, je jen dobrá vůle

vrchnosti. Jde o krok, který má lidem ztížit jakýkoliv odpor proti koalici neschopných a jejím loutkářům. Lidé budou mít tolik starostí s poznáním a hlavně s obhajobou svého právního postavení, že jim na nic jiného nezbude čas. Těch několik odvážných pak bude likvidováno ve jménu klidu na práci, tak jak je ostatně v kraji zvykem. Kdo by se chtěl vydat na „adventuru“ do hlubin občanského zákoníku, tomu vřele doporučuji třeba fórum www.obczan.cz.

Neschopnost nelze odstranit na dálku žádnými volbami, kam nemáme právo si navrhnout své kandidáty. To se týká především Poslanecké sněmovny a krajských zastupitelstev. O to intenzivněji se musíme proti politickým stranám prosazovat své schopné kandidáty do Senátu a zastupitelstev obecních. Základem všeho je ovšem začít netolerovat neschopnost ve svém okolí a pak tam, kde je to vůbec nejtěžší - u nás samotných. Je to daleko těžší než kritizovat jiné nebo, ba dokonce těžší než psát o neschopnosti do KONKURSNÍCH NOVIN.

Celý rok třináctého – říjen.

Babylónská věž...

Zmatení pojmů je prastará záležitost, jejímž symbolem se stalo zmatení jazyků mezi jednotlivými stavebními kapacitami účastníky se výstavby velké věže, která měla sahat až do nebe. Popsáno je to v knize Genesis, ale podstatou tohoto příběhu je skutečnost, že lidé tenkrát byli jednotní a věž si stavěli jako funkční důkaz a oslavu této jednoty. Nelze se tedy divit Hospodinovi, že mu jako bohu jedinému vševědoucímu a všemocnému rychle došlo, že takoví jednotní, pracovití a moudří lidé by ho mohli velmi rychle přestat potřebovat, a tak jim zmátl jazyky, poškodil komunikační kanály a pak už je snadno rozehnal po světě, protože lidé, kteří spolu neumí nebo nemohou komunikovat, jsou potenciální nepřátelé a je jim určitě lépe, když se drží od sebe dál... Hospodin tentokrát využil k potrestání lidí za jejich nezávislost na sobě samém daleko rafinovanější způsob, než bylo předchozí vyhubení pozemského života potopou světa s následným zachováním pozemského genofondu na Noemově arše. Je patrné, že se Pánubohu nechtělo čekat, až se život z vody opět přesune na souš, ale jeho představa o tom, že se mu z velice nepočtených genotypů vyvine něco pořádného, svědčí o tom, že do doby genetiky bylo ještě daleko, anebo si Bůh myslel o genetice totéž, co Josef Stalin. Potomci Noemovi byli vlastně všichni bratřenci a sestřenice, a tak se vlastně nelze moc divit, že se drželi pohromadě a chtěli postavit něco dost vysokého pro všechny bližní, kdyby snad zase přišla velká voda.

Po této malé exkursi do Starého zákona se chci věnovat zmatení pojmů, které provází tuto zemi a společnost jako skutečné prokletí. Jde o nepochopení rozdílu mezi ideálem a cestou k němu, mezi ideovou soustavou a soustavou pravidel, organizací, která si ideovou soustavu bere jako program nebo dokonce pouhou proklamaci. Podobně pak jsou idealisté, vyznavači ideálu, notoricky zaměňováni nebo směřováni s těmi, kteří chtějí prostřednictvím ideálu dosáhnout jiného, zejména osobního cíle, tedy za pragmatiky. Jako klasický příklad zmatení, které máme neustále v médiích jako housku na krámě, jsou pojmy komunismus, komunistická strana, komunista a člen komunistické strany. Ať již je s těmito pojmy manipulováno vědomě nebo nevědomě, výsledný stav je takový, že cokoliv, co má v názvu slovo se slovním základem komuna, je spojováno s hrůzami stalinského teroru.

Stejně tak jsou zaměňovány pojmy víra, věřící, církev a člen církve. Zmatení kolem komunismu se týká neznalosti a účelového ostouzení minulosti a šikanování lidí, kteří z ní vzešli, zmatení kolem víry se týká pro mnohé z nás něčeho, co je mimo nás. Bohužel, zmíněné zmatení se u nás stále častěji dotýká i pojmů jako politika, politická strana, politik a straník. Pro objektivitu je třeba říci, že i toto je tak trochu daň minulosti. Jde o to, že KSČ po únoru 1948 a zejména po ústavě z roku 1960 nebyla vůbec politickou stranou, byla to ryze mocenská struktura a jako taková byla popsána i v ústavě. Ideologická práce byla pouhým prostředkem uplatňování moci a Leninovy spisy, kterým dokonce na počátku 90. let v rozpadajícím se SSSR hrozilo, že budou vydány tak, jak je Lenin napsal, byly jejich vykladači jenom účelově využívány ke kritice i podpoře kohokoliv a čehokoliv. Podobně katolická církev se jen prohlašovala a prohlašuje ochránkyní víry, ale ve skutečnosti to byla mocenská struktura, jejíž vedoucí úloha ve společnosti se sice realizovala jinými prostředky a někdy byla a je vnější podoba až zarážející. Klasickou ukázkou toho, co dokáže i značně zdevastovaná církevní struktura, když může získat majetek a miliardy k tomu, jsme viděli v nedávné době.

„Politika je svinstvo...“, zní legendární teze Klementa Gottwalda, a jak se zdá při hlubším studiu nejrůznějších citátů moudrých i méně moudrých současnosti i minulých časů, není to názor zdaleka ojedinělý. Politika je přitom klíčový společenský systém, který slouží k agregaci individuálních a skupinových zájmů a zároveň je arénou a tavícím kotlíkem individuálních i skupinových mocenských ambicí. Politika tedy sama o sobě ani špatná ani dobrá, ale s velkou pravděpodobností lze říci, že je důležitá a zřejmě i obtížně nahraditelná. Žádoucí produkcí takového systému jsou politické osobnosti se společensky žádoucími programy, nežádoucí produkcí pak politické osobnosti s nežádoucími programy. Žádoucnost nebo nežádoucnost programu závisí na společenské poptávce či objednavce, podobně jako naši duši ovládne buď anděl, nebo démon podle toho, kterého z nich více živíme... Je dobré zdůraznit, že politická osobnost, která projde „melting potem“ ergo tyglíkem politiky nemá žádné výrazné odlišné vlastnosti, ať již reprezentuje jakýkoliv program. Pro úplnost je třeba dodat, že existuje ještě situace, ve které politika neprodukuje vůbec nic. Většinou je to důsledek toho, že od ní společnost nic nechce a pouze menšinou toho, že se „opravdu neurodilo.“ Obojí hrozí tím, že lidé ztratí před politikou respekt, a to je nejlepší cesta k tomu, aby politika společnost zcela ovládla. Politika je totiž poněkud výbušné prostředí a bez kontroly hrozí zničit své společenské prostředí a s ním i sebe sama. Nemusí to hned a naráz bouchnout, může to být i proces plíživý. Toho jsme aktuálně svědky u nás. Nehlídané legislativní kutilství v rámci naší české politiky způsobilo to, že si nikdo z nás není jistý tím, že není něčím vinen a jako „finis coronat opus“ tu máme nový občanský zákoník, který v zásadě znamená to, že u nás bude na dlouhá léta lepší neodporovat vrchnosti. Ostatně nikoliv nadarmo má tento zákoník své myšlenkové kořeny v době krátce po zrušení nevolnictví a za plného rozkvětu roboty v období rakouského státního bankrotu. Navíc má občanský zákoník z té doby i slovník, takže i méně bystrým dojde, že tohle prostě není tak úplně normální. Bohužel, tohle přesně dokáže politika, když se vymkne kontrole a je celkem lhostejné, jestli se tak děje pomocí násilí na obyvatelstvu, anebo když o ni lidé prostě „jen“ ztratí zájem. Plíživá nenásilná diktatura zákonů, které jako liána svazují lidskou aktivitu a lezou každému do soukromí, je snad ještě horší než ta otevřeně násilná a agresivní, kdy existuje jasný monopol na pravdu.

Jakkoliv se to zdá z aktuálního českého pohledu v zásadě nemožné, politika je věc potřebná. Dokonce natolik, že její absence způsobuje ve fungování společnosti a obce vážné potíže. Možná si to nechceme v rámci všeobecného odmítání politiky přiznat, ale řada z nás zažila, že se setkala s lidmi, kteří byli v politice tak říkajíc „na svém místě“ a jejich okolí včetně nás z toho profitovalo. Možná je namísto si položit i otázku, jestli jsme si pod vlivem nejrůznějších mediálních mýtů nevytvořili na politiky takový systém požadavků, že jsou v tomto slzavém údolí prostě nespelnitelné. Protipólem tohoto souboru nároků je samozřejmě stav, kdy je nám to jedno. Prvním souborem požadavků procházejí do politiky vynikající podvodníci a jsou z druhého neexistujícího filtru doplňováni v zásadě kýmkoliv. Tyto dva soubory spolu tvoří docela tvůrčí a zároveň dobře organizovanou alianci deprivantů, která má ohromný potenciál ovládat a vysávat své prostředí. Jediné, co takovou alianci může rozbít, je ve společnosti existující soubor psaných i nepsaných pravidel s vysokou a neustále obnovovanou legitimitou. Skutečně demokratická politika má tu dobrou vlastnost, že si v jejím rámci odmítnutí čehokoliv nebo kohokoliv, stejně jako přijetí čehokoliv nebo kohokoliv, nevyžaduje zdůvodnění a priori. Pravidlo pro toto odmítání a přijímání vychází z přirozených občanských práv a jako takové je spojené i s povinností takové pravidlo chránit. Pokud politici nabudou dojmu, že jejich konání nelze efektivně odmítnout, ztratí přirozenou plachost, která je základem každého společenského uspořádání.

Proto je ochrana našeho práva odmítnout určité nešťastné chování politiků pro nás samotné i pro společnost životně důležitá.

Volby nebo valná hromada...?!?

Za pár dní se otevřou volební místnosti a skončí volební kampaň. V zásadě se dá říci, že jediné dobré, co volby naší zemi pravidelně přináší, jsou právě konce volebních kampaní. Lidé jsou v období volební kampaně vystaveni takové úrovni zvýšené aktivity nejrůznějších mocichtivých skupin a jednotlivců, která může zanechat škody na lidském zdraví. Ohromné množství lidské hlouposti koncentrované do volebních programů a následně komprimovaných do volebních hesel může otrávit široké okolí v měřítku, o kterém se může konvenčním biologickým zbráním jenom zdát. Volební kampaň prostě generuje neuvěřitelně virulentní kmen memů otravujících lidskou mysl. Rád bych vyjádřil přesvědčení, že by na všech projevech volební kampaně bez výjimky měla být nejen hvězdička, ale i sdělení podobná těm z krabiček cigaret a neškodilo by i pár cedulí s nápisy, jako „zakázané území“, „pozor radiace“, „riziko otravy“ nebo „nebezpečí výbuchu“.

I proto k našim uším doléhají s takovým úspěchem slova o nepolitické politice, o tom, jak se to dá celé dělat lépe a radostněji podobně jako v podniku. Ekonomika je tak stále častěji vzorem pro politiku a firma pro obec. Někteří podnikatelé se nás snaží usilovně přesvědčit, že oni jsou těmi pravými spasiteli a že jsou těmi, kterým je prostě přirozeně dáno vědět, jak na to.

Útok na politiku, který je maskován útokem na politiky, odporem k politické situaci a celkovým znechucením a blbou náladou, je aktuálně, v předvolebním období, nebezpečnější než jindy. Tyto volby nejsou o záchraně parlamentní demokracie a republiky, jak tvrdí v opozici k prezidentovi pravice, tyto volby jsou také už o záchraně politiky...

Politika je formou společenského řízení občanských korporací. Na rozdíl od řízení firmy není jejím cílem dosahování zisku, ale zajištění podmínek reprodukce jejích základních komponent, tedy lidí a rodin, a korporace jako celku. V tomto směru je politika určující vůči ekonomice. Ekonomika zajišťuje „látkovou výměnu“ uvnitř korporace a mezi prostředím a korporací. V tomto směru ekonomika limituje možnosti reprodukce korporace a tím i obsah a formy politik. Už na první pohled je patrné, že totální ovládnutí jednoho systému druhým musí nutně znamenat zánik obou.

Podívejme se na oba základní agregáty politiky a ekonomiky, tedy na obce a podniky, potom na rodiny a domácnosti a v neposlední řadě na jejich elementy, kterými jsou v politice lidé a ekonomice směny hodnot. Šéfové podniků jsou až příliš často přesvědčení, že podobně jako ovládat směnu a jejím prostřednictvím i lidi v ekonomice, lze ovládat i svobodnou vůli a touhu po moci a vlivu lidí v politice. Je zvláštní, že šéfové obcí mají podobné přesvědčení daleko méně často a je také nespornou skutečností, že daleko více úspěšných starostů bylo úspěšnými manažery než naopak. Je tu ještě jeden významný moment. Nevstoupit do politiky nebo ji opustit je relativně snadnější než nevstoupit do ekonomiky nebo ji opustit. Je to dáno právě tím, že lidé se cítí být daleko více svobodnými v prostoru politiky než v prostoru ekonomiky, kde podvědomě směňují osobní svobodu za finanční příjem, zatímco v politice obdobnou bilanci tak hluboce zažitou nemají. Komunikace v ekonomice v zásadě nezná možnost odmítnutí jednání podle daných pravidel, zatímco komunikace v politice počítá s odmítnutím skoro automaticky nebo dokonce nutně.

Ekonomika se jako společenský systém vyznačuje jevem, který lze slovníkem teorie her nazvat nedobrovolnou nenulovostí, která spočívá ve skutečnosti, že jednotlivci i skupiny účastníci se hospodářských procesů mají svou komunikaci organizátory přednastavenou tak, aby přinášela právě synergické součty postavené na nenulovosti, a to bez ohledu na individuální nebo skupinové pocity. Důležitým momentem je často násilné potlačení především vědomé nebo úmyslné nekomunikace. Komunikace v ostatních společenských systémech je obecně méně přednastavena, a proto se tam s nedobrovolnou nenulovostí lze setkat v menší míře. Obecným předpokladem politiky je dobrovolná nenulovost v komunikaci a hledání takových výsledných názorů, které budou přínosem pro větší počet účastníků komunikace.

Rozdíly v kvalitě komunikace v různých společenských systémech lze také vyjádřit jako jejich rozdílnou míru orientace na výsledek nebo na proces. Je možné konstatovat, že ekonomika je systémem daleko více orientovaným na výsledek, než je obecně politický systém postavený na demokracii. Přitom se dá říci, že ekonomika se může orientovat primárně na výsledek v podobě konkrétních hodnot nebo na výsledek v podobě vytvoření maximálního objemu peněz jako všeobecného ekvivalentu pro následné pořízení hodnot, ovšem již poněkud odlišných od těch, které vznikají přímo. Úsloví, že demokracie je diskuse, přesně odkazuje právě k orientaci politické demokracie na důležitost samotného procesu. Problém je v tom, že v demokracii, zejména na úrovni, která se protíná s úrovní určité teritoriální státní svrchovanosti, dochází k tomu, že přestává být jasné, zda vůbec existuje někdo, kdo by posoudil směřování dané společnosti nebo jí dokonce nějaký směr vtiskl. To je největší problém systému politické demokracie, která se zvyšující se úrovní ztrácí orientaci na výsledek, zatímco ekonomika jako systém ji naopak se zvyšující se úrovní nabývá.

Rozdíly mezi jednáním lidí v politice a ekonomice dávají tušit, že chápat volby jako svého druhu valnou hromadu ve firmě je opravdu zavádějící. Problém je v tom, že se díky celé řadě vývojových kroků jejich postavení k sobě nežádoucím způsobem přiblížilo, a proto je možné s relativním úspěchem hlásat tezi o zaměnitelnosti politického a ekonomického paradigmatu. K tomu přispívá i prastaré ideologicky formované podvědomí o podřízenosti ekonomiky politice nebo v případě jiné ideologie nadřízenost ekonomiky politice. Ideologie je něco, co si můžeme představit jako kotvu, která udržuje lodi jednotlivých politických subjektů s určitou vůlí v nějakém místě politického spektra. Problém je v tom, že kotva není schopna reagovat na změnu výšky hladiny ani na celou řadu povětrnostních jevů, které mění její tvar. Dnes se stále více prosazuje pragmatismus, který dělá z ideologie papouška veřejného mínění. Je to chování podle bonmotu: „Vyhrají naši a naši jsou ti, co vyhrají...“ Je to ještě daleko horší, než rigidní ideologická mapa. Jde o to, že důsledkem tohoto chování je rezignace na jakékoli směřování nebo vedení společnosti a zůstává jen touha po obnovení mandátu. Taková politika se skutečně ve svém vnějším obrazu blíží poměrům ve velké ekonomické korporaci, kde je naprostá většina akcionářů zcela bez vlivu na chod firmy a jednou za rok hlasováním cosi potvrdí. Je zcela nepochybné, že spouště bohatých a mocných by se líbilo, kdyby politika fungovala stejně jako ekonomika, především co se týče stupně demokratičnosti a participace lidí na správě a řízení. Hesla o efektivitě, flexibilitě, konkurenceschopnosti, omezení prostojů, to vše jsou ekonomické mantry, které mají z politiky učinit jakýsi stroj na ovládání lidí mimo pracovní proces a z obcí jakési ubytovny a rezervoáry možná potřebné pracovní síly.

Obec a politiku je přes veškeré výhrady k jejich fungování nutné primárně bránit a zachovávat v nich prostor pro fungování nepeněžní směny, výpomoc a svépomoc. Je velmi důležité, aby v rámci tohoto prostoru mohli důstojně existovat lidé, kteří se nemohou nebo jenom prostě nechtějí vystavit tlaku

tržního prostředí. Je skutečně na čase, aby si voliči uvědomili intenzitu probíhajícího sporu mezi korporacemi občanskými a korporacemi ekonomickými i skutečnost, že ty občanské tahají za stále kratší konec. V konečném důsledku představuje totiž prosazování vlivu ekonomických korporací erozi demokracie, ztrátu liberálních hodnot a plíživý nástup totalitarismu v politice a obcích. Představy o obci podřízené zájmům ekonomické korporace známe dobře z myšlenek Tomáše Bati a toho, čemu se říká batismus. Velmi často je toto období adorováno jako zlatý věk Zlína a mnozí na ni vzpomínají se slzou v oku a touží potom, že se zase vrátí nějaký ten osvícený hospodář. Opačný pohled představuje kniha T. Svatopluka s názvem Botostroj. Ukazuje v celé nahotě celou hrůzu nesvobody a zneužívání člověka v takovém systému. Je naprosto jasné, že Baťa vykonal velké dílo, které bude společně s jeho myšlenkami navždy inspirací. Je také pravdou, že jeho doba byla obecně více nakloněna sociálnímu inženýrství, než tomu je dnes. Přesto nelze zapomenout na to, že propojení hospodářského a občanského života přináší celou řadu problémů, které se táhnou dějinami novověku, od jezuitských misíí přes nejrůznější druhy osadnictví až po izraelské kibucy a mondragonské korporace. Pokud bychom chtěli vidět příklad toho, co nutně způsobí převaha podniku nad obcí, pak je třeba sledovat osud Detroitu.

Vždycky, když slyším volání po manažerském neboli MBA řízení obce, vzpomenu si na touhu mnohých Číňanů stát se šroubkem ve stroji velikého Maa. Věřím tomu, že volbám půjdou nehledě na ostudnou volební kampaň svobodní lidé, kteří nechtějí být šroubky ve stroji kohokoliv. Na druhou stranu musíme respektovat stav, kdy je tolik lidí v tak zoufalém stavu, že by byli rádi šroubečkem kohokoliv, jen kdyby mohli svým dětem zaplatit školní pomůcky a stravování. Tím nejslabším jsou v těchto volbách nabídka kandidátek politických stran. K vládě se derou titíž lidé, kteří prodali za směšnou láci měnové zlato, MUS, OKD a kdo ví co ještě. Lidé, kteří rozhodli o plundrování našich polí, krajiny i rodinných rozpočtů biopalivy a fotovoltaihou. Jsou to titíž lidé, kteří schválili nový trestní zákoník, který zakotvil rozdílný přístup k těm, kteří mají peníze a skvělé advokáty a nový občanský zákoník, který umožní dobrat se svých občanských práv rovněž pouze bohatým se skvělými advokáty. Ostatní budou muset mlčet. Lidé, kteří koupili fotbalový stadion namísto toho, aby podpořili školní stravování sociálně slabých dětí. Preference těchto lidí jsou zcela v rozporu s našimi katastrofálními zkušenostmi vyšší než dvacet pět procent. K tomu, aby se stali novou nadějí, stačí jen to, že formálně nebyli několik let ve vládě. Slyšel sem zajímavé vysvětlení, které spočívalo v tom, že „tihle aspoň slibují...“

Do politiky v naší zemi začínají vstupovat hlasy zoufalých lidí... Zvládnout toto zoufalství je velká výzva, ale zároveň hrozí velké riziko, že s hlasy zoufalých přijde do politiky jako odezva také pokus uzavřít náš svět a naše životy do vypočitatelného a předvídatelného rámce bez lidské svobody. Jinými slovy totalita.

Celý rok třináctého-listopad

Proč to nejde...?!?

Už je to tady zase. Blbá nálada, frustrace, deprese. Dokonce i národní ikona Zdeněk Svěrák naříká nad pokleslou každodenní realitou. Říká, že mu je líto že: „ta většina, která u voleb rozhoduje, má mentalitu čtenářů bulváru.“ Dlužno podotknout, že se jedná o lítost zpozdilou, protože celá léta si Zdeněk Svěrák zakládal na tom, že „Cimrmani“ dělají humor pro menšinového diváka, a pravda je taková, že mu ona většina poskytovala nejen nekonečný zdroj námětů, ale především tolik potřebnou toleranci a ochranu před těmi, kteří chtěli jeho inteligentní humor umlčet. Ani taková krásná a velká duše, jakou bezesporu je Zdeněk Svěrák, nemůže spravedlivě očekávat, že společenská, politická nebo mocenská změna bude mít vliv na pravidla Gaussova rozdělení společnosti na ty, kteří ho chápou a berou, a na ty, kterým je to jedno, o těch, kteří tvrdí, že to jsou „intelektuálské sračky“ ani nemluvě. Osobně jsem přesvědčen o tom, že Zdeňka Svěráka dohnaly jeho ohromný nadhled, nadsázka a odstup, se kterými komentoval běh tohoto světa. Pokud došel k závěru, že ani tento krunýř nestačí a realita je tak strašná, že jeho odstup, nadsázka i nadhled byly příliš blízko realitě a té dnešní už ani nestačí, je to jistě důvod k zamyšlení, které vede k neveselým závěrům. Nejsem psycholog, mám jen takovou lidskou zkušenost. To snad ani není možné, říkáme si, ale budiž nám kotvou spásy poučka, že když už něco je, tak je to také možné...

Otázka zní nejen, proč to ono něco je, ale rovněž, kde se tady vzalo?!? Obecně jistě platí, že blbé náladě přispívá skutečnost, že se nám něco nedaří nebo dokonce pouze to, že se kolem nás něco nedaří. Jinými slovy, nedochází k žádoucí nebo očekávané změně a vše zůstává při starém, popřípadě se dokonce svým způsobem zhoršuje. Zbývá si položit otázku, co je klíčovou příčinou toho, že se něco nedaří změnit. Obecná, leč zcela postačující odpověď zní, že se nám k dosažení dané změny nedostává sil. Pokud se jedná o změnu, která se týká jakékoliv společnosti, společenství nebo obce, pak zcela přirozeně platí, že nedostatek sil pramení z nedostatku účasti jednotlivců na úsilí směřujícím k dosažení změny. Někdy pohříchu nevznikne ani to úsilí. Některé autority hovoří o potížích s uskutečněním kolektivní akce. Nebudeme to příliš komplikovat a zůstaneme u konstatování, že nás je prostě obyčejně příliš málo, než aby se nám podařilo pro celou skupinu cokoli změnit. V demokracii a všech parodiích a hrách na ni to platí dvojnásob. Agregace zájmů je v prostředí, kde se každý cítí nejen povoláným, ale i vyvoleným, velmi obtížná. Aby toho nebylo málo, ve společnosti existuje celá řada skupinových i individuálních bariér, ať už se jedná o nekomunikaci, nedorozumění, předpojatosti nebo dokonce nenávisti. Kdybychom si to měli představit na primitivním modelu atomového reaktoru, tak nejen že se nedostává štěpného materiálu na dosažení tzv. kritického množství, který je jedněmi z jedné strany navážen a druhými druhou stranou odvážen, ale tento proces je stále narušován z třetí strany stále novými a hlouběji zasunovanými moderátorovými uhlíkovými tyčemi. Obrazně řečeno, je jasné, že tenhle reaktor si ani neškytne a ty, kteří materiál navážejí, to dříve nebo později přestane bavit a na místě zbude jenom velká změť samostatně nepotřebných a neužitečných věcí, ekologická škoda a veřejný dluh. Pohled na výsledek je důvodem blbé nálady i pro ty, kteří se daného procesu neúčastnili. Radost těch, kteří způsobili, že se něco nepovedlo, je prchavá a hlavně nepřenosná na ostatní, protože zmaru přirozeně schází symbol.

Vraťme se k základnímu zjednodušenému konstatování, že se u nás dlouhodobě potýkáme s tím, že je nás pravidelně na nějakou změnu příliš málo. Zní to velmi banálně, ale je to vážný problém.

Neznamená totiž nic jiného, než že dáváme přednost tomu druhé z nejrůznějších důvodů od sebe izolovat, než s nimi něco společného vykonat a přitom dokážeme obětovat i to, že sami nedokážeme a nevykonáme nic. To nás ovšem celkem spolehlivě vede k tomu, že si ze svého negativního vztahu k bližním začínáme dělat vlastní zásluhu a posléze i posláni vedoucí k velikému dílu zásadovosti, na jehož základech stojí Velké nic. Proč své bližní s takovou intenzitou zaháníme do nejrůznějších ghett nebo možná ještě lépe, proč se tak radostně se svými bližními navzájem s takovou intenzitou zaháníme do nejrůznějších ghett nebo dokonce, proč je ostrakizace českým národním sportem, je otázkou za všechny drobné.

Za všechny drobné si dovolím nabídnout i odpověď. Prostě takoví jsme a takoví jsme po většinu moderních dějin byli. Momenty, kdy jsme se dokázali semknout, dát se dohromady a společně některé věci změnit, byly pohříchu nepříliš časté a nepříliš dlouhé. Pokud byly delší, pak je lze označit současným slovníkem jako období nesvobody. Popravdě řečeno, mnoho svobodných časů jsme si neužili, ale dokázali jsme je celkem bez výjimky proměnit nejprve v parodii na občanskou válku následně v chaos a potom v nástupiště nové nesvobody. Z hlediska biologického jde o přehnanou tendenci k vnitrodruhovému bratrovražednému boji o nejlepšího Čecha, popřípadě českou partu hic, který je zcela nedostatečně moderován potřebou přežít širších celků, společnosti, státu, ale i kultury nebo civilizace. Dokážeme si vymyslet nejrůznější důvody ostrakizace bližních a na základě nich budovat bariéry, které jsou o to vyšší, oč je důvod malichernější. Postupující individualizace společnosti otevírá stále nové a nové možnosti koho a jak ostrakizovat a zahrnout mezi méněcenné. Jde o označení, která napadají dobový, místní, rasový i sociální původ člověka. Obecně řečeno, máme tu zkažené juniory a nepotřebné seniory, staré struktury a nové zbohatlíky, přivandrovalce i emigranty, černé huby, žluťáky, gádže i plavovlasé bestie, socky, nepřizpůsobivé i procovské boháče a zlatou mládež. Podstata je až na ideově nebo personálně nenávislné výjimky společná. Jde o to, že si myslíme, že vytríděním bližních se nám dostane většího koláče, aniž bychom si uvědomovali, že v současné společnosti tímto věčným tříděním také geometricky klesá potenciál k jeho upečení. Jinými slovy, doba je taková, že když vytrídím polovinu bližních, klesne počet koláčů o víc než polovinu. Na druhé straně, větší počet účastníků akce dává šanci na koláč podstatně větší, než byl doposud. Existují výjimky, samozřejmě, a oba jevy mají své bariéry, ale vyřazováním lidí ze společnosti se ještě nikdy žádná společnost nevzpamatovala, stejně jako se nelze k prosperitě proškrtat. Druhým výrazným motivem ostrakizace je vygenerovaný pocit, že ti, na které házím kameny, jsou mi něco dlužni nebo dokonce že je živím a oni žijí na můj úkor. Nastává čas položit druhou otázku za všechny drobné, která zní: „Proboha proč...?!?“

Zákonitě následuje druhá odpověď za všechny drobné. Jsme tak nastaveni, naprogramováni každodenní i historickou zkušeností i ahistorickou konjunkturální výchovou v duchu doby. Rodina i škola, každý zvlášť, proti sobě i rukou společnou a nerozdílnou z nás dělají to, co jsme. Lidí, kteří se vyhýbají rozhodnutím a odpovědnosti, preferují vyčkávání před jednáním, skrývají vlastní názor a snaží se na poslední chvíli přidat k vítězí straně. To vše v nás vyvolává falešný pocit vyvolenosti, oprávněnosti povyšovat se nad druhé, činit je bez ohledu na jejich sociální postavení svými dlužníky a posléze z dluhu obvinít celou společnost, přírodu, vesmír nebo jiný projev všehomíra. Už skutečnost, že mnozí z nás jsou ochotni a schopni vyjednávat se samotnou podstatou vlastní existence a činit z ní svého věřitele nebo dlužníka, z nich činí kráčejší psychiatrickou diagnózu. Jak již bylo dříve řečeno, propustili jsme boha z manažerského postu našich existencí a ujali jsme se toho sami. Výsledek v podobě individuálního i masového šílenství se dostavil velmi rychle.

Zbývá třetí otázka za všechny drobné...

Co s tím...?!?

Při hledání třetí odpovědi za všechny drobné si připomeňme nedávný výzkum Univerzity Karlovy. Konstatuje, že vztahy mezi žáky navzájem i mezi žáky a učiteli jsou poznamenány stále větší neúctou a hrubostí a uvádí, že „učitelé i rodiče pociťují nejistotu, k čemu mají děti vlastně vést...“ Píše se rok 2013 a Univerzita Karlova konstatuje, že nevíme, jak si poradit s hrubostí a neúctou mezi dětmi a mezi dětmi a dospělými. Takové konstatování zavání společenskou katastrofou. Pokud totiž není každému, i méně bystrému, zřejmé, že alfou a omegou směřování výchovné činnosti je slušnost, ohleduplnost, spolupráce mezi lidmi, soudržnost a schopnost kolektivní akce, pak je něco úplně špatně. Z výzkumu jasně a explicitně vyplývá, že dvěma klíčovými skupinám vychovatelů, rodičům a učitelům tato trivialita masově uniká. Nejen to, mnozí se otevřeně hlásí k tomu, že budoucnost patří asociálním predátorům a že jejich úkolem je takové vychovat ze svých dětí a žáků. Za této situace opravdu není nalezení odpovědi na třetí otázku za všechny drobné triviální mentální rozcvička.

Na druhé straně je jasné, že žádný zázračný recept neexistuje. Spíše je možné se podívat kolem sebe a do historie, abychom našli příklady možných řešení. Povšimneme si několika věcí. Společnosti postižené podobně jako je ta naše, mají možnost obratu, ale potřebují k tomu silný impuls. Ten jenom málokdy přijde jaksi samovolně ze středu společnosti, pokud se nejedná o silné morální nebo ideové hnutí. Častěji přicházejí řešení od diktátorů, silných osobností nebo zvenčí prostřednictvím cizí moci. Potvrzuje se jednak teze, že ideové sjednocení je předpokladem sjednocení organizačního a jednak bonmot, že odborník přijíždí vždy z jiného města. Vzpomínám si na temné časy totality, kdy jsem na přijetí u vysokého představitele strany a státu, jak se tenkrát říkalo, v rozhovoru s jedním prelátem pochopil, proč je reálný socialismus v čele KSČ odsouzen k odchodu do propadlých dějin. „Víte, tomu vašemu systému schází filosofie odpuštění...“, řekl mi s nadhledem církevní hodnostář a pozvedl číši na zdraví a dlouhá léta hostitele. Chvilku mi trvalo, než se mi ta myšlenka prodrala lesem předsudků o inkvizici, jezuitech a kostnickém koncilu a rozvinula se i díky vynikajícímu červenému vínu v celé kráse a dala mi nazřít na tragickou situaci, ve které se reálný socialismus tehdy nacházel, z jiného zorného úhlu. Jak známo, nový zorný úhel poskytne krásný plastický obraz, který se vryje hluboko do paměti, a proto není tak těžké ho dnes vytáhnout znovu na světlo boží. Důležité poznání tkví v tom, že v této společnosti se neodpouští, nehledě na to, že reálný socialismus už dávno odpočívá v pokoji. Zdaleka nejde jen o reminiscence na reálný socialismus. Dodnes je předmětem sporu politická příslušnost před hluboko Únorem a vášně utichají jen kvůli klesajícímu počtu živých pamětníků. Bojovníci proti fašismu zase dumali o tom, že by členy jejich organizace měly být i jejich děti, které nikdy žádný fašismus neviděly. Lze se nadít toho, že u nás někdo přijde s myšlenkou, že by se účinky lustračního zákona měly přenést také na děti postižených, protože jablko nepadá daleko od stromu. Je to nesmiřitelnost v nás a nedostatek schopnosti odpouštět a usmiřovat se, co nám brání změnit stav věcí kolem nás. Dlouhodobá a povšechná propagace jakési blíž neurčené, obecné názorové pevnosti, zásadovosti a neústupnosti v kombinaci se zcela odlišnou a zcela konkrétní životní praxí pomohla vytvořit u nás typ člověka zvláštního ražení, nenáročného k sobě a náročného k druhým, který je karikaturou jakékoliv ctnosti. Namísto výchovy v duchu cimrmanovského dodatku k Tyršovu přeskoč, přelez, nepodlézej: „...můžeš i podlézt, ale nezapomeň se na konci zase narovnat...“, což je přirozenější než cokoli jiného, hlásáme falešné a politicky korektní morální zásady, které jsou směšné už malým dětem. Ale, co je hlavní, naše výchovné úsilí je upřeno na jednotlivce, namísto toho, abychom respektovali sociální rozměr každé lidské osobnosti a působili

nejen na mládež, ale i na své prostředí a v neposlední řadě na sebe sama, v duchu potřeby vzájemné tolerance, porozumění a spolupráce.

Myslím, že se nám odpověď začíná v hrubých obrysech vynořovat z mlhy nejistot. Řešením je zvýšení schopnosti ke spolupráci na všech úrovních společenského uspořádání od jednotlivců a jejich interpersonální spolupráce, přes kooperaci nejrůznějších společenských skupin, korporací, organizací a institucí až k úrovni mezinárodní nebo dokonce globální spolupráce. Jde o problematiku nastavení k prvnímu kroku v rámci strategie tit for tat, jak ty mně, tak já tobě, jde o pochopení synergických možností, o preferenci her s nenulovými efekty oproti těm s efektem nulovým, jde o preferenci jasné a zřetelné komunikace před mlčením nebo vyhýbavostí. Takové jednání má ovšem důležitý apriorní předpoklad a tím je nepředpojatý přístup k partnerovi. Je těžké pojmenovat složitý komplex mentálních pochodů, kterými můžeme zbavit všech pozitivních i negativních závazků vůči partnerovi ve společném díle a dosáhnout tzv. „čistou hlavu.“ Dovolím si navrhnout „usmíření“. Tento pojem zahrnuje odpuštění hříchů, vin, dluhů i pohledávek, je v tom takové to „co jsme si, to jsme si“. Někdy je to radost, někdy je to nepříjemné, někdy je usmíření to nejtěžší, co musíme v životě udělat. Nicméně možná tady můžeme hledat jeden z důvodů, proč je ekonomika obecně výkonnější než politika. Jde o to, že ona prostě spolupráci nařizuje, nespolečně nepřipouští a velice tvrdě ji trestá. Nejen neúspěchem na trhu, ale i prostřednictvím vlastních vnitřních norem hospodářských subjektů. Zkrátka a dobře, cesta k hospodářské sabotáži je daleko zřetelnější než cesta k politické velezradě. Přesto se v tomto ohledu se dnes v české ekonomice dopouštějí především za veřejné peníze mnozí v zásadě permanentní sabotáže a činnost při „modernizaci“ dálnice připomíná spíše stávkou a kvalita stavebních prací obecně ukazuje na vysoké procento sabotérů. Špatné je to, že si už i čeští zákazníci zvykli přijmout špatnou práci a spoustu zbytečných řečí na téma, proč to nejde, jako normu. Přijali jsme i to, že vlastně ani nemůžeme vědět, co chceme, a náš požadavek na to, aby kohoutek nekapal, dveřmi netáhlo a zeď nepraskala, je výsledkem naší nedostatečné kvalifikace a praxe. V politice je to ještě daleko horší. Zkuste říci, že chcete, aby se nekradlo a neobtěžovali se občané a k tomu se sem tak něco pro občana, rodiny nebo obce udělalo a dozvíte se, že jste na základě vyjádření pěti „renomovaných nezávislých“ politologů „kontroverzní“ prostě magor, stará struktura, Marťan nebo z Měsíce spadlý. Jen si vezměte to spravedlivé rozhořčení těch politiků, kteří zde dvacet let ruinovali zemi, a jejich politologů a sociologů, že si občané dovolili hlasovat v předčasných pro někoho jiného. Kolik výkřiků o tom, že naše renomovaná strana nebude s těmi novými spolupracovat, protože ještě nic neukázali (čti - neukradli). Nakonec se i vítěz voleb raději rozdělí, protože si bláhově myslí, že po bratrovražedném boji si budou vítězové moci více nakrást. Pravda je taková, že o korýtko přišli všichni už v okamžiku, kdy se dali do boje. Vítěze voleb ani na chvíli nenapadlo, že má nějakou odpovědnost ke svým voličům, o občanech jako celku a České republice ani nemluvě. Občanům tak nezbyvá nic jiného, než vznést požadavek, aby se parlament stal parlamentem národního porozumění, podobně jako vláda před čtvrt stoletím, a vznikaly v něm zákony, které bude vykonávat vláda odborníků, Politické vlády jsou neštěstím této země, protože nedělají nic jiného, než že připravují další a další zlodějiny ve prospěch svých pasáků.

Na tomto místě je nutné zdůraznit jedno. Onu ochotu a schopnost ke spolupráci, loajalitu, důvěru a parťáctví si prostě nelze koupit. Je fakticky i v přeneseném významu slova neocenitelná. Stejně tak si nelze koupit odpuštění. Naopak, pokud se odpuštění v jakékoliv formě dostanou na trh, je to znak rozkladu. Penězi nebo hmotnými statky lze dosáhnout urovnání, ale nikdy ne odpuštění. Lze dosáhnout míru, ale nikoliv usmíření. Vykoupit lze jistě po celonočním kempování ve spacáku před prodejnou nový typ mobilního telefonu, ale nelze penězi vykoupit hříchy vlastní ani cizí. I proto je

vykupitelů a spasitelů obecně takový velký nedostatek, protože to chce prostě něco jiného než nacpanou prkenici.

Nezbývá tedy než hledat odpuštění a učit se odpouštět. Je to těžké, protože chybovat je lidské, ale odpouštět je božské. Asi nejsme stvořeni k tomu, abychom si odpouštěli a abychom se zcela usmířili s každým. To by byl konec lidstva, který ovšem aktuálně nehrozí. Spíše hrozí, že umřeme na nespolupráci, nenávist a zlou vůli. Obojí tendence je v nás a jak říkal staříčkový Indián, zvítězí v nás ten vlk, kterého krmíme. Vlk odpuštění nám dá svobodu, protože nás trochu vymaní z pocitu věčných dluhů. Není větší nesvobody, než když se ze slibů stanou prostřednictvím peněz a násilí dluhy a ty jsou vyčíslené a spravované mimo nás a naši vůli. Je to otroctví, ať již to postmoderní politická korektnost nazývá jakkoliv.

Nechci, aby to znělo jako agitka, ale když už máme po těch volbách, připomínáme si 17. listopad a před námi jsou adventní dny a Vánoce, zkusme si každý jeden z nás trochu více žít toho vlka porozumění a snad i usmíření. Určitě ho v sobě máme, jen budeme muset někteří pořádně hledat. Pro začátek postačí, když nebudeme své aktuální i budoucí partnery práci i v životě kádrovat do desátého kolena a budeme je přijímat takové, jací jsou nyní, a nikoliv takové, jakými možná byli kdysi. Pokud se nám to nepodaří, pak se velmi pravděpodobně sejdeme v květnu nejen u evropských voleb, ale znovu u dalších předčasných parlamentních voleb. Budeme ještě naštvanější, ještě víc frustrovaní a bude nás ještě méně. Nebudeme proto ani svobodní a budeme hlasovat pro pevnou ruku.

Celý rok třináctého-prosinec

Dluhy se mají splácet o Vánocích...

„Sliby se mají plnit o Vánocích...“, zpívá Janek Ledecký, a je pozoruhodné, kolik lidových úsloví a moudrostí nabádá ke konci roku nejen k bilancování, ale i k vyrovnání bilancí, splnění slibů, splacení dluhů, ale i k jejich odpuštění a usmíření. Podobné je to i s hříchy, s našimi činy, slovy i myšlenkami, které mohou být pro někoho dobré a pro někoho špatné, ale konec konců, jen my sami nakonec víme, co a jak jsme učinili, jak jsme to řekli a jak jsme to mysleli, a je jen na nás samotných, jak se s tím vypořádáme. To vše ovšem předpokládá jednu důležitou okolnost, musíme být svobodnými bytostmi. Nadcházející vánoční svátky jsou příležitostí k malé úvaze o dluhu a slibu, k úvaze, která nad jiné patří na stránky KONKURNÍCH NOVIN, protože ty samotné mají svůj původ ve zvláštním způsobu vyrovnání dluhů, tedy v procesu bankrotu, ať již v podobě konkursu nebo vyrovnání. Je moc dobře, že tady, v naší společnosti a kultuře takový institut, včetně osobního bankrotu, máme. Stejně tak je dobře, že tu máme KONKURNÍ NOVINY jako veřejné fórum, který se tomuto společenskému institutu a fenoménům s ním spojeným věnuje.

Dluh je ve své podstatě nerovnováha, saldo v určité bilanci. Bilance má být jako obraz skutečnosti vždy vyrovnaná, vždyť také v mnohých jazycích je pojmenovaná jako „balanc“, což je výraz pro rovnováhu. Pokud skutečné vztahy vyrovnané nejsou, což je v zásadě setrvalý stav, ač jejich obraz formálně být vyrovnaný musí, doplňuje se do jejího obrazu číslo, které vyjadřuje aktuální saldo bilance. Jde o rozdíl mezi kreditem a debetem, česky mezi „má dáti“ a „dal“ nebo, jak často říká lidový jazyk, mezi „ukradli jsme“ a „ukradli nám“. Hospodářský proces je tak v zásadě nepřetržitým na sebe navazujícím řetězcem sald ve vztahu k jednotlivým partnerům, které by ovšem v průběhu vztahu měly měnit znaménko a na konci vztahu by měly být vyrovnány. Právě toto vyrovnání dluhů nebo obecněji závazků je klíčovým problémem naší doby. To, co je, nebo se alespoň zdá být, tak jednoduché a zřejmé v ekonomice, to už není zdaleka tak zřejmé v životě. Nicméně to podstatné na standardním dluhu je to, že je výsledkem nějaké smlouvy dvou rovnoprávných subjektů právě o tom, že dočasně rovnoprávné nebudou, protože jedna z nich se stává věřitelem a druhá dlužníkem. Jen velmi obtížně lze hovořit o standardním dluhu tam, kde je postavení partnerů natolik nerovnoprávné, že nelze předpokládat, že smlouva bude dodržena nebo dokonce, kdy lze pochybovat o tom, že taková smlouva má vůbec význam a není jen pláštíkem, který má zakrýt bezpráví. Je proto jednou z podstatných kvalit svobodné demokratické společnosti, že je schopna udržet právní a společenské postavení věřitelů a dlužníků nejen formálně, ale i ve skutečnosti v určitých mezích, které nezakládají finanční, společenskou a posléze biologickou likvidaci dlužníka a jeho bližních, ale stejně tak pamatují na ochranu zákonných a společensky únosných práv a postavení věřitele. V dějinách lze nalézt celou řadu přístupů k tomuto problému a všechny jsou pro dnešní dobu velmi poučné, protože pokud naše doba potřebuje něco nalézt, pak je to právě cesta z dluhové krize a to doslova na všech úrovních hospodářských a společenských vztahů. Rozhodně můžeme konstatovat, že dokážeme na jedné straně prostřednictvím peněz velmi přesně a dlouhodobě evidovat v zásadě libovolný objem dluhů a na straně druhé, dokážeme skoro cokoliv ocenit a převést na peníze, tedy v zásadě cokoliv může sloužit jako zástava, garance splacení dluhů. To se ovšem týká jen dluhů, kde na jedné i druhé straně stojí svobodné a rovnoprávné subjekty. Dále můžeme pozorovat, že dramaticky roste kolem nás objem dluhů, které jsou generovány faktickým násilím, ať již fyzickým nebo psychickým, a které nejsou výsledkem žádné smlouvy. Nejde zdaleka jen o války a válečné a ozbrojené konflikty obecně, existuje celá řada jiných závislostí, které generují závislost a dluhy, například užívání narkotik nebo

jakákoliv jiná psychická závislost. Navíc existuje třetí kategorie dluhů, které se tváří jako rovnoprávné a formálně jsou smluvní, ale jsou fakticky skrytým násilím. Klasickým příkladem je byznys se sociální pomocí a závislostí, na kterém český stát kolaboruje otevřeně s podsvětím. Navenek se mluví o sociální pomoci a výdajích, ale uvnitř se skrývají násilí a další a další dluhové pasti. Zvláště pozoruhodným příkladem skrytého otroctví, kterým se bílý muž nikterak nechlubí, je peonizace Jižní Ameriky.

Na tomto místě je třeba učinit malý exkurs do dějin úvěru, úroku, dluhu a peněz. Je možné napsat celou knihu, ale pro začátek postačí, když se budeme držet teze, že dluh znamená nesvobodu, závislost a povinnost dělat věci, které bychom jinak nečinili. Klasickým příkladem může být otroctví, které si zaslouží několik slov, protože model otrok a jeho pán se nám bude ještě mnohokrát hodit, abychom lépe pochopili, co se kolem nás odehrává. Když kdysi mohl „otroka a jeho pána“ použít k výkladu sám „kníže filosofů“ Hegel, určitě postačí i nám, tady a teď. Jistě se shodneme na tom, že otroctví jako takové je zavrženíhodný vztah, k čemuž nás vede přirozený pocit, že jeden člověk by neměl vlastnit druhého a zejména nás. Hluboko v základu otroctví leží dluh, protože jakkoliv jsou důvody upadnutí do otroctví pestré, mají jedno společné. Ten, kdo se stává otrokem, by byl jinak zabit nebo by jinak přišel o život, a tudíž dluží svému pánovi to nejpodstatnější, svůj život. Je zbaven veškerých práv, nemá důstojnost ani čest, ale má život, holou existenci a dluh, který splácí, čímkoliv se pánovi zachce. Na druhé straně máme pána, kterému sice otrok patří, ale s tímto vlastnictvím má celou řadu nákladů a problémů, zejména proto, že otroci jsou symbolem jeho společenského postavení a významným zdrojem jeho důstojnosti a cti, a to přes to, že oni sami žádnou důstojnost a čest v kontextu otrokářského vztahu nemají. Poučení z doby otroctví je takové, že i když se otroctví není dobré zříkat úplně, je to tak trochu „de mode“, a politicky nekorektní. Dnes je třeba hledat stále efektivnější způsoby, jak člověka ovládat a přitom na něm nebýt závislý. Jinými slovy, jak to udělat, aby nám druzí lidé spláceli dluhy, a přitom jsme se o ně nemuseli starat.

Vztah otroka a jeho pána (nikoliv otrokáře, protože slovo otrokář je vyhrazeno obchodníkovi s otroky, podobně jako se zeleninou obchoduje zelinář) je díky své transparentnosti dobrým příkladem obecného vztahu známé v anglosaské literatuře jako vztah principal-agent. Vzhledem k tomu, že u nás si pod pojmem principál představujeme papá Humberta a pod pojmem agent kapitána Minaříka, je důležité hledat české ekvivalenty. V české odborné literatuře se objevuje dvojice pán a správce, ale tyto pojmy trpí příliš rozdílnou mírou obecnosti resp. konkrétnosti. Jako příhodnější se jeví možná trochu archaické, ale rovnocenná dvojice „pán a kmán“. Kmán jako „ten, který je k mání.“ Pokud budeme zkoumat různé historické podoby pána a kmána, ale především jejich vztahu, pak zjistíme, že mají mnohé společné. V základu všech leží dluh, všechny jsou formovány přítomností různé míry použití úvěru nebo hotových peněz na straně jedné a na straně druhé různou mírou vzájemné závislosti a rozdílnou kvalitou společenského postavení. Z ekonomického hlediska může kmán pánovi patřit nebo jím může být najat. Ze společenského hlediska je tento vztah vnucený nebo svobodný. Zamysleme se nad tím, jak se nám formují vztahy mezi pány a kmány ve feudalismu, kapitalismu nebo socialismu, či jak to by mohlo vypadat v komunismu, kdy údajně měla nerovnost zmizet úplně. Jeden z klíčových problémů je evidentně v tom, že zatímco hospodářství prostě nemůže bez pánů a kmánů fungovat, společenská praxe stále více operuje s „rovností, volností a bratrstvím“, což vytváří rozpor, který by nás měl vést k tomu, že „asi bude lépe méně pracovat a více žít“. To však není jediná otázka. Hezké je zamyšlení na téma, kolik toho má společného otroctví a práce ve mzdě, jednak ta námezdná, jednak zaměstnanecká a nakonec ta manažerská.

Nyní přichází další důležitý moment, který činí z prosté účetní problematiky dluhu, problematiku doslova magickou. Není totiž důležité, zda nám někdo dluží, důležité je to, zda v něm dokážeme probudit pocit, že nám dluží a potom ho v tomto pocitu udržovat tak dlouho, až nám začne dlužit doopravdy. „Z ničeho nevzejde nic...“, říká Shakespearův král Lear, ale tady se zdá, že to nemusí být v případě dluhu a jeho vzniku tak úplně pravda. Pocit dluhu může tedy být důsledkem manipulace nebo přímého násilí a obecně tak lze říci, že důležitým zdrojem dluhu je strach. A když si uvědomíme, že jednou ze základních technik vládnutí je distribuce strachu, pak také vládnutí znamená především vytvoření pocitu dluhu lidí vůči vládnoucí elitě. Je to jistější a méně pracné a ve svém důsledku stabilnější vztah než nastolování důvěry. O tom, že strach je pro vládnutí lepším citem než důvěra nebo dokonce láska, poučuje svého vladaře i Niccola Machiavelli.

Připomeňme si jen to, že technologie tvorby a distribuce strachu cílí systematicky na tři základní hluboké obavy, které jsou v našem podvědomí. Je to strach z konce, strach z přesahu a strach z nekompetence. Pro příklad si připomeňme strach ze smrti, epidemií, strach z důsledků globálního oteplování nebo srážky s kometou, strach z pracovního nebo společenského neúspěchu. Obecně jde o strach ze všeho, co nedokážeme ovlivnit. Pokud snad něco dokážeme ovlivnit, je třeba nám to vymluvit a naopak, pokud něco tutově nelze, pak je třeba nás třeba v nutnosti úsilí toho dosáhnout utvrdit. Takovou základní mantrou dneška je to, že dluhy musí být uhrazeny. V přímém nebo nepřímém smyslu je všudypřítomná. Jakmile se něco stane dluhem, stane se to posvátným a věřitelské božstvo ční vysoko nad dlužnickým satanstvem. První nápadný důsledek takového rozdělení rolí je vybraně mizerný vztah mezi božstvem a satanstvem. On vlastně není ani mizerný, on je skoro žádný. Dluh začíná společnost dělit a na svou stranu verbuje stále více kmánů, od zákonodárců až k vymahačům všeho druhu, kteří jsou protagonisty postmoderního, tekutého otroctví.

A tak stále většímu počtu lidí nezbyvá než trochu sveřepě a trochu se strachem opakovat: „Ostatně soudím, že dluhy mají být uhrazeny...“ Připomíná to sice Catona v Senátu, ale chybí tomu svobodná vůle římského občana a senátora.

... ale možná stačí jenom vyrovnání...

...nebo možná i bankrot. Bylo by nekorektní, obrazně řečeno, plakat nad rozlitým mlékem, či rozbitými vejci a nepokusit se odpovědět na otázku, co vlastně můžeme udělat s tím ohromným objemem dluhů v našem světě a s ním spojeným objemem nerovnosti, strachu, násilí, manipulace. Podobně obrazně řečeno, jestli bychom kromě pláče nemohli z rozlitého mléka a rozbitých vajec udělat, alespoň trochu slušnou omeletu, byť v ní budou trochu křupat skořápky a osolená bude právě našimi slzami.

Prvním krokem by měla být jakási inventura nejen našich dluhů, ale i pohledávek. Otázka zní: komu a proč dlužíme my a kdo a proč vlastně dluží nám. Bude to nepochybně zajímavé zjištění a určitě nás napadne, proč, když nás pořád někdo straší výškou veřejného dluhu, nám také neřekne, komu a proč vlastně naše veřejné rozpočty, a potažmo tedy mi sami, dluží či dlužíme. Asi by to bylo lepší, než předvolební rozesílání složenek.

Druhým krokem by měla být další inventura, kdo vlastně určil, že jsme někomu něco dlužni, a zda na to má právo. A pokud ano, zda to právo je přirozené nebo zda je výsledkem nějakého procesu, který šel nutně mimo nás. Položme si i otázku, kolik našich dluhů pochází ze vztahů, které jsme si vytvořili

díky podobným proklamacím, jako je ta z inauguračního projevu J. F. Kennedyho, od jehož zavraždění uplynulo nedávno půl století, který zní přibližně „neptejte se, co může udělat Amerika pro vás, ptejte se, co můžete udělat vy pro Ameriku“. Položme si otázku, kdo má vůbec právo určit, že jsme někomu nebo něčemu něco dlužni bez našeho souhlasu. Musíme dojít k odpovědi, že nikdo. Přesto tak snadno upadáme to osidel morálních dluhů a jejich zápočtů a motáme se v nich tak dlouho, až se někde mezi nimi objeví závazek finanční pod průhlednou záminkou, že se tím vše zjednoduší, že se dá morální závazek vyplatit. Hmotná nebo finanční náhrada za utrpěnou újmu je stará jako lidstvo samo. Krásným příkladem je náhrada morální újmy ve starém Irsku tím, že pošlu tomu, komu jsem újmu způsobil, svou ženu jako prادلenu. Po celé lidské dějiny více nebo méně platí, že kdo je bohatý, ten si může koupit nebo znovunabýt nejen beztrestnost, ale i čest a důstojnost. Chudý může nebo dokonce musí být společensky zničen. Ani naše nové kodexy, občanský a trestní, nejsou této praxe ušetřeny a uplatňují vůči bohatým a chudým v naší zemi odlišný metr. Staré zákony, které takovou metodu neobsahovaly, jsou údajně totalitní.

Když si uděláme takovou drobnou inventuru a položíme si pár dobrých otázek, zjistíme, že spousta věcí je jinak než se na první pohled může zdát. Především zjistíme, že mantra o nutnosti splácet dluhy a jakákoliv pravidla vůbec přestává platit pro určitou úzkou elitu, která se zdá být superbohatou, ale ve skutečnosti je také největším dlužníkem. Stále více se však zdá, že nabývá přesvědčení, že své dluhy splácet nemusí, že má dost sil a moci, aby své věřitele nejrůznějšími manipulacemi včetně zastrašování od jejich požadavků odradila. Stejně závažné by ale mělo být zjištění o nás samých. Zda jsme těmi, kteří mají pocit, že náš život je směnka, kterou máme splatit, nebo směnka, na kterou máme něco dostat nebo prostě jenom dar, se kterým můžeme svobodně, byť s pokorou, naložit.

V prvopočátcích otroctví tomu bylo tak, že dluh otroka vůči pánovi byl nepřenosný a nezankl ani v okamžiku pánovy smrti. Existovalo jediné řešení, otroci byli zabiti a pohřbeni s pánem, aby mu mohli sloužit dál v záhrobí. Nelze se proto divit, že tenkrát otroci přáli pánovi pevné zdraví a dlouhý život. Bylo to kruté, ale v základu toho všeho byla nepřevoditelnost tohoto dlužního vztahu. Dluh byl primárně věcí mezi dvěma partnery a obchod s nimi byl dlouho něco nečestného, něco na hranicích společnosti. Podobně to bylo dříve s půjčováním peněz. Jednotlivá monoteistická náboženství zakazovala úrok mezi souvěrci a řešením bylo dlouho zprostředkování půjček jinověrci. „Mít svého Žida“ znamenalo ve středověku mimo jiné i to, že dotyčný křesťan půjčuje peníze přes prostředníka židovského vyznání. To vše ale není to úplně podstatné.

To podstatné je to, že velké a stále rostoucí objemy dluhů na naší planetě nejen prudce snižují počet svobodných lidí, ale zároveň přispívají k prudkému rozvoji obchodu s lidmi a otroctví. Spolu s tímhle kšeftem přirozeně roste obchod s manipulativními prostředky od narkotik po desinformace a v neposlední řadě samozřejmě obchod se zbraněmi. Dluhy jsou propojeny s násilím především díky jejich převoditelnosti. Jsou evidovány ve stále dokonalejších penězích, které dokážou díky celé řadě finančních triků generovat stále rychleji nové dluhy. Vzhledem k tomu, jak často dnes o tomto problému hovoří a píše papež František, možná by bylo vhodné mu nabídnout jako další příkázání „nepostoupíš dluh bližního svého“. Jen těžko se ovšem dá předpokládat, že se to ujme, protože jakkoliv to zní absurdně, katolická církev má už dva tisíce let problém s „miluj bližního svého jako sebe sama“, a řeší to bohužel, silnou redukcí bližního na stále užší klub, až někdy je bližním jen dotyčný sám... Kdybychom se tím totiž řídili, nepotřebovali bychom církve a její preláty a oni to dobře vědí. Sami prosluli obchodem s hříchy, odpustky byly svého druhu cennými papíry, a jak jinak, byly nejen převoditelné, ale přímo na doručitele. Dnešní doba je charakterizovaná prodejem pohledávek

těch solidních institucích, včetně veřejných do rukou nesolidních, spíše kriminálních. Každý den něco takového čteme. Solidní Velká Británie prodává studentské půjčky, banky prodávají pohledávky vymahačům a kriteriem je jen cena. Nejvíc platí ti, kteří dokážou člověka zotročit.

Současný trend rostoucího objemu dluhů, peněz, manipulací a násilí je největší současnou výzvou pro libovolné společenské a politické uspořádání na celé planetě. Možná jsou někde takové společnosti nebo jedinci, kterým to vyhovuje, a chtějí pomocí tohoto trendu ovládnout svět. Jsou to ti, kteří již dnes své dluhy neplatí, a přitom neupadají do otroctví, ale stoupají na společenském a mocenském žebříčku. Velká skupina lidí na naší planetě se hlásí k demokracii. Někteří s tímto pojmem zacházejí skutečně velmi volně. Měli by vědět, že demokracie je především schopnost dohodnout se na jiném uspořádání a nesehrávat ve starých dogmatech a rituálech, které nás do nepříznivé situace přivedly. Inspirací mohou být i tzv. Svaté roky, tedy velké odpouštění hříchů jednou za čtvrtstoletí, které čerpají z tradice v pravidelném rušení dluhů zemědělců ve starověku vladaři. Dluhy totiž byly pro zemědělce natolik demotivující, že hrozil hladomor.

Nebylo by lepším důkazem síly demokracie, než kdyby lidé dokázali aktuální zákazonosné působení dluhu, jako motoru tornáda násilí a manipulace, obchodu s lidmi, drogami a zbraněmi znovu ovládnout. Dluh nelze zničit, jde o jedno z mnoha jmen základní nerovnováhy tohoto světa. Asi 550 let před Kristem napsal Anaximandros z Milétu knihu „O přírodě“, ze které se dochovalo několik zlomků, z nichž ten nejdůležitější zní: *Ze kterých jest jsoucím věcem vznik, do těchto nastává i zánik, podle nutnosti. Neboť vše si navzájem platí pokutu a pokání za své bezpráví, podle pořadí času.* Je to bez dalšího úhelný kámen nejen západní filosofie. Nerovnováha je tedy životodárná, rovnováha znamená smrt. Teď ještě pořád jde o to, jakou kvalitu života nám tato nerovnováha dává, a můžeme se o to jít poprat. Pokud na tu rvačku s těmi, kteří porušují řád změn daných nerovnováhou, pak se musíme smířit s tím, že ten, kdo nám život dal, nám ho také může vzít.

... nebo přijde ten, kdo se nezakecá...

Máme naději, že to dokážeme, ale musíme to opravdu chtít, věřit v sebe, důvěřovat si navzájem a nehandlovat s důvěrou, řídit se heslem, že to, co se mezi námi uvaří, to by se také mezi námi mělo sníst. Pro dluhy to platí dvojnásob...

Přeji všem čtenářům KONKURNÍCH NOVIN krásné Vánoce a hezký nový rok 2014, plný naděje a příznivých změn. Věřím, že budu mít možnost k těmto změnám přispívat...